

Keszthely, ahol élünk

helytörténeti tananyag

„A helyi identitás és kohézió erősítése Keszthelyen”
TOP-5.3.1-16-ZA1-2017-00010 sz. projekt.

Keszthely, 2020

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Készült:

a Keszthelyi Városfejlesztő Nonprofit Kft. megbízásából
a Községi Értékekért Egyesület,
valamint
Kocsondiné Eisenkorb Györgyi, Magyar Szilvia és Verebélyi Judit
közreműködésével
a TOP-5.3.1-16-ZA1-2017-00010 sz. projekt keretében

A tananyagot írta és szerkesztette:

Kocsondiné Eisenkorb Györgyi

Közreműködött:

Verebélyi Judit

A tananyaghoz kapcsolódó foglalkozást megtervezte, lebonyolítja:

Magyar Szilvia

Az előkészületekben közreműködött:

Horváth Veronika

Tervezés, képszerkesztés, tördelés:

Kocsondiné Eisenkorb Györgyi

Bevezető

Baktay Ervin gondolata *A világ tetején* című könyvéből: „A haza gyökér, amelyből életünk fája kisarjadt, az a pont a Föld kerekén, ahol törzsünk a Föld tápláló, életadó, fenntartó erejét issza legmélyebb gyökérszálaival át. Lombba borultan, terebélyes növésben széttárhatjuk messzenyúló ágainkat – más, idegen törzsből fakadt lombok testvéri szövetségébe kulcsolódva, a rög fölé emelkedett büszke koronával –, ám csak azért, mert ott gyökerezünk abban a rögben, amelyből kinőtünk. Ha elvágják gyökereinket, korhadó hulladék, tűzre vetendő holt anyag lesz belőlünk; materiánkból szerencsés körülmények talán pompás remekműveket faragnak, de eleven, viruló, gyümölcsöző valóságunknak vége...”

Múlt nélkül nincs jövő. Ha mélyen gyökerezünk szülőföldünkben, múltunkban, becsülni, szeretni fogjuk. Erős kötődés alakul ki, s vigyázni fogunk jövőjére is, és a mi jövőnkhez is biztos alapok állnak rendelkezésre.

Az általunk összeállított tananyag elősegíti a gyökereink megismerését, a városért sokat tevő személyek, híres művészeink, sportolóink, tudósaink életútja, munkássága pedig példakép számunkra.

Keszthely település

*„Itt, a kék Balaton partja virányain,
Hol minden mosolyog, mint az aranyvilág,
Hol dús búzakalász rengedez a mezőn,
S a halmok koszorús oldalain ragyog
A százféle gyümölcs s a zamatos gerezd;
Itt a keszthelyi zöld parton emelkedik
A csendes Helikon.”*

(Berzsenyi Dániel: *Keszthely*)

Egy települést nevével, típusával, helyzetével, méretével, lakosainak számával és jelképeivel határozhatunk meg, de legfőbb jellemzője hagyománya, kultúrája.

Keszthely elnevezése a római 'castellum' szóból származik, amely erődöt jelent.

Keszthely város. Zala megyéhez tartozik (1950–1979 között Veszprém megyéhez tartozott). Balaton-parti település. Több mint 75 négyzetkilométeren helyezkedik el. Kb. 20 ezer lakosa van.

A város jelképei: zászlója, címere és jelmondata. Ezeket önkormányzati rendeletben rögzítették.

Városunk **zászlója** téglalap alakú, ezüstfehér alapon a város címere látható rajta. A címer alatt a „KESZTHELY” helynév aranybetűs felirata olvasható. A zászlón arany rojt van.

Keszthely **címere**: arany barokk keretben, égszínkék pajzsmezőben, arany koronán egymással szembenálló, baloldalon szürkésfehér színű daru, jobboldalon arany oroszlán. A daru fél lábával ezüstsínű követ tart, a kétfarkú oroszlán jobb mellső lábában kard. A barokk keretet felül és két oldalt kibontott, lelógó olajzöld babérkoszorú díszíti. A keret felett, árboc csúcsán álló zászlóval, egy gálya stilizált képe látható. Újabb kutatások szerint (Hintalan László János) nem daru, hanem gólya szerepel a címerben.

Keszthelyt a Balaton fővárosaként szoktuk emlegetni. Ezt nem azért érdemelte ki, mert a tó csücskénél található, vagy mert a legnagyobb város lenne a Balaton partján, hanem a Balaton-tájék kulturális életében betöltött szerepe miatt. Ezért választotta a város jelmondatául is ezt a kifejezést, ami logókon is megjelenik. Tehát városunk **jelmondata**: Keszthely, a Balaton fővárosa.

2013-ben a város Önkormányzata létrehozta a **Keszthelyi Települési Értéktárat**. Az értéktárba kerüléshez bárki javaslatot tehet. A beérkezett javaslatokból a helyi értéktárbizottság választja ki „Keszthely Kincse”-it agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, épített környezet, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, sport, természeti környezet, valamint turizmus és vendéglátás témában.

A Balaton

„Jer: nézd a Balatont, mikor a nap reggeli lángja
Tükrözetén reszket, s mikor a hold fénye alatt ég!
Nézd a kék hegyeket, mint állnak sorba körülte
Melyeken a nektár csorog és az öröm dala harsog.”
(Berzsenyi Dániel: A Balaton)

Keszthely a Balaton északnyugati végén, a **Keszthelyi-hegység**től (a Dunántúli-középhegység legnyugatibb tagjától) délre terül el. Egy egykori földnyelven telepedtek meg itt az emberek. Ma a tó csak délről és délkeletről határolja a várost, délnyugaton és nyugaton feltöltődött az öböl – mocsár, majd tőzegláp jött létre. A Balatont a rómaiak 'Iacus Pelső'-nak nevezték, mai nevét a szláv *blato, blatne* – 'mocsár' 'mocsaras' – szavakból kapta (Pribina szláv fejedelem Zalaváron élő népétől). A **Keszthelyi-öböl** napjainkban nem egészen 39 km².

A **Kis-Balaton** név először 1833-ban, Beszédes József térképén bukkan fel, a Hídvég és Fenék közötti területet jelölve. A Kis-Balaton az 1922-es lecsapolásig része volt a Balatonnak. Ekkor a Kis-Balatont kettévágták: egy mesterséges csatornát hoztak létre. Ma ez a **Zala folyó** medre. A Zala folyó – a közigazgatásilag Keszthelyhez tartozó, a várostól csaknem 6 km-re délre elhelyezkedő **Fenekpuszta** alatt ömlik a Balatonba, s főleg az 1960-as évektől egyre több szerves anyagot sodor a tóba. Azért, hogy ezt és a Kis-Balaton teljes kiszáradását megakadályozzák, az 1980-as években kidolgozták a Kis-Balaton-programot. Fokozatosan két tározót alakítottak ki, hogy a hordalék nagy része megüledjen bennük. A Kis-Balaton már 1922-ben a Magyar Madártani Intézet kócsagórt állított fel. Nemzeti szinten 1951 óta védett, 1979-től felvették a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek sorába (Ramsari egyezmény), 1986-ban megszületett a Kis-Balaton Tájvédelmi Körzet, 1997-ben pedig a **Balaton-felvidéki Nemzeti Park**, melynek része. 2004 óta a **Natura 2000**, az Európai Közösség természetvédelmi hálózatának kiemelkedő jelentőségű területe. A Kis-Balatonnak gazdag növény- és állatvilág van. 232 madárfaj lelhető fel, többek között a nagy- és kiskócsag, a szürke, vörös és kanalas gém, a kormorán (kárókatona), a bakcsó, a bölömbika.

Fenekpusztán működik egy **madárgyűrűző állomás**, amely a madarak vonulási irányát kutatja. Eleinte nyaranta (1985 óta), majd egész évben (2005-től) fogják be, gyűrűzik meg, és állapotfelmérés után szabadon engedik a madarakat. Sérült madarakat is ápolnak. Az egykori fenekpusztai vasúti állomás épületében egyedülálló madártojás és -fészekgyűjteményt helyeztek el. Az állomás madárgyűrűző táborát is szervez, madarász tanösvény is várja az érdeklődőket.

A **Balaton** fontos szerepet tölt be a város életében. Nélküle nem jött volna létre az a település, amelyet ma lakunk, hiszen a települések víz mellé, vagy fontos stratégiai pontokon szerveződtek a régi korokban.

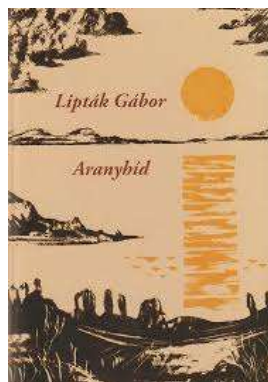
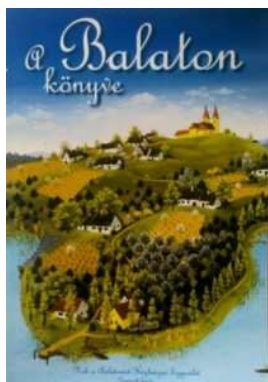
Dr. Müller Róbert írja *Keszthely város története* c. könyvében: „Keszthely kedvező földrajzi helyzetét annak köszönheti, hogy a fenekpusztai átkelő révén az őskortól kezdődően fontos kereskedelmi út vezetett át rajta, földje termékeny, erdei vadakban, a Balaton pedig halakban gazdag volt.”

A Balaton fiatal képződmény, az utolsó jégkor végén, kb. 20 000 évvel ezelőtt alakult ki. A régen hazánkat borító Pannon tenger visszavonulása után 5 kisebb tóból keletkezett. Alakját, méretét többször változtatta.

A Balaton alakjának változását nyomon követhetjük a Balatoni Múzeum kiállításán:

A Balatonról születéséről, természeti értékeiről, növény- és állatvilágáról, fürdőéletéről, hajózásáról, irodalmáról többek között *A Balaton könyve* c. kötetből tájékozódhatunk. Balatoni mondákat gyűjtött össze *Aranyhíd* c. kötetében Lipták Gábor. Nyulász Péter egy balatoni monda nyomán izgalmas meserilógiát írt, melyben nem csak Helka mondája bontakozik ki, hanem a Balaton vidékével kapcsolatos egyéb áthallások is rejtőznek.

Dr. Szabó Istvántól tudjuk *A Keszthely története I.* c. kötetből – a legkisebttől a legnagyobb felé haladva –, hogy tavunkban 100 baktérium, több száz moszat, csaknem 700 növényi és állati planktonfaj, 30-40 magasabb rendű vízi növényfaj ismert. A vízben és a parton kb. 1200 állatfaj él.

A Kárpát-medence 74 halfajából 42 őshonos a Balatonban, egy faj megjelent, tizenkettőt pedig betelepítettek (angolna, amúr, fehér és pettyes busa stb.). A betelepítettekről utóbbi kiderült, hogy kárt okoznak a helyi halállományban. Őshonos balatoni halunk például a fogassüllő (1 kg-nál nagyobb példányait hívjuk fogasnak, a kisebbeket süllőnek), a ponty, a keszegfélék (p. bagolykeszeg, Éva keszeg), a csuka, a harcsa, a kárász, a bálind (másnéven ragadozó őn), a garda, a Balaton egyik legősibb hala – utóbbi kettő Tihanynál jellemző. A busa betelepítése után eltűnt a tóból a csapósüggér. Eltűnt más kis testű halfaj is: a vágócsík, a tarkagéb és a fenékjáró küllő.

A Balatonon, a Kis-Balatonon és közvetlen környékükön 278 madárfaj fészkel, vagy vonul át. A kb. 180 védett állatfajból 150 madár. A környéken 53 emlősfaj él, rovarévők, denevérek, ragadozók, rágcsálók és patások.

Nagykócsag

Szürkegém

Az élővilág azonban különböző okokból folyamatosan változik. Visszaszorulóban van pl. a tavikagyló és a festőkagyló, a vándorkagylót behurcolták, csökkent a vízcisigák száma is.

A Fejér György Városi Könyvtár évről évre megrendezi 6–7. osztályos tanulók számára a **Zöld Zala** elnevezésű vetélkedőt. A vetélkedő tematikájában hol Zala megyére, hol csak a szűkebb környezetre, a Keszthelyi-hegységre, a Balatonra, a Kis-Balatonra és a városra terjed ki. A cél ráirányítani a figyelmet a környezet- és természetvédelemre, természeti kincseinkre, gazdag állat- és növényvilágunkra, természettudósainkra, s mindezek szakirodalmára, nem utolsósorban a könyvtárhatalmára.

A Balaton tájékának hírnevét utazók hozták, vitték, őrizték. Közülük néhány:

Richard Bright (1789–1858) orvos, geológus, útleíró európai útja során huzamosabb időt töltött Magyarországon. 1815 április–május hónapban körülutazta a Dunántúlt, főleg hazánk politikai, közgazdasági és néprajzi viszonyai érdekelték. Utazásai közben néhány napot töltött Keszthelyen Festetics (I.) Györgynél, akihez Bécsben fiától, László gróftól kapott ajánlólevelet. Tapasztalatait terjedelmes úti naplóban rögzítette, mely pontos megfigyeléseket, összehasonlításokat, ítéleteket tartalmaz. Naplójában részletes leírást adott többek között a keszthelyi Georgikonban folyó elméleti és gyakorlati oktatásról, magáról az intézetről, a hallgatók pásztortancáról, a környékbeli hegyekről (Csobánc, Badacsony, Szent György-hegy), a fenéki ménesről, a Balatonról, a földesúri börtönről, a hévízi melegfürdőről, a Keszthely környéki erdőről, Keszthely társadalmáról. Magyarországról írt könyvét csak úgy gondolta teljesnek, ha külön fejezetben irodalmunkról is beszámol. Bevallása szerint akkora anyagot gyűjtött, hogy annak feldolgozása meghaladta volna a könyvfejezet szokásos terjedelmét, ezért külön könyv alakjában szerette volna bemutatni a közönségnek. Erre azonban nem került sor.

Hrabovszky Dávid az 1820-as években járt a Balatonnál, úti leveleiben így említi városunkat: „...a nemzeti szorgalom fő dísze, Keszthely”.

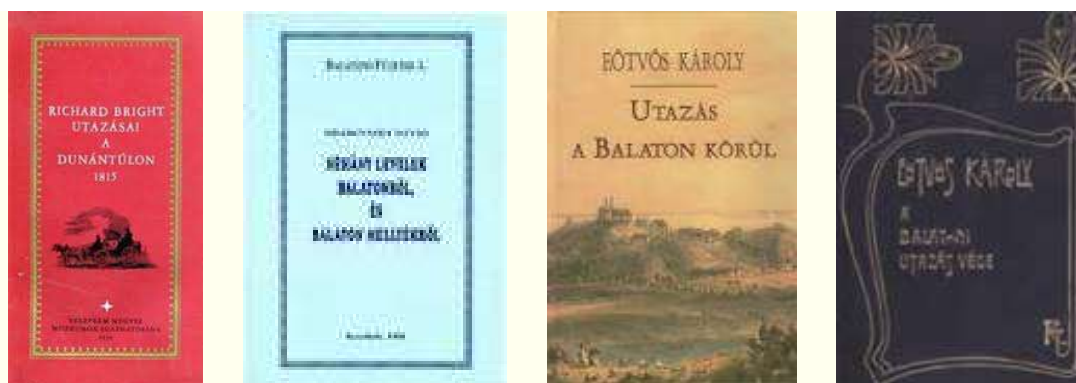
Eötvös Károly jogász, író 1900 körül tett körutazást a Balatonnál, úti élményeit novellafüzér formájában *Utazás a Balaton körül* (1900) és *A Balatoni utazás vége* (1909) c. kötetekben adta közzé. Szalay Károly utószavát idézzük: „Eötvös balatoni utazása embertől emberig vezető, laza portréfüzér. Formailag tárca, anekdotafüzér, életkép, történeti publicisztika, memoár, néprajz, útirajz, tárcahumoreszk, művelődéstörténeti glossza, beszély, karcolat, archeológiai elmefuttatás, irodalomtörténeti arcképvázlat, és ki tudja fölsorolni, mi minden.”

„Minő ragyogás, mennyi mosoly, mekkora élet a nyári nap sugarai alatt! Színe örökké változik ... Ezüst és arany, smaragdos zöld és zafíros kék, amint verő napfény, rajzó báránnyelű vagy viharos felleg terül el az égen. A magasságnak minden mosolyát, minden vidámságát, minden haragját, minden zordon indulatát visszatükrözi – hálával, ha kedves, daccal, ha mogorva a magasság. Nézz az égre, s meglátod a Balatont, nézz a Balatonra, s meglátod az eget. S a szél ha támad, a hullám is feltámad. Ugrál, játszik, kergeti egymást; cseveg, csattog, kiabál egymásra, s ha nekimelegedett, habos fürtökkel ékesíti fel homlokát.

A nyári nap sugarai alatt!

Ezer szárnyas mulat a nádasok körül. Ott fürdik a libuc, ott piperézi magát a zöld aranyfejű tőke, ott kergeti egymást a gyöngykacsa, s ott áll komolyan a sekélyen s néz magasra tartott fejjel a sudár nyakú gém. Őrködik a világ fölött. De nem ügyel órá a sirályok serege. Hosszú, fehér szárnyal cikáznak és kiabálnak a vizek fölött, s le-lecsapnak, ha ostoba kárász vagy ábrándozó garda közel jön a víz felszínéhez.

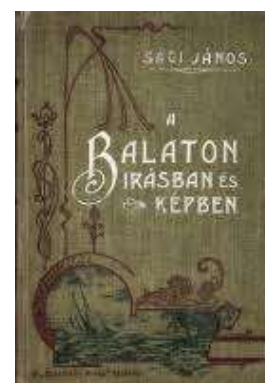
S ha leszállott a nap: új fény, új élet, új ragyogás. Szép a hold az égen, de sokkal szebb a Balaton tükrén. Száz csillagnak ezer tündöklése az apró hullámokon.” – írta Eötvös Károly Utazás a Balatonkörül c. művében. Ennek a könyvnek is köszönhető, hogy a Balaton körül egyre szélesebb körben megindult a fürdőélet, s a turizmus, melynek Keszthely is nevezetes célpontja.

Utazók kötetei a Balatonról és környékéről

Sági János a turisták számára megírta balatoni útikalauzát *Balaton írásban és képben* címmel (1902). Innét idézzük látnoki szavait:

„Mindezek leírása után láthatjuk, hogy a Balaton metropolisza Keszthely minden időszakban eleven városka. A magyar közművelődés történetéből kitörölhetlen neve, a Balatonnak alatta elterülő bájos öble, mozgalmas társadalmi élete, mulatságai, szórakozó helyei, páratlanul szép ligete, városias jellege, regényes vidéke és olcsósága nem csak a balatonmenti fürdőhelyek, hanem hazánk kiválóbb városai között biztosítanak neki előkelő nevet. Keszthely a Balaton mellett a legelső, legváltozatosabb, legszórakoztatóbb fürdőhely. Évről-évre fejlődik, gyarapodik. Reményünk van, hogy rövid idő alatt országos neve mellett kiküzdje európai jó hírét is, s reá, mint hazánk egyik büszkeségére tekintünk.”

Keszthely növényvilága

„A természet által kincsekkel gazdagon elhalmozott város...”

(Bontz József: *Keszthely város monográfiája*)

Keszthely sajátos *klímával* és gazdag növényvilággal rendelkezik. Utóbbit a természetesen megtelepedő növényzet mellett a város lakói is alakították. A városban számos fa védettséget élvez, több terület helyi jelentőségű, a kastélypark pedig országos jelentőségű természetvédelmi terület. A magyar természetvédelem címermadara a nagykovács, az ő *sziluettje* látható a természetvédelmi védettséget jelölő táblán, amivel a városban is gyakran találkozunk.

A kastélypark és a Helikon park a város legnagyobb összefüggő zöldterületei. A **Festetics-kastély parkja** főtengelyében többszáz éves kocsányos (mocsári) tölgyek, kocsánytalan tölgy, magyar tölgy, kislevelű hársak, nagylevelű hársak, szádokfa található. Megtalálható a parkban keskenylevelű magyal, japán selyemfenyő, csörgőfa, boróka, feketefenyő, erdei fenyő, közönséges bükk, arizonai ciprusok, keleti, szerb, szúrós és közönséges luc, vadcitrom, szomorú japánakác, keleti ostorfa, észak-amerikai vasfa, tulipánfa, kerti liliomfa, kínai selyemakác, virágos kőris, a kocsányos tölgy jegenye változata, libanoni cédrus, atlaszhegyi cédrus, fekete diófa, török mogyorófa, valamint számtalan bokorféle. A park legidősebb fája egy csaknem 400 éves **kocsányos tölgy**, legértékesebb fája a **kínai páfrányfenyő** (ginkgo biloba) egyik, közel 200 éves példánya, legnagyobb fája egy keleti platánfa. A park legszebb kínai páfrány- vagy legyezőfenyője a könyvtári szárny délkeleti sarkán áll, Festetics (I) György ezt a fát rárajzoltatta a névjegyére. Újabb szokásként a kastélyba látogató hírességek emlékfát ültetnek az épület előtti parkrészletbe.

Képek a kastélyparkból

A **Helikon parkban** főleg lombhullató fák állnak, vadgesztenye, hárs, bükk, szomorúfűz, japánakác, tölgy, cseresznye. A Sóják allét kettős platán fasor szegélyezi. A túlevelűek közül a legtöbb a fekete -és erdeifenyő, keleti tuja, mocsárciprus.

Az **Erzsébet liget**et főképp vadgesztenye alkotja.

Helikon parki részletek

Említésre érdemes az **egyetem botanikus kertje**, ahol csüngő ágú magaskőris, tulipánfa, indiai császárfa, szárnyas dió, piramis tölgy is található. A zsinagóga mellett **Biblia-kert** létesült. A Balaton-parton 35 hazai rózsafajt mutat be a **rózsakert**.

Kettős fehér vadgesztenye (Fenéki út), **valamint fekete fenyő fasor** (Fenyves allé) vezet Ferenkpusztára, melyeket a Festetics család telepített. Vadgesztenye fasor szegélyezi a Bercsényi Miklós, a Deák Ferenc, a Madách, a Kossuth Lajos utca Fő tértől a Festetics utcáig tartó szakaszát, és a Fenyves allé folytatását a Hévízi útig. Fekete fenyő fasor található a Csapás utcában, már hiányosan.

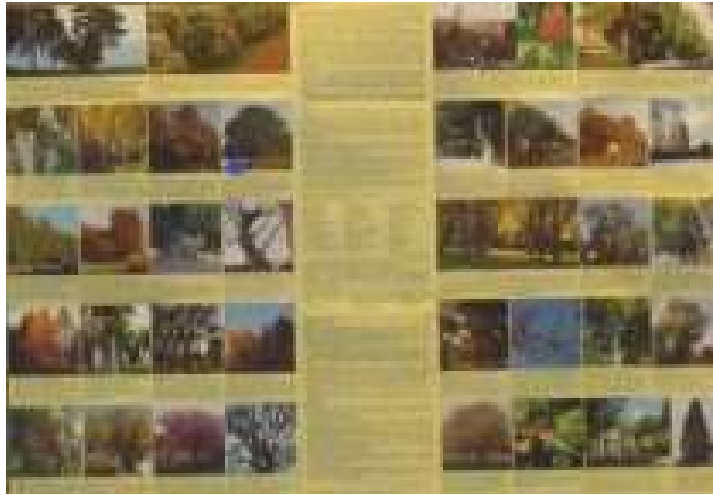
Több más fasor is szegélyezi a város utcáit: **japánakác** (Tapolcai u.), **gömbjuhar** (Dózsa Gy. u. egy szakaszán), kettős dupla **gömbkőris** fasor (Kossuth Lajos utca Sétáló utcai szakaszán, majd egészen a kastélyig), kettős **hársfa** sor (Honvéd u., Vak Bottyán u.), hússzínű vadgesztenye (Sopron u. egy részén), **juhar** és **platán** sor (Martinovics u. egyes részein). Néhol még fellelhető juhar, platán, japánakác, nyír- és fehér, ill. hússzínű vadgesztenye fasor egy-egy utcaszakaszon.

Több magányosan álló idős fa is van a városban: a Georgikon utcában egy **platán** az áramszolgáltató udvarán, a Rákóczi téren az ABC közelében egy **magyar kőris**, a kiskastélyt övező kertben (Lovassy u. 2.) egy **japánakác** és egy **juhar** – mindegyik természetvédelem alatt áll.

A Keszthelyi Környezetvédő Egyesület kiadta a *Keszthely zöld kincsei* elnevezésű térképet (2011) és a *Keszthely növényvilága* c. kiadványt (2013), melyet dr. Szabó István írt. A térképen feltüntetik az értékes fákat, a védett fasorokat, parkokat.

A Keszthelyi Környezetvédő Egyesület kiadványai

A Keszthely zöld kincsei térkép hátoldala

Keszthely története

„Határja gazdag termésű, bora elég terem,
levegője egészséges, fája van, vadászattya
szép, hala bőven; szóval Keszthely Városa
kedves, és jó lakást szolgáltat lakosainak.”
(Vályi András: Magyar országnak leírása)

Az emberi élet nyomai

Feltehetően a mai Balaton alatt egykori vízparti települések lehetnek. Keszthely a Balaton három természetes átkelőhelye közül a fenékpusztai mellett jött létre. Az emberi élet nyomai a város és környékén az újkőkortól kezdődően folyamatosan kimutathatók. Régészeti kutatások bizonyítják, hogy a várost átszelő É–D irányú útvonal *északi, középső, és déli* (fenékpusztai) része több korszakban is lakott volt, illetve temetkezési helyül szolgált. Több mint 80 régészeti lelőhely ismert.

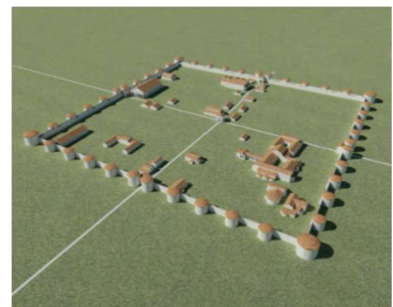
Az őskor különböző időszakaiban betelepülő népeket, népcsoportok nevét nem ismerjük, őket jellegzetes tárgyaikról, díszítésmódjukról, első lelőhelyükről, elterjedési területükről elnevezett úgynevezett „kultúrák”-ba sorolja a tudomány (pl. vonaldíszes kerámia kultúrája).

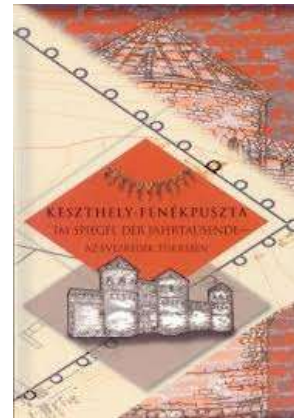
A környékünkön első név szerint ismert nép a *kelták*, az őskor utolsó szakaszában (i. e. 4. sz.) hódították meg a Dunántúl északi felét a Balaton vonaláig. Ők terjesztették el a vas használatát. Élénk kereskedelmi kapcsolatot tartottak fenn (Itáliával és a Balkánnal). Görög mintára már ezüst pénzt vertek.

Rómaiak környékünkön

A keltákat a *rómaiak* követték, akik Tiberius, a későbbi császár vezetésével hódították meg a Dunántúlt (i. e. 13–8.), és megszervezték Pannónia tartományt (*provincia*). A rómaiak egyik fontos kereskedelmi és hadiútja Pannóniából a mai Budapest (Óbuda) területén alapított római várost, Aquincumot kötötte össze az észak-olaszországi Aquileiával. Ez az út a fenékpusztai átkelőhelyen kelt át a Balatonon, és keresztezett egy másik fontos utat, amely a mai Szombathelyről a mai Pécsen át az Adriai-tengerhez, a mai Trierbe vezetett. A csomópont környékén itáliai kereskedők telepedtek meg. Több villagazdaság alakult. A már itt élő kelta népesség hamar átvette a római szokásokat.

Mivel többször kapott ez a vidék *barbár* támadást, a rómaiak felépítettek a fenékpusztai földnyelven egy hatalmas erődítményt. Az erődítmény 400x400 m-es alapterületű volt, körülbelül 2 és fél méter vastag falakkal, a falat kívülről 44 kerek torony övezte. (Még három hasonló épült Pannóniában.) Bár többször érte támadás, mindig helyreállították, mígnem valószínűleg a honfoglaló magyarok elpusztították. Az erődből származó kövek több keszthelyi épületben fellelhetők (pl. Fő téri templom, Bakacs utcai ház). A mellékelt képen az erőd makettje látható.

Fenekpusztáról szóló kötetek

Népvándorlás

A népvándorlás korában egymást váltották a különböző népcsoportok:

- hunok,
- keleti gótok (Nagy Theodorik király apja székhelye a fenékpusztai erődben volt)
- szvébek (germán népcsoport),
- langobárdok (germán népcsoport),
- avarok,
- avar fennhatóság alatt álló germánok, talán keleti gótok, alemannok, illetve frankok,
- délszlávok,
- nyugati szlávok (Zalavár – Mosaburg)
- magyarok (a honfoglaló magyarok elpusztították a fenéki erődöt 900 körül, ezután már nem épült újjá).

Magyar lakosság

A magyar köznép azonban csak majdnem 100 évvel az erőd elpusztítása után telepedett le a környéken. Mégis városunk neve, a Keszthely név ha szláv közvetítéssel is, a már említett latin erődítmény jelentésű szóból származik: castellum → kosztel → Keszthely, bár voltak, akik a gesz-tenye szóból eredeztették.

Városunk mai területén belül több település alakult ki, nagy kiterjedésű, széttagolt, lazán lakott halmaztelepülés két központ köré szerveződve. A központok a Szent Lőrinc-kápolna és a Szent Márton-templom. A **Szent Lőrinc-kápolna** a 11-12. században épülhetett a mai Várkert területén. Körtemplom (*rotunda*) volta bizonyítja, hogy Keszthely királyi birtok volt (később négyszögletes hajóval bővítették). A település a tátikai és rezi váruralalom részét képezte ekkoriban.

A Szent Lőrinc-kápolna romjai a Fő téri plébániatemplom mellett, a Várkertben

A **Szent Márton-templom** már bizonyítottan létezett a 13. században. A mai kastélypark területén helyezkedett el. Helyét 2012-ben emlékfával (kislevelű hárs), majd 2013-ben emlékkővel is megjelölték, hogy bekapcsolódhasson a város a nemzetközi Szent Márton-zarándokút hálózatba. A Szent Márton-templom keresztelőmedencéjét a Balatoni Múzeum őrzi. A kastélyparkban elhelyezett emlékkő a keresztelőmedence alakját idézi.

A veszprémi káptalan által 1247-ben kiállított oklevélben szerepel Keszthely neve először olyan írott forrásban, amely fennmaradt. Ebben az oklevélben említve van a Szent Lőrinc- és a Szent Márton-egyház is.

A 13. században egy harmadik templom is épült, a Szent Miklós-plébániatemplom, a mai Szent Miklós temető területén, ami még ma is áll. Ez városunk legrégebbi épülete.

A város első birtokosai

Akkoriban a királyi birtokok adomány részei lehettek, amelyet később a király visszavehetett, elcserélhetett. Így történt ez Keszthelyen is. Keszthely birtokosai is gyakran cserélődtek:

király → Marcali család (1291 előtt) → király (1400-as évek eleje) →
Mesko veszprémi püspök (Károly Róbert király cseréje 1340-ben) →
király → Lackfi (II.) István

A Marcali család birtoklása alatt formálódott ki városunk akkori új arculata: észak-dél irányú, hosszú, egy utcás falu lett.

A legjelentősebb birtokos **Lackfi (II.) István** volt, aki több tisztséget is viselt. Volt ispán, bán, vajda, nádor, utóbbi méltóság a király utáni legnagyobb rangnak számított. Előbb zálogbirtokként, 1372–78 között már birtokként bírta a települést, 1378-ban már bizonyosan ő volt a földesúr. Ő szerezte meg Nagy Lajos királytól a város *privilegiumát*, azaz előjogát, kiváltságát, mely magában foglalta az országos vásártartási jogot, s amely jelzi a település városiasodását. A vásárt Lőrinc napján tartották. Lackfi 1397-ben halt meg, Zsigmond király összeesküvéssel vádolta, törbe csalták és kivégezték. A kor szokásának megfelelően mint földesurat, a Fő téri templom *szentélyében* temették el. Vörösmárvány sírköve ma a templom falában található. Szobra a Fő téren áll.

Lackfi István síremléke

A Fő téri templomot a *ferences szerzetesrend* kezelte. A ferencesek már korábban, 1367–68 között letelepedtek Keszthelyen. Ők kolduló rend voltak, ezért gazdag településekre költöztek be. Ekkor került elbontásra a Szent Lőrinc-kápolna, és épült fel a ma is álló Fő téri templom és kolostor.

Keszthely Lackfi nádor halála után újra királyi birtok lett. Ekkor már nem falu, hanem mezőváros a település, erről az első, fennmaradt írásos oklevél 1403-ban keletkezett. Újra sűrűn cserélődtek a birtokosok:

király → Eberhard zágrábi püspök → király →
Sárfényi Frigyes (ekkor kapta a mezővárosi rangot) →
Marcali Miklós erdélyi vajda, Dénes székelyispán és István fia Péter →
Eberhard zálogbirtoka → Medvei János és Medvei Rudolf (Eberhard rokonai) →
Gersei Pethő László és Péter (Tátika és Rezi birtokosai; 1433) →
Zágorhidai Demeter (Albert király alatt a Pethők I. Ulászlót támogatták, elvették a birtokot tőlük)

A Medveiek birtoklása előtt (1421 előtt) – a mai Festetics-kastély helyén – már kúria állt.

Pethő család – keszthelyi vár – törökkor

A legjelentősebb földesurak, a gersei Pethő család tagjai csaknem 300 évig uralták a várost. A Pethő család bárói rangot kapott. Keszthely virágzott ezidőben, a gazdag várost többször meg is támadták a környék földesurai. A Pethők több házat is birtokoltak a városban. Ővük volt a kastélydombi kúria, a mai Keszthely legrégebbi lakóháza, a Pethő-ház (Goldmark-háznak is nevezik) a Sétáló utcán, ezen kívül egy már nem tudni, hol álló épület, valamint a Kossuth u. 70. alatt egy ház, később már 26 házuk volt. Ők rendelkeztek először kőházzal Keszthelyen.

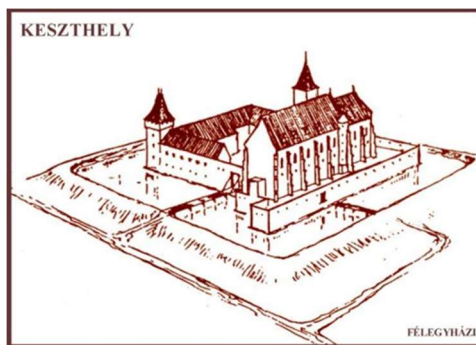
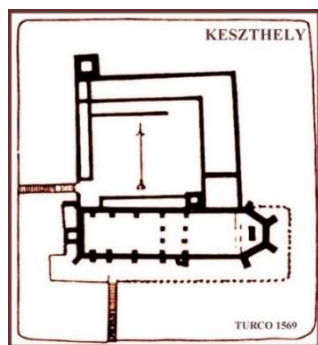

A Pethő-ház külső homlokzata és belső udvara

A Pethő család nevezetesebb tagjai:

- Báró **Pethő János** dunántúli főkapitány, ausztriai *felsőházi tag*, nevéhez fűződik a keszthelyi vár, melyet királyi utasításra kellett kialakítania;
- Báró **Pethő Kristóf** (Pethő János unokaöccse), keszthelyi várkapitány, aki sikeresen verte vissza a török ostromot.

Keszthely ekkor, a török korban szakadt ketté. A déli városrész elnéptelenedett, a *sánc* és árok mögé került a mai Fő tér és Sétáló utcai városrész, ekkor jöttek létre a mai Kossuth és Deák Ferenc utcák közötti kis utcák. A ferencesek elhagyták a várost. A kolostorban katonák állomásoztak, majd a törökök Somogy megyei előre nyomulása miatt ifj. Pethő János a király parancsára végvárrá alakította a kolostort és a templomot (1567 nyarára készült el), ez lett a belső vár. A templomot rak-tározási célra használták, de a szentély továbbra is egyházi célokat szolgált. A várat vizesárok övezte, a templomot három oldalról palánkfalal vették körül. Nyugaton és délen is volt kapu, ezekhez gerendahíd vezetett. A külső vár védelmére a mai Bem, korábban Hajdú utcára hajdúkat telepítettek. A tótól a keszthelyi vár alá széles csatorna vezetett. Oktavian Leukharden osztrák hadmérnök írta (1651): „...e tótól a hegyes karókkal és árokkal védett Keszthelyig egy csatorna fut, e csatornában hajókat lehet tartani a kifutáshoz, vagy a befelé irányuló szállításhoz...”. A mai Erzsébet királyné útját régen Sajka utcának nevezték, ennek alsó végén kötöttek ki a *sajkák*. Az Erzsébet királyné útja felső részén ekkor még nem voltak házak, ez az út vezetett le a csatornához. Városunk utcanévváltozásairól többet olvashatunk Eszes László *Feledésbe ment utcanevek Keszthelyen* c. kötetében.

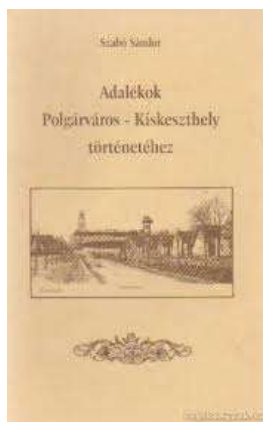

A Turco olasz hadmérnök által készített alaprajz és az ennek alapján megrajzolt épületegyüttes

Így nézhetett ki a vár

A sáncon belüli városrészeiről leszakadt a törököknek behódoló, adót fizető sáncon kívül rekedt rész, amely Polgárvaros, majd Kiskeszthely néven működött, hosszú évszázadokon át (1567–1925), míg aztán újra egyesült a két városrész. Kiskeszthely történetéről többet megtudhatunk Szabó Sándor e tárgyban írt kötetéből.

A keszthelyi vitézek többször indultak portyára a török ellen. Pethő Kristóf 1586-ban sikeresen verte vissza Ali koppányi bég ostromát. A következő évben Nádasdy Ferenc vezetése alatt Pethő Kristóf támadta meg Koppányt, Ali béget is foglyul ejtette. 1589-ben az új koppányi bég kirabolta a keszthelyi vízkeresztí vásárt, feldúlta a várost, de a várat nem tudták bevenni. Később a várat a törökök 1650-ben háromszor is megostromolták – sikertelenül. A negyedik támadáskor betörték a városba, kirabolták, felgyújtották a várost, de a várat nem bántották. A keszthelyi végvári vitézek részt vettek az 1686-os budai ostromnál.

A törökkor után már nem volt jelentős katonai szerepe a keszthelyi végvárnak. A várban szolgáló katonák csatlakoztak a Rákóczi-féle szabadságharchoz. A szabadságharc után az várárkot betemették, lerombolták a védműveket és a városkaput. A kolostor, a templom fennmaradt, és a várfal egyrésze is látható.

A keszthelyi várfalakat Berzsenyi Dániel is említi Keszthely c. (1799–1803 között írt) versében:

*„S nézzétek, hol ama már feketült falak
Látszatnak...”*

A közelmúlt Fő tér felújítása során a várkaput kissé felfalazták, jelezve, hol állt.

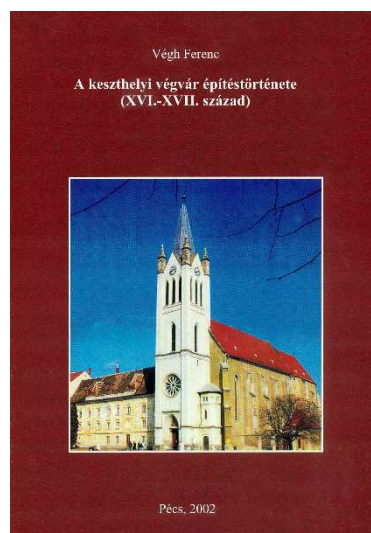
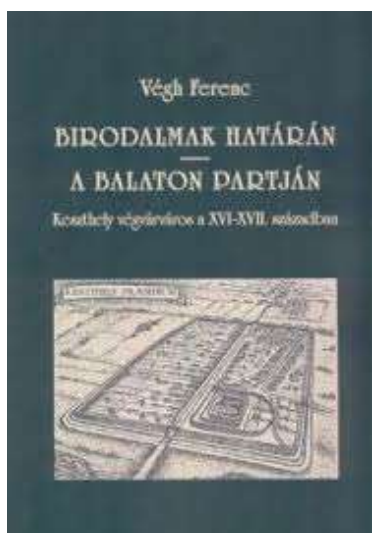
Várkapitányok : Pethő Pál, Pethő Kristóf, Baka(á)cs (II.) Sándor (Pethő Kristóf veje, br.), Bakacs Farkas, Sárkány Miklós, Thury Farkas, Bakacs (III.) Sándor, Sárkány János, Babocsay Ferenc, Bakacs (IV.) Sándor, Lengyel János, Bakacs Lukács, Perneszi György

Sárkány Miklós felesége Pethő Kristóf unokája volt, aki birtokrészekkel rendelkezett, de bérelt is a városban a Bakacs családtól.

A mai Festetics-kastély helyén álló Pethő-kúria és a mellette levő Szent Márton-templom is átvészelte a törökkort.

A Pethő család utolsó férfitagja Pethő Zsigmond volt. Halála után a városban a család leányági örökösei osztoztak.

Erről a korszakról és a keszthelyi várról bővebb ismereteket szerezhetünk Végh Ferenc könyveiből:

A Festetics család

„Nagy ember, kit nekünk kedvező istenek
 Gyámolúl s ragyogó fényűl engedtenek (...)
 Te, kit a jók jónak s nemesnek ismernek (...),
 Mely ész, mely józanság vive arra téged,
 Hogy jó s szép tettekből leld gyönyörűséged (...)
 Menj, nagy férfi, s példád tanítson bennünket,
 Magunknál még inkább szeretni ügyünket.”
 (Kazinczy Ferenc: Gróf Festetics Györgyhöz)

Festetics Kristóf felvásárolta a Pethő rokonoktól a birtokokat, így került Keszthelyre a Festetics család 1739-ben. Ez jelentős változást hozott a város életében. Festetics Kristóf úrbéri viszonyt alakított ki a város lakóival, addigi katonai szolgálatukért kapott kiváltságait elvette. Azonban neki köszönhető, hogy Keszthely jelentősen fejlődni kezdett. A betelepített mesteremberek révén az egykori mezőváros iparosodásnak indult. Festetics Kristóf keszthelyi birtokvásárlását követően 6 év múlva már megkezdte az egykori kastélydombi, eddigre már romos kúria helyére barokk kastélya építését. A kastély lett a Dunántúl más részein levő birtokainak igazgatási központja is. Az építkezésre és a birtokhoz sok munkáskézre volt szükség, külföldről is telepedtek be mesteremberek. A város hamarosan Zala megye legnépesebb, és a Nyugat-Dunántúl második legnépesebb települése lett. Festetics Kristóf nevéhez fűződik az első gyógyszertár, a ferencesek által vezetett kórház. Magas rangokat szerzett (alispán, táblabíró, országgyűlési követ, *septemvir* /hétszemélyes tábla bírója/, *aransarkantyús vitéz* lett). Utóda, ha nem is pont ugyanezeket, de szintén számos magas tisztséget töltöttek be. A mellékelt ábra egy Festetics Kristófról készült fa dombormű, mely a kastélyban található.

Fia, **Festetics Pál** megkapta a grófi címet (1772). Számos rangja mellett titkos tanácsos is. Az uralkodó, Mária Terézia a magyar ügyekben nem döntött az ő véleményének kikérése nélkül. (Jelentős szerepe volt az *Urbárium* megalkotásában.) A város kérésére kapta meg hetivásár tartásának jogát a királynőtől. A kastélyon további átalakításokat végeztetett, nevéhez fűződik a gimnázium, a népiskola létrejötte és a Balaton első nagyobb vitorlás hajójának, a Kristóphnak ('Kristóf') megépítése.

Festetics Pál fia, **Festetics (I.) György** a kastély átépítése mellett, tovább bővítette azt, ekkor készült a ma is meglévő könyvtári szárny. Nagyarányú hajóépítésbe fogott, fejlesztette Hévíz gyógyfürdőt. Jelentős mecénási tevékenységet folytatott:

magyar nyelvű sajtó a gimnáziumokba,
 Magyar Minerva könyvsorozat,
 Mikes Kelemen: Törökországi levelek kiadása,
 magyar tisztképzés támogatása
 adományok,
 református gimnázium Csurgón,
 a keszthelyi gimnázium bővítése,
 polgári, zene-, rajz- és vasárnapi iskola,
 falvakban falusi iskolák,
 Georgikon (1797) – mintagazdasággal, 2 botanikus kerttel,
 Helikoni Ünnepségek (1817–1819).

Festetics Györgyről íródott könyv

Festetics György szobra

Festetics László, Festetics (I.) György fia kezdte meg a kastély körüli kert kiépítését, megépíttette az oroszlanos kutat. Új juhtenyészetet hozott létre, Magyarországon először tisztavérű arab lovakat tenyésztett, megszervezte a tűzoltást Keszthelyen, gyarapította a hajóflottát, elkészítette a fenéki hidat. Ő is jelentősen adakozott: 4 megyében támogatta közkönyvtár létrehozását, adakozott a füredi színházra, a bécsi katonai akadémiának. Azonban a Helikoni Ünnepségeket beszüntetette. Ő készítette a balatonszentgyörgyi vadászlaknak szánt Csillagvárat. Az illusztráció egy festmény, melyen – a kor divatjának hódolva – mint Herkules szerepel.

Festetics (II.) György, Festetics László fia szarvasmarha-tenyésztésbe fogott egy új fajjal, Hévízen fürdőépületeket emelt, országszerte iskolákat segített, küzdött a Georgikon fennmaradásáért testvérével, (I.) Taszilóval.

Festetics (I.) Tasziló, László fia, (II.) György testvére, fejlesztette a lótenyésztést, a hajókikötőt építtet, támogatta a Tűzoltóegyesületet. Eleinte segítette a szabadságharcot, de később visszaállt a császárhoz. Halálakor iskolai célokra alapítványt tett.

Festetics (II.) Tasziló kamarás, Festetics (II.) György fia nagyarányú kastélyátépítésbe kezdett, új épületszárnyat, tornyot is építtetett, ekkor nyerte el a kastély a végleges formáját.

Festetics (II.) Tasziló Fenékpusztán ménest működtetett, alapítótagja volt a Balatoni Szövetségnek, segítette a vasútépítést, a templom felújítását, a gimnáziumból főgimnáziumot szervezett, ő is küzdött a Georgikonért, az első világháború alatt hadikórházat működtetett. Ő emeltette a Helikoni emlékművet a Balaton-parti, mai Helikon parkban. Az uralkodótól hercegi rangot kapott (1911). Ő építette a Szent Miklós temetőben álló Festetics-*mauzóleumot* a család temetkezési helyéül. A mellékelt kép Benczúr Gyula festménye.

Fia, **Festetics (III.) György** versenylótenyésztéssel foglalkozott. Érdekeltek a város közügyei, kitűnt szociális gondoskodásával. Neki köszönhető a Helikon strand, fejlesztette Hévíz gyógyfürdőt. Az illusztráció Halmi Artúr festménye.

A Festetics család a 2. világháború idején elhagyta a várost, és Magyarországot is. Az utóbbi három évtizedben az utolsó keszthelyi Festetics – dr. Festetics (III.) György fia –, **dr. Festetics György** többször hazalátogatott.

Keszthely a szabadságharc alatt (1848–49)

Ugorjunk vissza az időben, az 1848-as eseményekhez. A gimnázium felsőbb éves diákjai és a Georgikon hallgatói, s tanáraik is csatlakoztak a március 15-i forradalomhoz, ők alkották a 47. honvédszászlóalj. Szeptemberben létrejött a város polgáraiból az 56. zászlóalj is. Helyi honvédsapat megtámadta a szőcsényi erdőben Jellasics postáját, majd élelmiszer-utánpótlását, sikerrel. A világségi fegyverletétel után az osztrák katonaság bevonult a városba. A nemzetőrök és népfelkelők a Kisfaludy gőzössel menekültek el a városból. Az osztrákok foglyul ejtették Balogh Ferenc városbíró, nemzetőrkapitányt, akit vasra verve vittek Budára, aki a fogságból 3 év múlva kiszabadult.

Keszthely fejlődése a szabadságharc után

Egy uralkodói rendelet alapján Keszthelyen városbíróvá választottak (1861-ben). A városbíró **Reischl Vencel** lett, aki több mint 30 évig állt a város élén. A város fejlődésének meghatározó személyisége volt, főleg neki köszönhető, hogy Keszthely hamarosan fejlődésnek indult. A bezárt Georgikon utódjaként megnyílt a Gazdasági Tanintézet. Megépült az első nyaraló, egy romantikus villa (mai Balaton utcában 1862-ben), amit aztán további követett, megépült az első kőszínház, a vasút, szállodák, új gimnáziumépület, a gazdasági akadémiára (Georgikon-utód) emelet, egyesületek alakultak.

A gőzhajókikötő mellett a tóra építették az első fürdőházat (1864), melyet később csónakkikötőnek használtak, a hajókikötő helyén pedig létrehozták a **Szigetfürdőt**, melyhez később még egy fürdőszigetet kapcsoltak. A szigeten 2 ezer kötetes fürdőkönyvtárat is működtettek.

A Szigetfürdő ma

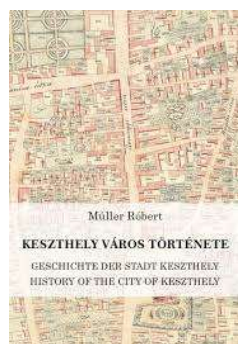
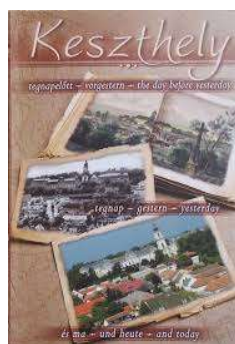
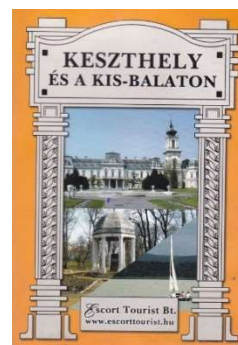
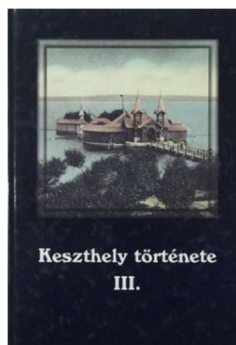
1873-ban egy közigazgatási reform miatt Keszthely elvesztette városi rangját, nagyközség lett, de a település vezetőjét továbbra is városbírónak nevezték. 1907. június 1-én az akkori városbíró, Nagy István a Fő utcai főkapcsoló elfordításával villanyvilágításba borította a várost. Létrejött Zala megye és a Balaton-környék legelső múzeuma, a Balatoni Múzeum. Felépült az **Uránia színház**, a **mozi**, a **posta**, a Karmel bazilika. A Fő tér sétatér lett. Keszthely egyesült a török korban leváló Kiskeszthellyel (ezt már említettük).

A II. világháború kisebb károkat okozott, megsemmisült a Balatoni Múzeum kiállításanyaga, de a kastély könyvtára a befalazásnak köszönhetően sértetlen maradt.

Később Keszthelyt Veszprém megyéhez csatolták (1950). 1954-ben újra városi rangra emelkedett.

A város lakossága csatlakozott az 1956-os forradalomhoz. Az országban egyedülként 1956. november 1-jén szobrot állított az elesettek emlékére, a Fő téren. Ezt a gipszszobrot 'Fehér ember'-ként emlegették, emlegetik ma is.

A város történelméről számos kötetből tájékozódhatunk, néhány közülük:

Balatoni hajózás

„Kenesétől Keszthelyig
Terjed el a Balaton:
Ott az éden kapuja,
Itt az éden kert vagon.

A kik eddig jöttetek,
Keszthelynél kiszálljatok;
Szent a föld, a melyet itt
Be fog járni lábatok.”

(Garay János: *A Balaton*)

Már a régészek is találtak hajóacsszerszámokat Fenékpusztán, de a rómaiakkal a hajózás is feledésbe merült.

A Balaton első hajóiként a **bödönhajó**kat ismerjük. Egyetlen tölgyfatörzsből faragták ki. Halászatra használták. Később, és a török kor idején révészek szállítottak kompon utasokat, magyar és török **sajkák**, **naszádok** cirkáltak a tavon. Utóbbiakat valószínűleg szekereken szállították hajóikat a Dunáról a Balatonra. A magyar nyelv értelmező szótárában olvashatjuk:

„**sajka** főnév *sajkát, sajkája, (tájszó) csajka (népies, régies, irodalmi nyelvben)*

1. Nagyobb, könnyű csónak. *A parton álló kis sajkába veté magát, ... evezni kezdett.*

(Eötvös József) *Hullámszik a víz, reng a könnyű sajka.* (Petőfi Sándor) || a. **(tájszó)** Komp.

2. **(történettudomány, katonaság)** Ágyúkkal felszerelt, könnyű mozgású kis vitorlás hajó, melynek a határőrvidéken a török elleni harcokban nagy szerepe volt.”

Dunai naszád makettje

Balaton hadiflotta a török korban

A török kor után a hadi hajók, a naszádok elvesztették jelentőségüket. A régiek helyére újakat nem építettek. A halászbárkák, csónakok azonban továbbra is járták a vizet, köztük a bödönhajók is. Hermann Ottó természettudós a bödönhajó két típusát különböztette meg. Mindkettő körtealakú, hegyes orrú, a kisebbik lekerekített farú, hossza kb. 3 méter, egy-két személyes, a nagyobbik kiálló orrú, vágott farú, fara sokszor felkunkorodó, több mint 4 méteres, 4 halászt is elbír szerzősajkájával. A keszthelyi halászcéh zászlaját (1871) balatoni bödönhajó és gyékényes eresztőháló képével díszítették. Még kb. 120 éve rendeltek két bödönhajót a vörsi hajóépítőktől a keszthelyiek.

Az őstölgyesek kipusztulásával fokozatosan megszűnt készítésük. A Balatoni Múzeum is őriz ilyen bődönhajót. Hossza csaknem 5 méter, legnagyobb szélessége 70 cm, a fenékpusztai nádasban el-süllyedve leltek rá, másik kettővel együtt.

Bődönhajó a Balatoni Múzeum kiállításán

A Festeticsek nevéhez fűződik a fenéki hajóépítő műhely. Festetics Pál több vitorlával, evezővel ellátott nagyobb csónakot (azaz sajkákat) és vitorlášajót készíttetett. A Balaton első nagyobb vitorlášajója a **Kristóph** ('Kristóf') nevet kapta (1753). Még nem utasokat, hanem elsősorban söt szállított, esetleg mellette néhány utast.

Festetics (I.) György építtette meg a **Phoenixet** ('Főnix') (1797) **Bori Antal** Triesztből származó hajóépítővel. Felhasználásra került az időközben elkorhadt Kristóph hajó még épen maradt részei is, a 'főnix' elnevezés erre is utal ('porából megelevenedő'). Korának legnevezetesebb hajója volt, hazai és külföldi rangos vendégek is megcsodálták. Több költő megénekelte:

*„S bár néha e gyakran háborgó tengernek
Hullámi majd eget, majd poklokat vernek,
Megtetvén a szelek mérges ostromait,
Bátorsággal járja kiszabott útjait.
Áldják Somogy s Szala megörült vidéki,
S állandóbb szerencsét ohajtanak néki.”*
(Batsányi János: A keszthelyi hajóra)

A Phoenix 30 évnél tovább közlekedett a Balatonon. Fenékpusztán emléktábla őrzi emlékét (2006), a keszthelyi móló bejáratánál pedig egy mérnöki munkának, illetve a Phoenixnek emléket állító műalkotás (2019), mely a gályát ábrázolja.

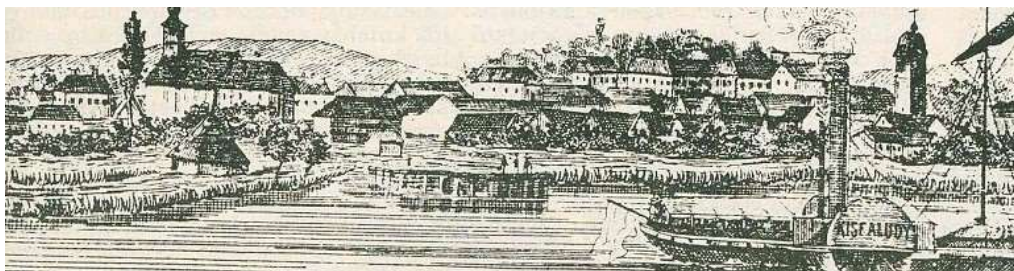
Makett a Balatoni Múzeumban

Az emlékmű a Balaton partján

A Phoenix mellett megépült a Bori Antal, a Pali, a László, a Fecske, a Juditta, a Stella és a Szolgája nevű kompok és vitorlášhajók. Festetics György fia, László még tovább bővítette a hajóparkot. Azonban a hajózás kiaknázása még váratott magára.

Széchenyi István, Festetics György lánytestvérének fia, szorgalmazta a közlekedés megújítását. A Balaton Gőzhajózási Társaság 1845-ben alakult meg, Széchenyi elnökletével. Az alapszabálytervezetet Kossuth Lajos fogalmazta. A következő évben már elkészült a **Kisfaludy**, az első balatoni gőzhajó, fából, lapátkerekekkel. Óbudán épült, de a gépészeti berendezést Angliából szállították. Mivel kikötők még nem voltak, a partra ladikkal eveztek. Áruszállításra is használták a gőzöst, két uszályával, melyek a *Füred* és a *Keszthely* nevet viselték. A hajó Keszthelyre is rendszeresen közlekedett. Legelőször 1846 októberében kötött ki nálunk, fedélzetén Széchenyi Istvánnal. Az első keszthelyi móló a Kisfaludy fogadására épült meg a következő tavasszal. Mellé fürdőház, a móló mögött vendéglő épült. A kikötőtől a városba vezető utca a Gőzös utca nevet kapta, ma Balaton utca. A korszak nagy regényírója, Jókai Mór is utazott a hajóval Füredről, ahol a nyaralója állt, egész Keszthelyig. Innen utazott szekérrel Sümegre Kisfaludy Sándor sírjához, és egykori házához, majd vissza Füredre. Az 1848–49-es szabadságharc idején a seregek utánpótlását szállították a Kisfaludyval. Több mint 40 évig járta a Balatont. Később, mikor a fa hajótest elkorhadt, vasból készülttel pótolták.

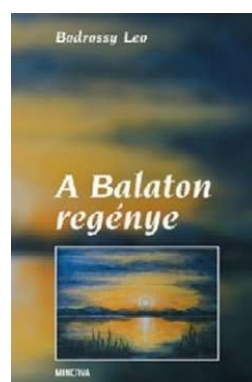
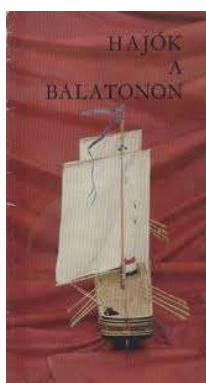

A Kisfaludy gőzös Keszthely partjainál

A Kisfaludy gőzhajót később több hajó követte: a *Helka* és a *Kelén*, a *Kisfaludy* és a *Jókai* csavargőzös, a *Csobánc*, a *Csongor*, a *Tünde* például, amelyek menetrendszerűen közlekedtek, Keszthelyre is, s azóta még több vízibusz. Az illusztráció a közel százéves *Csobánc*ot ábrázolja, amely most nosztalgia sétahajóként járja a Balatont.

A balatoni hajózásról több ismeretet szerezhetünk Bíró József *Hajók a Balatonon*, valamint Bodrossy Leó *A Balaton regénye* című köteteiből. Előbbi kiadvány címlapján a Phoenix vitorlášhajó makettjét figyelhetjük meg.

Népművészet, népszokások, hagyományok

„A néphagyomány, a népi tudás a magyar nemzeti műveltség tartozéka.”

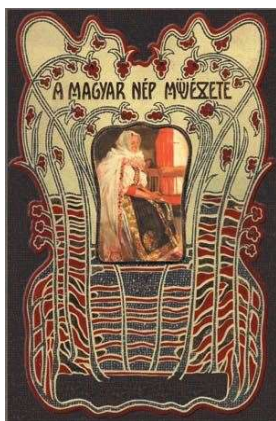
(Györffy István: *A magyar néphagyomány és a nemzeti művelődés*)

A Balaton-környék néprajzáról a régi utazók is feljegyezték megfigyeléseiket, többek között Kitaibel Pál (1798–1799), Michael Eissl (1808), Richard Bright (1815), Hrabovszky Dávid (1826).

Michael Eissl osztrák gazdasági tanácsos német nyelvű útleírása a legelső írott forrás a **balatoni halászléről**. Festetics László csónakkirándulásokra vitte, az egyik alkalommal a Kis-Balatonra, a Halász-szigetre. A halászok nádkunyhóban tanyáztak, fanyáron halat sütöttek, és fogasból főzött, erős paprikával gazdagon fűszerezett „*halacsi*”-vel – halászlével – vendégelték meg őket.

Az első tudományos néprajzkutató Jankó János *A Balaton-melléki lakosság néprajza* című kötetében adta közre kutatásait (1902, új kiadás: 2019.).

A Malonyay Dezső szerkesztésében megjelenő *A magyar nép művészete* című (1907–1922) 5 kötetes munkának a 3. és 4. kötetben olvashatunk Keszthely néprajzáról, halász- és pásztoréletről, régi házakról, hímzésekről, pásztorművészetről, hímestojásokról is. A keszthelyi tárgyú részeket Sági János írta, a Balatoni Múzeum néprajzi osztályának akkori vezetője.

Malonyay könyvének egy kötete

Keszthelyi vánkoshímzés részlete a 3. kötetből

A következő átfogó néprajzi munka Vajkai Aurél *Balatonmelléke* (1964). Balatonmelléki – közte néhol a keszthelyi – néprajzról, történelemről, a lakosságról, vadászatról, méhészetről, halászatról, állattartástól, földművelésről, szőlészetről, építészetről, iparról, közlekedésről – a Festeticsek hajóépítéséről is –, fogadókról, kereskedelemről, táplálkozásról, az ünnepekről, hiedelemvilágról, népköltészetről esik szó benne. Leírja a 19. századi népviseletet is: „*Keszthely környékén a férfiaknál divatos volt a szépen kirózsászott szűr, kerek kalap, a nőknél pedig a duzzadt ujjú karton rékli, csizma, de emellett a topánka, a harisnya is. A nők a fejüket nagy kendőbe burkolták, s a szájukat is befödve, hátul a nyakszirten megkötötték.*”

Keszthelyen hagyománya van a **néptánc**nak. Richard Bright utazó részt vett a georgikoni vizsgákhoz kötődő ünnepségen, ahol pásztorjátékot is látott: „*vagy tizenkét fiatalember, magyaros bőrdolmányban és nadrágban, csizmában és nagy prémsapkában, minden oldalról a színpadra vonult. A grófi erdészeti iskola növendékei voltak, s egy dudás jött velük. Mindegyikük nagy botot szorongatott. Azonnal nemzeti táncba kezdtek. Tánc közben hol körben mozogtak, hol diadalmasan rázták botjukat a levegőben, majd földhöz vágták, majd újra felvették. Tenyerükkel csizmájukat verdesték és hangos csattanással összeütötték bokájukat. Azután keresztben tartott vagy más irányba szegzett botjaikkal középre jöttek és élénken hadonásztak. A helyel-közzel tombolóvá vált játék egyszer csak véget ért...*”

Városunknak több nagymúltú néptáncgyűttese is van: a **Georgikon Néptáncgyűttes**, mely az akkori Mezőgazdasági Akadémia hallgatóiból és dolgozóiból alakult 1958-ban; a Bertalan Zoltán által 1969-ben alapított **Nagyváthy Néptáncgyűttes**; a Ranolder iskola 1991-ben alapított, Aradvári Lászlóné által vezetett néptáncsoportja, mely később felvette a **Tündérrózsa Gyermek-néptáncsoport** nevet. Valamennyien néptáncgyűttes aktívan részt vesz a városi ünnepségeken.

A Georgikon Néptáncgyűttes az 50. jubileumi gálán

A Goldmark Károly Művelődési Központ **népművészeti szakkörök**et indított. A szakkörök felélevenítk, megőrzik a népi tárgyi kultúrát, kézművességet, a népi tudást. Ma a több mint 45 éves **kerámia szakkör Simon Edit** Népi Iparművész vezetésével a mosóházban (Fazekas Műhely, Lehel u. 2.) működik; a **fafaragó kör** Bereczky Csaba, a **Szövés, népi kismesterségek szakköre** Bordácsné Kishonti Erika, a **Kosárfonó szakkör** Bognárné Gumhert Piroska vezetésével pedig a kézművesháznak is nevezett **Alkotóházban** (Sopron u. 7.) tartja foglalkozásait. Az Alkotóház épülete egy műemlék parasztkorok lakóház, 1750 körül épült, előbb uradalmi építési irodául, majd a Festeticsek gazdatisztjeinek lakásául szolgált. (A köznyelv egy időben Dongó-ház néven emlegette, a benne működtetett trafik vezetőjéről.) Az enyészettől lelkes népművészek és a Zala Megye Népművészetiért Alapítvány mentette meg – az Alkotóházat az említett Alapítvány működteti.

Az Alkotóház utcai homlokzata

Az Alkotóházban a kézműves szakkörök mellett nyitott műhelynapokkal, nyári táborokkal, kiállításokkal is várják az érdeklődőket, a hírestojásos kötet bemutatóját is itt tartották. Az Alkotóházhoz kötődő népművészek: **Bereczky Csaba** fafaragó, Népművészet Mestere; **Bereczky Csabáné** csipkeverő, Népi Iparművész; **Bognárné Gumhert Piroska** kosárfonó népművész; **Bordácsné Kishonti Erika** szövő, Népművészet Mestere; **Csíz Istvánné** tojáskarcoló, Népi Iparművész; **Dancsecs Diána bőrműves**, Népi Iparművész; **Jankovics Tamás** fafaragó, Népi Iparművész; **Kovács Zoltán** fa- és szarufaragó, Népművészet Mestere; **Kiss E. Hajnalka** lószőrfonó, Népi Iparművész; **Molnárné Riskó Erzsébet** népviseletibaba-készítő, Népi Iparművész; **Gömbös Katalin** nemezkészítő, Népi iparművész.

Kovács Zoltán munkái

Az esztendő ünnepeköréihez kapcsolódó hagyományokat a naptári sorrendnek megfelelően ismertetjük.

Balázs-járás

A Balázs-napon történő adománygyűjtő, köszöntő szokás a tanító javadalmának kiegészítését szolgálta. Kezdetben a tanítványok és a tanító, később már csak a fiúk jártak házról házra a településen. Az iskolások énekét adományokkal, terményekkel jutalmazták, melyet a tanító kapott meg. A 17. század közepén már élt hazánkban ez a szokás, valószínűleg morva vagy szlovák közvetítéssel. Legtovább körülbelül a 20. századfordulóig élt, főleg a Dunántúlon és az északi területeken gyakorolták. A 20. század fordulójára Jankó János könyve szerint a Balázs-járásnak már csak az emléke maradt fenn környékünkön.

Farsang

Farsangkor már régen is bolondoztak, tréfálkoztak, maskarába öltöztek az emberek. Farsang idején Keszthelyen 2000 óta szervezi meg a Balatoni Borbarát Hölgyek Egyesülete a **Keszthelyi Városi Karnevált**. Minden évben a hamvazó szerda előtti utolsó szombat délutánján zajlik a felvonulás.

A felvonulókat hagyományosan a hercegi pár vezeti, őket követik a Boombatucada együttes dobosai, majd az óriássárkány. A főleg saját készítésű jelmezekbe öltözött több száz felvonuló a Festetics-kastély parkjában gyülekezik. Innek indulnak a Sétáló utcára, ahol a Művelődési Központ erkélyén várja őket a zsűri. Az egyedüli, vagy csapatban nevezők itt bemutatkoznak, majd továbbmennek a Fő térre, ahol a színpadon előadhatják műsorukat. A karneválra más településekről is szoktak nevezni, a nézőközönség között is szép számmal látni turistákat. A színpadi szereplések után a zsűri kihirdeti a nyerteseket. A felajánlásoknak köszönhetően a helyezésein kívüli felvonulók

is ajándékban részesülnek. Évről évre visszatérő felvonulók vannak, ötletesebb ötletesebb jelmezekkel.

A Kiskeszthelyért Egyesület a Hófehérke mesét keltette életre az egyik karneválon

Húsvéti hímes tojások

Húsvétkor országsszerte hímes tojást készítenek a lányok, ezzel ajándékozzák meg locsolóikat. A tojások hagyományosan piros színűek. A Balatoni Múzeum gyűjteményében sok régi, Keszthely környéki hímes tojást is őriznek. Ezeket Malonyay Dezső *A magyar nép művészete* című könyvsorozatának 3. kötetében mutatta be. Azóta sok tojás megsemmisült, megsérült, vagy kifakult. A Szövéss- és Népi Kismesterségek Szakköre tagjai Bordácsné Kishonti Erika vezetésével lerajzolták a meglévő tojások mintáit. A törött, fakó, sérült tojások mintáit újraírták, karcolták. Ezek felhasználásával Gyanó Szilvia, a múzeum néprajzkutatója összegyűjtötte a mintákat, azok jelentéseit. A gyűjtés a Keszthely környéki hímes tojások címmel jelent meg (2010):

Fehérvasárnap

Fehérvasárnapnak vagy komavasárnapnak a húsvét utáni első vasárnapot nevezzük. Minden magyar településen ezen a napon határjárást, határkerülést végeztek, a húsvéti feltámadáshoz a természet, az élet megújulását kapcsolták. A települést övező termőföldeket járták körbe, énekelve, templomi zászlókkal, esetleg ereklyékkel. Szertartásokat végeztek, amitől a bőséges termést remélték. A határ körbekerülésével megerősítették és ellenőrizték a határokat, a belül levők egészségéért imádkoztak. Még kb. 100 éve élt ez a hagyomány. Ez a hagyomány abból a szokásból

táplálkozik, hogy a nagyszombaton (húsvét előtti szombat) keresztelkedő felnőttek fehér ruháikat a keresztelést követő 8. napon vehették le. Maga a határjárás a sírból eltűnt Jézus keresését idézi. Ezen a vasárnapon a lányok komatálat, mátkatálat vittek barátnőiknek, ezzel erősítve saját maguk és családjaik kötelékét. Mikor gyermekük született, egymást hívták keresztszülőnek.

A keszthelyi Család Iskola 2000 tavaszán felelevenítette, egymással ötvözve a határjárás és komatálazás szokását. A lányok fehér ruhába öltözve, a néptánc-együttesek vezetésével bejárják a várost, egy-egy templomhoz akkor érnek oda, amikor a hívek a mise, illetve istentisztelet után kijönnek a templomból. Tavaszindító játékkal, táncsal köszöntik őket, s átadják nekik a komatálat. A komatálban a tavaszt jelképező felpántlikázott vörösbor, a feltámadásra emlékeztető pirostojás, és a természet körforgására utaló fehér cukorperec található (lakodalmas perec). Az egyházi előjárók megáldják a zászlókat, ők is átadják komatálukat. Ezután a hívekkel csatlakoznak a határjárókhoz. A Fő téren a polgármester is fogadja a határjárókat. Ez a felélesztett hagyomány megőrzi a régi népszokást, emellett erősíti a város közösségét, az együvé tartozást.

Sárgulás

140 éve hagyomány a sárgulás, az agráregyetem ballagási ünnepe. A vizsgák előtt, a szorgalmi időszak utolsó hetében a végzős egyetemi hallgatók díszmagyarba öltözve járnak végig, ki gyalog, ki hintóval, kocsival a várost. A menetet lovas huszárok vezetik. Elbúcsúznak diákeveik helyszíneitől, az egyetemi épületektől, a Festetics-kastélytól /mint szó volt róla, Festetics (I.) György alapította a Georgikont, az egyetem elődjét/, és a kastélyparkban egy ünnepély keretében elkészülnek oktatóiktól, diáktársaiktól, és eltáncolják a *palotást*.

Pünkösdi királynéjárás

A Család Iskola tanulói több évtizede felelevenítettek egy régi dunántúli népszokást, a pünkösdi királynéjárást. A néphagyomány szerint a húsvét utáni 50. napon, pünkösdkor, a nagyobb lányok körbeviszik a faluban a legkisebb és legszebb leányt, közben énekelnek, termékenységvarázsló mondókákat mondanak. Pünkösöd a Szentlélek eljövételének ünnepe a keresztény egyházban, egyszersmind a tavaszvárás, a megújulás ünnepe is néphagyományban. A lányok énekszóval végigjárják a keszthelyi templomokat, a pünkösdi királyné fejére pedig virágszirmokat szórnak.

Szüreti felvonulás

Keszthelyen évről évre megrendezik a szüreti felvonulást is a Zalai Borcégér – Keszthelyi Bor-ünnep keretén belül. A Da Bibere Zalai Borlovagrend tagjaival, hintókkal, szekerekkel, lovasokkal, néptáncos, zenés sereglet vonul le a Balaton-partra. Menet közben szőlővel, borral, pogácsával kínálják a résztvevőket. A Zenepavilonnál műsorok elevenítik fel a borkultúrához, szőlőműveléshez kötődő dalokat, táncokat, népszokásokat. A programot kézművesvásár színesíti. A borlovagrend 2000-ben alakult, öltözkését és tárgyi kellékeit dr. Petánovics Katalin néprajzkutató tervezte, a helyi népviselet és régészeti leletek felhasználásával, melyek eredetije a Balatoni Múzeum gyűjteményéhez tartoznak. A borlovagrend névadója egy kb. 2000 éves ivóedényke, melyre a DA BIBERE – 'adj innom' – feliratot karcolták. A lovagrend rendre jelen van, közreműködik a városi ünnepeken.

A 2019. évi Keszthelyi Borünnep

Márton-napi lámpás felvonulás

A közelmúltban (2013) teremtődött a Márton-napi lámpás felvonulás hagyománya a városban. A menet előbb a kastély-parkban, az egykori Szent Márton-templom emlékkövénél tiszteleg első hazai születésű szentünk, Márton püspök emléke előtt. A lámpásjárás résztvevői a hajdani templom alaprajzát rakják ki lámpásaikkal. Az éneklő menet innen elindul a Fő térre, ahol a gyerekek műsort adnak. A megjelenteket szeretetvendégség is várja. A Fő téri templomban a szentmisén megáldják az új bort – a Márton-nap a mezőgazdasági munkák befejeződését is jelenti. Az ünnepeket a Da Bibere Zalai Borlovagrend és a Balatoni Borbarát Hölgyek Egyesülete szervezi. A lámpásjárás ötletét Komoróczy Lajos lovagrendtag egy letenyei lámpásjárásból merítette.

Ünnepség a Szent Márton-templom emlékkövénél

Adventi gyertyagyűjtés

Advent a szentestét megelőző négy hét, a karácsonyt megelőző várakozás időszaka, amelyben a keresztények Jézus születésének eljövételét várják. Egyre inkább elterjed az adventi koszorú készítése, nem csak keresztény családokban.

Keszthelyen – több mint tíz éve – városi adventi koszorút is készítenek. A koszorú négy gyertyáját advent négy vasárnapján a keresztény-keresztény egyházak helyi, illetve magas rangú vendéppapjai gyűjtik meg egy ünnepség keretében. (Rossz idő esetén a színházban, illetve a Fő téri plébániatemplomban volt az ünnepség.)

Városi betlehem is készül, eleinte a művelődési központ kapualjában állították fel advent idejére, 2017-től a Fő téren, kis faházikóban látható.

Mikulás

Szent Miklós napja az első adventbe eső ünnep. E nap reggelén a gyermekek ajándékot kapnak: a régi népszokás szerint az előző este ablakba kitett lábbelijükben találtak rá. A Mikulás-napi ajándékozás már legalább száz évre nyúlik vissza Keszthelyen. Az otthonokban történő ajándékozás mellett intézményekben Mikulás-ünnepségeket tartanak, a Fő tere, a városi Mikulás-napra is ellátogat a Mikulás.

Luca-nap

Luca napja az asszonyok részére dologtiltó nap volt, mosni, kenyeret sütni, fonni, varrni, kötni, tilos volt. Ezt a szokást még a közelmúltban idős nénik betartották, bár a fonás és a kenyérsütés már amúgy sincs a háztartási munkák között.

Betlehemezés

A karácsonyi ünnepkörhöz tartozó népszokásokról a Balatoni Múzeum első néprajzkutatójának, Sági Jánosnak *Keszthelyi és keszthelyvidéki regősök, betlehemesek, háromkirályjárás és apró szentek* címmel jelent meg tanulmánya 1904-ben a *Néprajzi Értesítő*ben.

A betlehemezés karácsony előtti népszokás, ahol a betlehemi pásztorok párbeszédés énekes játékkal keresik fel a házakat. Templom alakú betlehemet vittek magukkal, amelyben a Szent Család helyezkedett el. Fiatal legények játszották el Jézus születésének történetét. Ezután elmondták a háziaknak szóló jókívánásaikat, akik megvendégelték, megajándékozták őket. Ma már kisgyermekek adják elő a betlehemező pásztorjátékot ünnepi műsorokban.

Keszthely környékén még **bábtáncoltató betlehemezést** is tartottak, azaz a hordozott templomban bábokat táncoltattak. Ez a betlehemezés hazánk területén csak három vidéken volt szokásban. Keszthelyen már több mint száz éve megszűnt ez a fajta betlehemezés, de a környéken, a Somogy megyei Vörsön és Holládon még él a szokás. A Balatoni Múzeum őriz ilyen bábokat és templomokat.

Balatonszentgyörgyi bábtáncoltató betlehemezők

Regölés

Keszthely környékén a regölés valaha szokásban volt, kb. a 19. század közepéig. Azonban regölős falvakból (Belső-Zalából) történő bevándorlások hatására időnként újraéledt. 1940-ben például Keszthelyről mentek ki gyermekek regölni. A regölés időszaka december 26-a, vagy 26-ától az év végéig tartott.

Aprószentek napja

Aprószentek napja is része volt az esztendő karácsonyi ünnepekörének. E napon, december 28-án, szokásban volt a vesszőzés. Egyféle termékenységvarázslás volt, ami összemósódott a bibliai, betlehemi gyermekgyilkossággal. A vessző, vagy a belőle font korbács a betegséget volt hivatott elhárítani a megvesszőzöttről. Többféle változatban történt. A családfő szertartásosan megcsapkodta reggel, még mielőtt felkeltek volna, a gyermekeket, néhol a legények vagy fiúgyerekek házról házra járva a lányokat, asszonyokat, hogy egészségesek legyenek, esetleg az egész családot, az állatokat is, közben egészség- és szerencsekívánó mondókákat mondtak, s a vesszőzésért apró ajándékokat kaptak. A vessző lehetett termőág, fűzfavessző, vagy a belőle font korbács.

Az e naphoz kötődő népszokást még gyakorolták Keszthelyen a 20. század elején. Már karácsony előtt a Fő utcán árusítottak hozzá fűzfakorbácsot.

Szilveszteri zajkeltés

Hazánk több vidékén elszórta Szilveszter éjjelén a pásztorok, legények, serdülők zajkeltő szokásai voltak életben. Így volt ez a mi vidékünkön is. A szilveszteri zajkeltés célja a gonosz, ártó szellemek elűzése volt.

Háromkirály-járás

A háromkirály-járás Vízkereszthez kötődik. Keszthelyen és környékén is elterjedt volt. Kisebb fiúk 3-5 fős csapata esténként házról házra járva hordozták a csillagot. Az egyik fiú vitte egy eszközön a kiugratható csillagot, a másik szerencsenkirálynak öltözött, a harmadik Heródesnek, fakarddal. A fejükre díszes papírsüveget tettek. Minden háznál feltették a kérdést: „Be szabad-e hozni a három királyok szép csillagát?”; majd énekelni kezdtek.

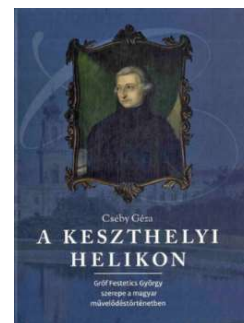
Irodalom

Helikoni Ünnepségek

„A Helikon emitt emelkedett
A Balaton partján, – virányán Keszthelynek.”
(Dukai Takács Judit:
Serkentés a magyar múzsákhoz)

Festetics (II.) György nevéhez fűződik Keszthely nevezetes irodalmi ünnepe, a Helikon Ünnepségek. Az irodalmat, a magyar nyelvet pártoló gróf ötször tudta megrendezni a Helikont, melyre a kor – főleg a városkörnyék – neves költőit hívta meg. Köztük Kisfaludy Sándort, Berzsenyi Dánielt, Dukai Takács Juditot, Pálóczi Horváth Ádámot. Emlékükre a ma Helikon parknak nevezett Balatonparti ligetben fákat ültettek, s jutalmat is átvehettek a *mecénás* főúrtól. Az ünnepségek keretén belül a költők maguk olvasták fel műveiket.

Az ünnepségek történetét több művében is feldolgozta dr. Cséby Géza, legterjedelmesebben *A keszthelyi Helikon* c. könyvében. Így ír egyik tanulmányában: „A keszthelyi iskolák által 1804-től elindított ünnepélyek, ahol zene, tánc, szavalat, felolvasás volt műsoron, méltán nevezhetők a Helikoni Ünnepek elődeinek. Ezeken a (Georgikon hallgatói, a líceum és a gimnázium tanulói vettek részt. ... A figyelmet arra az öt összejövetelre kell összpontosítanunk, amelyek 1817. február 12. és 1819. február 16. között zajlottak, minden év februárjában a császár születésnapján, és májusban a Georgikoni vizsgák alkalmával. Mindenekelőtt a névválasztásról kell szólni. Egyértelmű, hogy az ünnepségeket irodalmi összejövetelként kell számon tartanunk, de nem kevésbé voltak tudományos, zenei, színpadi művek bemutatásának alkalmi is. Tehát a múzsák találkozóhelye, mondhatjuk, s így Helikon.”

1818-ban kiadták egy könyvecskében az 1817-es helikoni verseket, ennek *reprint* kiadását az ünnepségek 200. évfordulója alkalmából a Fejér György Városi könyvtár jelentette meg.

A Helikon centenáriumi ünnepsége

Az első Helikon Ünnepségek 100 éves fordulóján dr. Lakatos Vince gimnáziumi tanár vetette fel, hogy egy nagyszabású rendezvény keretében emlékezzenek meg a Helikonról. Az I. világháború miatt azonban csak 1921-ben került erre sor. Ebből az alkalomból épült meg a 8 oszlopon álló, kupolás Helikoni emlékmű a parkban, itt tartották a megnyitó ünnepséget. Az eseményre irodalmi és zenei pályázatokat írtak ki, melynek díjazását Festetics (II.) Tasziló vállalta magára. Díjat kapott Szendy Árpád *Helikoni szvitje*, Négyesy László *Gróf Festetics György a magyar irodalomban*, valamint Kéky Lajos *A Dunántúl a két Kisfaludy költészetében* c. tanulmánya. A kor jeles írói, költői számára emlékfát ültettek. Az ünnepélyt a kormányzó is megtisztelte jelenlétével. Este a színházban előadták Herczeg Ferenc erre az alkalomra írt színművét, *A Holicsi Cupidot*. Balaton-parti aratóünnepvel és bállal fejezték be az ünnepséget.

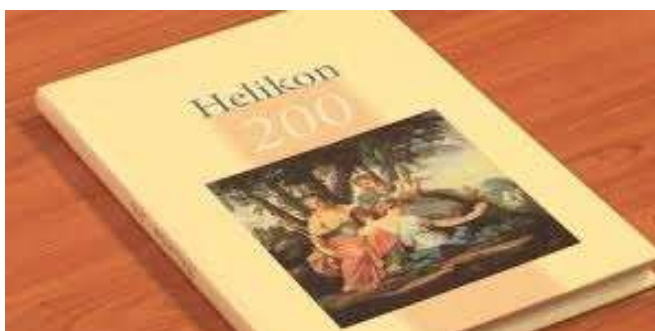
Balaton-i Íróhét

Az Írók Gazdasági Egyesülete (IGE), az írók érdekképviselőire és segélyezésére létrejött egyesület 1932-ben az írók és olvasók összeismertetése céljából megrendezte a Balaton-i Íróhetet, melynek utolsó időszaka Keszthelyen zajlott (1932. szept. 9–11.). A kor ismert írói vettek részt. A záró rendezvény idején tartottak egy helikoni megemlékezést is. Keszthely település megbízásából egy pályázat kiírására is sor került. A feladat egy helikoni témájú óda vagy novella megírása volt. Első nap irodalmi estet rendeztek az Uránia színházban, a második nap tanácskozások voltak, megalkotották az IGE Zala megyei Csoportját, melynek díszelnökének Festetics (II.) Taszilót választották, aki adakozott is az IGE részére. A zárónapon hirdették ki a helikoni pályázat eredményét, a Helikoni emlékműnél. A pályadíjat Palasovszky Béla *Magyar Helikon* c. ódája, és Szöllősy Ferenc *A balaton-i aranyhíd* c. novellája kapta.

Újkori Középiskolás Helikoni Ünnepek

„Festetics György gróf öröksége – oly sok viszontagság után – új életre kelt s az Ünnepek fénye, akár a Helikoni Láng: világít olthatatlanul.”
(Monitor, 1998. május 28.)

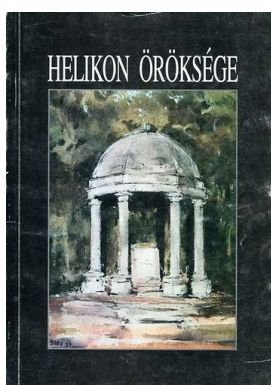
A Helikont később, 1958-ban, újjáélesztették, előbb 3 megye, végül az egész Dunántúl középiskolásainak kulturális seregszemléje lett, fokozatosan bővülve, immár 20 művészeti kategóriában. Két évenként kerül megrendezésre. Ez a művészeti rendezvénysorozat tehát már hagyománnyá vált Keszthelyen. Újkori Középiskolás Helikoni Ünnepek Alapítvány kiadásában az első Helikon Ünnepek 200 éves évfordulójára megjelent a *Helikon 200* című kötet, melyben a régi és az új Helikonok történetét is megismerhetjük.

Az első Helikon Ünnepek 200 éves évfordulójára megjelent a *Helikon 200* című kötet, melyben a régi és az új Helikonok történetét is megismerhetjük.

Keszthely több író, költőt tudhat magáénak. Van, aki itt született, vagy rövidebb-hosszabb ideig itt tanult, vagy dolgozott, katonáskodott, mint **Berzsenyi Dániel**, vagy csak élete második felében tartózkodott a városban. Az első Helikon Ünnepek korszakából megemlíthetjük pl. **Szép Jánost**, **Batsányi Jánost**, **Rájnisi Józsefet**, a városi könyvtár névadóját, **Fejér Györgyöt**, majd Petőfi Sándor feleségét, **Szendrey Júliát**, a két világháború között az elfeledett **Csányi Pált**, **Vajda Mariettát**, az újabb korból **Györe Imrét**, **Csengey Dénest**, **Szeles Józsefet**, **Kara Kocsis Gabriellát**, **Morvai Pétert**, **Lőrincz Lajost**.

Keszthelyi irodalmárokkal, képzőművészekkel **Bakonyiné Ligeti Mária** gondozásában megjelent a *Helikon öröksége* (1997), majd hévízi és keszthelyi művészekkel a *Tóparti üzenet* (2000) című antológia. A Fejér György Városi Könyvtár pedig a *Keszthelyi múzsa* (2014) című antológiát bocsátotta útjára keszthelyi alkotókkal, többek között **Cséby Géza**, **Lángi Péter**, **Sólyom Sándor**, **Pálfalvi Nándor** műveivel.

A keszthelyi írók, költők antológiái

A Fejér György Városi Könyvtár évről évre kapcsolódik az országosan, évenként megrendezésre kerülő **Ünnepi Könyvhéthez**. Az Ünnepi Könyvhétnek nagy hagyománya van, megrendezését a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének 1927-ben javasolta Supka Géza, a *Literatura* irodalmi folyóirat akkori főszerkesztője. Két év múlva már meg is rendezték, Budapesten. Később egyre több vidéki város csatlakozott.

A könyvtár az utóbbi években Ünnepi Könyvhétkor író-olvasó találkozót visz ki a Sétáló utcára, ahova neves kortárs alkotókat hív meg egy beszélgetésre. Az eseményre a gimnáziumi tanulók hivatalosak, de a rendezvény nyilvános, bárki csatlakozhat, legyen az arra járó város lakó, vagy éppen turista. Eső esetén a könyvtár épülete a helyszín, ilyenre is volt már példa. Vendégül látták már Háy Jánost, Beck Zoltánt, Tóth Krisztinát, Bereményi Gézát, Grecsó Krisztiánt, a városunkhoz is kötődő **Kukorelly Endrét** és **Muszatics Pétert**, vagy éppen az előző Helikon két fődíjas költőjét, Csete Somát és Köröstyös Gergőt, akikkel **Szálinger Balázs**, Keszthelyen született, József Attila- és Méhes György-díjas alkotó beszélgetett.

Zene

„A szép hangzás, a lágy harmóniák
áradata kerített hatalmába.”

(Goldmark Károly: *Emlékek életemből*)

Festetics (I.) György – Európa első polgári zeneiskolájának egyikeként – zeneiskolát hozott létre Keszthelyen 1800-ban, a Gazdasági Tanintézethez, a Georgikonhoz kapcsolva. **Anton Stadler** (Stadler Antal) osztrák klarinétost kérte fel, hogy állítson össze egy tervezetet, amely alapján megalakulhat és működhet a **zeneiskola**. Stadler egyik barátja volt Mozartnak, aki két művet is írt neki. Stadler lett az iskola első igazgatója. Tervezete szerint a zeneiskola öt osztályra tagolódott. A tanulók az első évben éneket, a másodikban zongorát, a harmadikban orgonát tanultak. A negyedik osztályban kezdték el a hegedűoktatást és csak az utolsó évben került sor a fúvós hangszerek tanítására. Fontosnak tartotta a hangszeres játék előtt a kottaolvasásban való jártasságot. A zeneképzést hármascsoportban képzelte el. Legfontosabb az egyházi zene volt, ezt követte a kamarazene, majd a színházi vagy színpadi zene. Tervezete szól a zeneiskola számára 29 db szakkönyvről is (ezeket Festetics be is szerezte), ill. a neves hangszeriskolák felsorolásáról. Az iskola növendékei sokat szerepeltek, köztük a szintén Festetics alapította Helikon Ünnepeken. A zeneiskola valószínűleg 33 évig működött.

A zeneiskola első tanára **Stärk Péter** volt, Feladatai közé tartozott, hogy ünnepélyes alkalmakra üdvözlő darabokat komponáljon, és azokat az iskola növendékeivel előadja. A gróf felkérte a magyar zene ápolására is, magyar dalok átdolgozására. Erre a célra kottákat a gróf rokonától, Szegedy Rózától, Kisfaludy Károly költő feleségétől kért kölcsön. Stärk művei közül nyomtatásban csak kettő jelent meg. Kéziratban maradt egyéb kompozícióit (hangszerkíséretes kórusművek) a keszthelyi Helikon-könyvtár őrzi.

Nem csak a Festetics (I.) György által szervezett Helikon Ünnepeken volt jelen a zene, hanem a Festetics család életében is. A család hölgy tagjai szívesen zongoráztak, például Festetics László felesége, Jozefa, testvére, Festetics Júlia, aki gr. Zichy Károly felesége lett, vagy éppen László lánya, Ilona. **Festetics Júlia** támogatta a zeneiskolát, zenét is szerzett. Több kiadványa és kézirata is fennmaradt. **Festetics Ilona** is komponált. A család könyvtárában maradt fenn néhány zenemű tőle is, ill. amit tisztelője, **Szekeressy Antal** írt.

Festetics (I.) György gyámfia, **Festetics Leó** (1800–1884) is szerzett zenét. Többek között Keszthelyen alkotott meg egy hat hangra írt kardalt és egy balatoni indulót. Leó nevéhez fűződik az első falusi óvoda megalapítása (Belac településen). Tolnai megyei birtokán gazdálkodott. Megbízták a Nemzeti Színház igazgatásával. Létrehozta a rövid életű *Déli* c. színházi folyóiratot. Felkérték a Színi Tanoda megszervezésére, melynek első főigazgatójává is kinevezték, de ő lett az opera szak igazgatója is. *Illemtan* c. könyvét tankönyvként használták. Élete végén megírta emlékiratát.

Városunk szülötte **Goldmark Károly** zeneszerző (1830–1915), aki kora gyermekéveit itt töltötte. Előbb hegedülni, majd zongorázni tanult. Csak később kezdett komponálni. Kb. 160 zeneművet: operát, énekkari, szimfonikus művet, kamarazenét alkotott vonós hangszerekre és zongorára. A sikert a *Sakuntala nyitány* (1865) hozta meg számára, a világhírt a *Sába királynője* című opera (1862–1871). Utóbbit a világ csaknem 30 operaháza 9 nyelven állította színpadra, melynek nagy részét Goldmark rendezte. 80. születésnapja alkalmából Keszthely nagy ünnepséget rendezett, melyen ő is részt vett. A Pethőházon emléktáblát avattak ebből az alkalomból (a ház udvarának hátsó részébe álló, ma már nem létező épületben született). Élete végén német nyelven megírta emlékiratát. Hagyatékát az Országos Széchenyi Könyvtár és a keszthelyi Helikon Könyvtár őrzi.

Említést érdemel a mára elfelejtett **Forgách Béla** gróf (1851–1940), feltaláló és zeneszerző. 1884-ben zongorával összekapcsolt kottairó-gépet talált fel. Az 1880-as években kezdett behatóbban foglalkozni zenéléssel, zeneszerzői diplomát is szerzett. Játszott orgonán és zongorán, cimbalmon és hárfán. 63 dalt szerzett: magyar nótákat, dalokat és táncdarabokat. Dalait saját vagy más szövegírók magyar, vagy német nyelvű szövegeire, illetve költők verseire írta. Összhangzattant is írt. Az I. világháború alatt 40-50 jótékonyági hangversenyen kísért zongorán dalait. Művei rádióban is sokszor elhangzottak. Az Amerikai Egyesült Államokban több dalát gramofonlemezre is felvették.

Bartók Béla (1881–1945) zeneszerző, népzene kutató, zongoraművész, szakíró és akadémiai tanár többek között Keszthelyen is járt gyűjtőúton. 1906 szeptemberében érkezett a városba. Szeless János uradalmi főszámvevőnél lakott, Festetics (II.) Tasziló újmajori intézői házában. 41 népdalt gyűjtött Keszthelyen, a zeneiskola diákjaitól is. Ezeket később kiadta, kottával, szöveggel együtt. A dalok között akadt olyan is, amelyet máshol is énekeltek, de volt keszthelyi vagy Keszthely környéki variációja. A városban gyűjtötte például az *Erdő, erdő, kerek erdő...*, a *Most jöttem Párizsból...*, az *Eltörött a csiga gémeje...*, *Kis-Keszthelyen végig menni nem merek...* és a *Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok...* kezdetű népdalokat. Utóbbi dallama csendül fel 2010 óta reggel 8 órakor és délben a Fő téren, a gimnázium toronyórájából, tárogatószóval. (18 órakor Kodály Zoltán zalai gyűjtéséből az *Adjon Isten jó éjszakát* hallható.)

Dr. Klempa Sándor Károly paptanár, cserkészparancsnok egy időben a kastély könyvtárosa, egyik élesztője volt Keszthelyen a Goldmark-kultusznak. Írt zenetörténeti, irodalomtörténeti munkákat, több magyar nótát, indulót, valamint ifjúsági zeneművet (pl. *Maharadzsa* című zenés színdarab, 1945; *Riadó lesz* c. opera). A legismertebbet, a *Rabmadár* címűt 26 magyar városban játszották, előadták Londonban is (1934) angol nyelven. Öt Petőfi-verset is megzenésített.

Zeneiskola 1964-ben lett újra Keszthelyen, **Borhy Ottó** igazgatásával, aki zongorázni is tanította a növendékeket. 1965-ben itt is bemutatta tanítványaival a korábban írt *Tücsöklakodalom* című zenés darabját, melyről televíziós felvétel készült. Az oktatás a Zeneiskolában a Kodály-módszer szerint folyt.

A Zeneiskola később felvette Festetics György nevét. Folyamatosan jelen van a város kulturális életében. Évről évre megtartja zenei pályán tovább tanuló **növendékeinek hangversenyét**, ezenkívül a középiskolás ifjúság számára a **Zene világnapján** a zeneiskola tanárainak és növendékeinek közös koncertjét.

A Festetics kastély több világhírű művész **mesterkurzusának** adott már otthon. A mesterkurzusok sorát Cziffra Györgyé nyitotta (1986), de tartott mesterkurzust többek között Kukorelly György, Nelly Söregi-Wunderlich, Szabadi Vilmos, Gulyás Márta is.

Több mint 30 éve van jelen a város életében a **Helikon Kórus**, amely helyi és más hazai, külföldi, köztük testvérvárosi szereplésével szerzett elismerést magának és Keszthely városnak. Alapítója, első karnagya **Kendeh Gusztávné**.

A Helikon Kórus karácsonyi hangversenyen

A **Keszthelyi Kis Szent Teréz Kórust**, a karmelita bazilika kórusát 1987-ben **Pécsi László** alapította, a jelenlegi kórusvezető **Pálné Szelencsik Klára**. A Magyarok Nagyasszony plébániatemplom kórusa, a **Salve Regina Kórus** 2006-ban alakult, **C. Tóth Zoltán** szervezésében. Az egyházi szolgálaton túl mindkét kórus kapcsolódik városi rendezvényekhez.

C. Tóth Zoltán a századik évfordulóra felelevenítette a Dunántúli Dalosszövetség által 1910-ben életre hívott **Keszthelyi Dalünnepet**. 2010 óta minden júniusban megszervezi a találkozót, melyen amatőr felnőtt egyházi és világi kórusok vehetnek részt.

C. Tóth Zoltán zeneszerzőként is jegyezte nevét. Művei: *A Gyilkos-tó legendája* (táncjáték, 2009), *Missa Salve Regina – A Keszthelyi Mise* (2010), *Keszthelyi Te Deum* (2011), *Stabat Mater* (2015).

Keszthely népzenei együttesekkel is büszkélkedhet. 1959-ben alakult a **Guzsaly Népzenei Együttes**, 1991-ben a **Tátorján**, 2006-ban a **Boroszlán**, majd 2012-ben a **Re-Folk** zenekar. A Re-Folk az előzőleg említett népzenei együttesek tagjaiból jött létre. Jelenlegi tagjai: Burucs Zoltán, Rezes Gábor, Hintalan Gergely, Horváth Szilárd, Szalay Andrea Rita, Czeglédi Zsuzsa.

A Re-Folk zenekar

Több zenei fesztivál is kötődik Keszthelyhez. A valamikori – a Sétáló utca esti, kereskedelmi célú turizmusát szolgáló – Sétáló utcai esték a **Keszthely Street Festivállá** nőtte ki magát. 2014 óta megrendezésre kerül a **KeszthelyFest** – jazz és könnyűzenei programokkal. 2019-ben első ízben szervezték meg, hagyományteremtő szándékkal, a **Keszthelyi Retro Fesztivált**.

2018 óta Keszthely több helyszínén is nyáresti koncerteket tartanak a **Klassz a pARTon!** rendezvénysorozat részeként. A Klassz a pARTon! művészeti fesztivált Érdi Tamás Liszt Ferenc-díjas zongoraművész alapította (2015), több városban is megrendezik változatos helyszínek bevonásával (szabadtéri színpadok, templomok, kastélyok, strandok). A Kulturális Örökség Európai Éve 2018 hivatalos rendezvénye lett, 2018 az első év, hogy a fesztivál bekerült a Balaton Régió legjelentősebb művészeti és közösségi eseményeit, értékeit összefogó Nagyon Balaton rendezvénysorozatba. A Balaton Régióban jelenleg a Klassz a pARTon! az egyetlen zenei fesztivál, ahol nincs belépőjegy.

2013 óta minden szeptember elején nemzetközi **verklifesztivált** rendeznek a városban. A helyszín a Sétáló utca és a Fő tér, de volt már a kastélypark is. Az ötletgazda a svájci származású Hansjörg Surber, a keszthelyi zeneautomata és fonográf múzeum megteremtője. 2017-ben a Fő téren egy sikeres rekordot is felállítottak: egy helyen, egy időben, a legnagyobb számban egyszerre 48 zenegép muzsikált.

Verklifesztivál

Képzőművészet

„A művész kétszer éli az életét. Egyszer természetben, egyszer alkotásaiban.”

(Egry József: *Gondolatok a művészetről, művészekről, a természetről és a Balatonról*)

Keszthely több **festőművésze**vel büszkélkedhet, akik itt születtek, éltek, vagy csak életük egy szakaszát töltötték a városban.

Oppel Imre (1883–1968) Keszthelyen született. Német- és Olaszországban járt tanulmányúton, festészetet, művészettörténetet tanult. Művészeti és mértani rajz tárgyakból tanári oklevelet szerzett. Arcképeket, aktokat és tájképeket festett. Keszthelyi kiállítása után Festetics (III.) György megbízta Keszthelyen a kastélypark több részletének megörökítésével. Két nyáron át dolgozott ezeken az *akvarell*-, *pasztell*- és olajképeken. 1933-tól nyaranként tájképfestő tanfolyamot tartott Keszthelyen. Evangélikus templomok részére oltárképet festett, a keszthelyi templomnak (1939) is. A II. világháborúban Budapest ostromakor lakását bombatalálat érte, festményei is elpusztultak. A háború után gyenesdiási nyaralójába költözött, s újra festeni kezdett.

Egry József (1883–1951) itthon és külföldön is képezte magát. 1918-ban költözött Keszthelyre. Ekkoriban számos rajzot, később bibliai témájú festményeket készített. A 20-as évektől csaknem kizárólagos témája a Balaton. Számátalan helyen és napszakban festette meg. Először az *expresszionizmus* formanyelvén fejezte ki magát, majd egyéni stílust teremtett. *Olajpasztell* festésű képei erőteljes látomásban egyesítik az embert és a természetet. 1928-tól Badacsonytomajon, ill. Badacsonyan élt. Az 1930-as évektől a telet Budapesten, az őszt Keszthelyen, a nyarat a tomaji szőlő- és présházban töltötte. Számos képét a Magyar Nemzeti Galériában őrzik, munkái megtalálhatók a veszprémi, pécsi és keszthelyi múzeumokban, valamint magángyűjteményekben. 1949-ben az ő képeit is kiállítva nyílt meg újból Keszthelyen a Balatoni Múzeum. A festészet mellett írással is foglalkozott. Születésének 90. évfordulóján Badacsonyan, egykori műtermének helyén emlékmúzeumot nyitottak.

Ifj. Schidl János (1892–1944) keszthelyi születésű festő, grafikus. Zenetanár is volt. Eleinte zenei tehetsége tűnt fel, hosszú éveken keresztül folytatott zenei tanulmányokat. Országsszerte több hangversenyen szerepelt önállóan és mint kísérő. Később a festészet felé fordult. Szemléletmódját a nagybányai *posztimpreszionizmushoz* visszatérő, a természetábrázolásban kifejeződő, harmóniára törekvő látásmód jelezte. Több bibliai tárgyú, *szimbolikus kompozíció*t is festett, majd hagyományos, Bernáth Aurél hatását is tükröző festményeket készített.

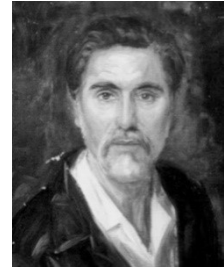

Soproni Horváth József (1891–1961) a keszthelyi gimnáziumban tanult. Sopronban telepedett le, itt kezdett el festeni, s tanári állást kapott. Itt bontakozott ki sajátos, egyéni akvarellfestészetete, alkotásaiért ekkor kapta sorozatosan a fővárosi pályázatok elismeréseit, díjait. Egy kisebb akvarellfestő iskola is kibontakozott körülötte. Később rajziskolát vezetett Sopronban. Életműve is a

városhoz kapcsolódott, ahol nagy megbecsülésnek örvendett, utólag a Soproni előnévvel tisztelték meg. Művészi érdeme, hogy egyenrangúvá tette a vízfestést az olajfestéssel. Művészi mondanivalóját a *naturalizmus* eszközeivel fejezte ki. Témáiban mély emberi érzéseket ábrázolt. Hagyatékából özvegye hozott létre emlékmúzeumot, melyet a soproni Caesar-házban őriznek. Az illusztráció önarckép.

Károly Gyula (1910–1989) keszthelyi festőművész munkásságában mély vallásossága a meghatározó. A római iskolát, a római Magyar Akadémia vallásos alapokra épülő *klasszicizáló, historizáló*, tiszta formai megoldásokra törekvő irányzatát követte. Eleinte elsősorban *restaurálással* foglalkozott, egyházmegyéjében oltárképeket, faragványokat javított. 1954-ben megbízást kapott a szentkúti búcsújáró kápolna, majd a jádsdi plébániatemplom *freskóira*. Ezek a munkái kiemelkedő helyet foglalnak el életművében, s ezeknek további megbízásokat is köszönhet. Számtalan freskó, oltárkép, vászonra festett nagyméretű kompozíció került ki keze alól. A hetvenes évek elejétől kora miatt freskókészítést már nem vállalt, de műtermében még szívesen dolgozott. Károly Gyula műtermi hagyatéka részben a hagyományos polgári műfaj darabjai: portrék, csendéletek, tájképek, *zsánerek*, részben néhány templomi munkájának vázlata. Hangulatos tájképei elsősorban a Balatonhoz kapcsolódnak, arcképei főleg *karakterportrék*. Legismertebb műve a *Keszthelyi Madonna* c. festménye. Az illusztráció önarckép.

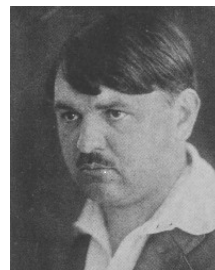
Bernáth Aurél (1895–1982) festőművész, grafikus jelentős szak- és szépirodalmi tevékenységet is folytatott. A keszthelyi gimnáziumba járt egy darabig, majd elköltözött Kaposvárra, ahol megismerkedett Rippl-Rónai Józseffel. Az ő biztatására kezdett festeni. Elbeszélései jelentek meg a *Nyugatban* és a *Csillagban*. Elméleti és önéletrajzi írásai később önálló kötetben is napvilágot láttak. Utóbbiakban gyermekkori élményeinek helyszíneire, Keszthelyre és a Balatonra is emlékezett. A *Magyar Művészet* c. folyóirat újraindítója és szerkesztője volt. Olajképein, pasztellrajzain a valóságélmények erőteljes hangulati töltéssel, szinte látomásszerűen jelennek meg, a sajátos *kolorit* – sárga, kék és dohánybarna színek – mellett jellemzőjük egyfajta *filozofikus, meditatív* szemléletmód is. Természetelvű művész volt. Képeinek nagy része a nagybányai hagyományokon alapuló *impresszionista* stílust képviseli. Falképeket is készített, ezek egyike díszíti az Erkel Színházat.

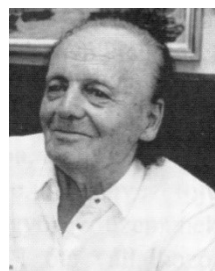
Mikus Gyula (1905–1996) festőművész és szobrász előbb asztalosinaskodott, majd tanítói végzettséget szerzett, Zalaszentmónán kapott állást. Itt kezdett el festeni és mintázni: olaj, *tempera*, akvarell képei mellett szobrászkodott agyaggal, kővel, márvánnyal, fával. Első sikerét 1939-ben a Múcsarnok Téli Tárlatán érte el, ahol három képét állították ki. A „*Halottasmenet*”-ért Halmos Izor Életkép-díjat kapott. 1942-ben Keszthelyre helyezték, ahol a Polgári Iskola növendékeit oktatta rajzra hét évig. Ezután kizárólag képzőművészettel foglalkozott. Első egyéni kiállítását (Fényes Adolf-terem, 1951) számos hazai és külföldi tárlat követte. 1952-től csak festőként alkotott. A 1960-as évektől az életképeket felváltották a tájképek: a Balatont, a Szigligeti-öblöt, a Tapolcai-medencét festette. Sokat festett Bece-hegyen. Keszthely város díszpolgárává választotta (1991). 1997-ben egykori keszthelyi lakóházában (Kossuth u. 10.) emlékkiállítás nyílt, amely ma már – sajnos – nem látható.

Boromisza Tibor (1880–1960) a Balatoni Festőkolóniában való alkotómunkája közben lett a Balaton és környékének szerelmese. A II. világháború alatt leégett budai bérelt lakása és műterme, több mint 100 képe pusztult el. Ezután költözött Keszthelyre, ahol 1945–1953 között élt és alkotott. Elsősorban a Balatont és a balatoni halászokat ábrázoló akvarelleket festett. „Keszthely városának örökbefogadott művészeként” 1947-ben *Keszthely látképe* c. festményét a városnak készítette. Expresszionista stílusú művei révén a magyar *avantgárd* hazai képviselői közé tartozott.

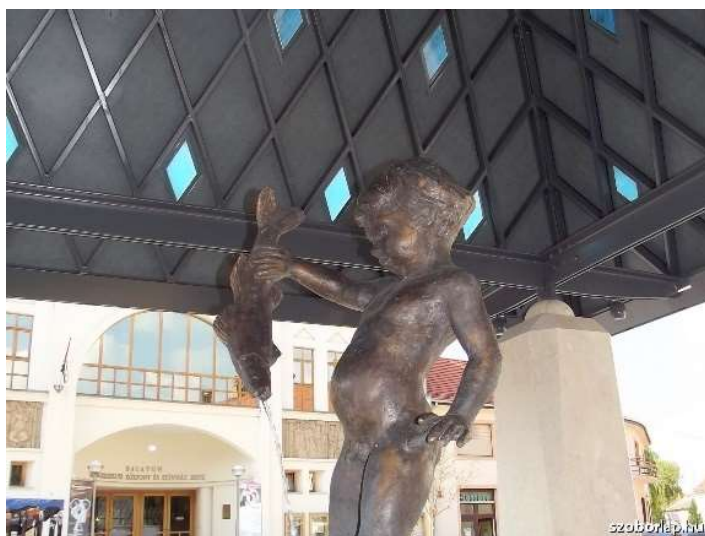
Reichstetter József is a természet szerelmese volt, vázlatos formakezeléssel, *impresszionisztikus* színhatással festette a Balaton tájait, vitorlásait. Nem mellesleg vitorlášhajókat, hajómodelleket épített, vitorlázást is oktatott. Önállóan tanulta meg a festészetet, a grafikát. Képeit az erőteljesen felvitt *expresszív* színek jellemezték, festési módja lényegretörő. A festmények mellett hangulatos, a vízparti tájakat, balatoni tanyákat, csónakokat bemutató tollrajzokat is készített.

Kiemelendő még **Dore Nagy Aladár** (1933–2010) a balatoni táj szeretetével átítatott akvarelljei, grafikái, portréi, **Horváth J. Ferenc** festőművész (aki író, költő is, 1945–2018), a kortársak közül **Sólyom Sándor** (szintén író, költő) *ex librisei*, **Ágh Edit**, **Péczeli Margit** grafikái, a **Zombori család** munkássága, **Zalaveczi Zita**, **Gógös Judit**, **Frech' Ádám**, **Gécseg András**, **Horváth Csongor Gergő**, **Bankó Zsolt** festményei.

Keszthely bővelkedik *szobrokban*, *emlékművekben*. A Helikon parkban áll a **Helikoni emlékmű**. Szoborpark van a Helikon parkban, a Balatoni Múzeum előkertjében, az egyetem emlékuvarában (Deák Ferenc u. 16.).

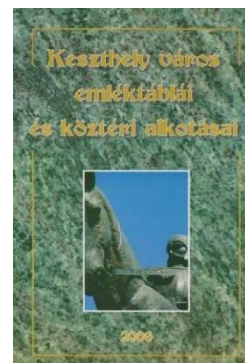
Kalmár Katalin Lackfi-nádor szobra, **Hunyady László II. világháborús emlékműve**, **Orr Lajos '56-os emlékműve**, **Czigány Árpád Vaszary Kolos-szobra**, **Farkas Ferenc Festetics György szobra** a Fő téren, **Lukácsy Lajos Festetics-szobra** (korábban a Fő téren, most:) a kastélyparkban található. A Fő téri **Kútház Mikus Gyula A halas kisfiú** c. kispasztikája díszíti, életnagyságú változatban Kalmár Katalin készítette el.

A kútház Mikus Gyula szobrával

Említést érdemel a Fő téren álló **Szenháromság-oszlop**. Az oszlop tetején a Szenháromság – Atya, Fiú, Szentlélek – helyezkedik el, a talapzaton 3 szobor áll: Szent Flóriáné, aki a tűzvésztlő és árvíztlő óv, valamint Szent Rókusé és Szent Sebestyéné, akik a pestistől és más járványoktól védelmeznek. Az oszlop a Fő tér rekonstrukciót követően került vissza a kútház mellől eredeti helyére.

Itt jegyezzük meg, hogy Keszthely számtalan emléktáblán örökíti meg jeles lakóinak nevét, vagy jeles eseményeket. Különösen sok emléktábla található az egyetem D épületében (Festetics u. 7.). A Goldmark Károly Művelődési Központ épületében létrehozták a **Keszthelyi Pantheont**. Mindkét helyen egyre szaporodnak az emléktáblák, és nem csak itt, hanem szerte a városban – jelezve, hogy a város megbecsüli az elődöket. A Fejér György Városi Könyvtár Könyvtárpártoló Alapítványa kiadásában *Keszthely város emléktáblái és köztéri alkotásai* címmel (2006) jelent meg egy kiadvány, amelyből tájékozódni lehet a rengeteg szoborról, domborműről, emlékműről, emléktábláról, mely a várost gazdagítja, azonban lassan *aktuális* lesz egy új, bővített kiadás.

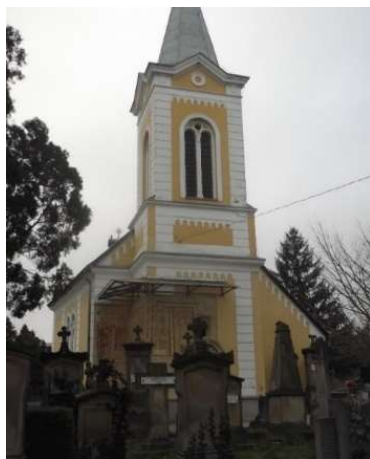

Építészet: kápolnák, kolostor, templomok

„Mivel is köszönhetné Keszthely vendégeit, ha nem a Balaton mérhetetlen víztükrével, a várost koszorúként átölelő Keszthelyi-hegységgel, az ódon templommal, rajta a XIV. századi mérműves rózsablak kőcsipkéjével...”

(Cséby Géza: Keszthely)

Már szó volt a kastélydombon valaha álló **Szent Márton-kápolnáról**, a Fő téri, várkert **Szent Lőrinc-kápolnáról** és a Szent Miklós temetőben ma is álló **Szent Miklós-plébániatemplomról**, a mai temetőkápolnáról.

A temetőkápolna

A kápolna freskórészlete

Sokáig azt hitték, hogy az eredeti Szent Miklós-kápolna már nem áll, mígnem egy felújítás során megtalálták a vakolat alatt a régi freskókat. A freskók belül és a külső homlokzaton is megtalálhatók. A kápolna belsejében 1909-ből származó falképek is vannak, a berendezés is ekkori. A kápolnában áll **Vaszary Kolos** bíboros, hercegprímás üres szarkofágja. Vaszary Kolos hercegprímás 1832-ben Keszthelyen született. A város premontrei gimnáziumában tanult, majd belépett a bencés rendbe. Végakarata szerint Keszthelyen temették el. Később elszállították Esztergomba, ahol a többi érsek is nyugszik. Emlékét a temetőkápolna egy festett üvegablaka is őrzi, utca viseli nevét, és nemrégén szobrot állítottak neki.

Ugyancsak szó volt a Fő téri, egykori ferences **kolostorról**, ami vár, majd egy másik szerzetesrend, a premontreiek kolostora lett. A szerzetesrendek tanítottak a gimnáziumban. Ma a rendház épületében középiskola működik, a Premontrei Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium. Itt található a Keszthelyi Öregdiákok Egyesületének székhelye, valamint egy cserkészotthon is.

A kolostor

A **Fő téri Magyarok Nagyasszonya-plébániatemplom** a második legrégebbi épület a városban. Tornya később épült hozzá, ide áthelyezték a korabeli *rózsaablakot*. A szentélyben hazánk legnagyobb megmaradt *gótikus* freskója látható, amit egy felújítás során fedeztek fel. Mint már szó volt róla, a kolostor és a templom is az egykori keszthelyi végvár részét képezte a török korban. A templomban található a Festetics család síremlékei is. A déli oldalhoz a Szent Anna-kápolna épült.

A templom belseje

A Tapolcai utca első épülete a **karmelita bazilika** és rendház. A Kis Szent Teréznek szentelt bazilika építését alig 100 éve kezdték el. A karmelita rend legnagyobb magyarországi temploma. Az adventi időszakban 1930 óta építik meg a templomban a betlehemet, melyhez a Betlehem-képet Károly Gyula festette.

A templom előtt található Szent Flórián és Nepomuki Szent János szobra és az egykori georgikoni jurátusok keresztje. Ezek eredetileg a város más helyszínein álltak.

Az eddig felsorolt egyházi épületek a római katolikus egyház templomai.

A Deák Ferenc utcában épült fel kb. száz éve az **evangélikus templom**. A templom és a mellette lévő parókia Szeghalmy Bálint tervei alapján készült, akárcsak a Hanczók utcában a **református templom**. Utóbbi kalotaszegi stílusjegyekkel és székely kopjafa mintázatos fafaragásaival díszített, stílusa az erdélyi építészetet idézi.

Az evangélikus templom

A református templom

A Kossuth Lajos utca Sétáló utcai szakaszán, a Pethő- vagy Goldmark-háznak is nevezett épület udvarának végében áll az izraelita templom, a **zsinagóga**. A zsinagóga udvarán bibliai kertet alakítottak ki, ahol megismerkedhetünk a bibliában szereplő növényekkel, és megnézhetjük a genezáreti-tó kicsinyített mását.

Látnivalók: múzeumok, kiállítóhelyek

„A főhomlokzatával a kerített parkra néző Festetics-kastély Keszthely tulajdonképpeni szíve; a hatalmas uradalom központja, a város sorsának alakítója.”

(Antalffy Gyula: *A reformkor Balatonja*)

Festetics-kastély

A keszthelyi Helikon Kastélymúzeum Magyarország egyik leglátogatottabb muzeális intézménye. Öt épületben hat állandó kiállítást mutat be.

A kastély kapuja

Parkja természetvédelmi terület. A kastélyparkban található a pálmaház és a hintókiállításnak helyet adó korábbi kocsiház, a park hátsó kijáratával szemben pedig a vadászati kiállítást és a történelmi modellvasút kiállítást befogadó új épület. A kastély közelében az Amazon Ház Látogatóközpont várja a látogatókat.

A kastélyban **főúri életforma kiállítás** és a **Helikon Könyvtár** tekinthető meg. A könyvtár hazánk egyetlen épen maradt főúri magánkönyvtára. Több mint 80 000 kötettel rendelkezik. A könyvtárban bukkantak rá a *Keszthelyi-* és a *Festetics-kódexre*. Ma mindkettőt az Országos Széchényi Könyvtár őrzi.

A **Festetics-kódexet** 1492 és 1494 között készíthették a nagyvázsonyi pálos kolostorban. Magyar nyelvű **imádságoskönyv**, a fordítás különbözik minden eddig ismert nyelvemlékkódexétől. Kinizsi Pál felesége, **Magyar Benigna számára** állították össze. 31 zsoltár, Petrarca hét bűnbánati **zsoltára** (mely magyar fordítása itt szerepel először), és a János-evangélium eleje található benne, utóbbit később másolhatták be az utolsó, üres lapokra. Nem tudni, hogy került a keszthelyi könyvtárba a 18. század végén, ajándékozás, vagy vásárlás révén-e.

A **Keszthelyi-kódexet** 1522-ben készítette Velikei Gergely. A kézirat legnagyobb részét a ferences **Kulcsár-kódexszel** közös forrásról másolták, amely egy ennél korábbi kézirat lehetett. A 150 zsoltárt, ezenkívül himnuszokat, *breviáriumi* imádságokat, és a hét bűnbánati zsoltárt tartalmazza. A kódex sokszor cserélt gazdát, Festetics Pál ajándékba kapta.

A Festetics-kódex egy lapja

A Keszthelyi-kódex egy lapja

A **hintókiállítás** fő anyaga a több mint 50 darab kocsi, hintó és lovas szán, valamint a lovaglással összefüggő egyéb tárgyi emlékek, valamint képzőművészeti alkotások gyűjteménye.

Az **Amazon Ház Látogatóközpontban** megnyílt Főúri utazások, úti kalandok című kiállítás a 100-200 évvel ezelőtti utazási kultúrát és az utazásokhoz kapcsolódó szokásokat mutatja be számos kipróbálható eszköz segítségével.

A **vadászati kiállítás** öt földrészten elejtett, mintegy 141 vadfaj trófeáinak ad helyet. Az állatok többségével „természetes élőhelyükön” sétálva ismerkedhetnek meg a látogatók. Az élményt a témához kapcsolódó néprajzi és képzőművészeti gyűjtemény teszi teljessé. Hamarosan két új szárnyalattal bővül a kiállítás ázsiai és afrikai trófeákkal, kialakítanak egy ősember-barlangot, megújul az afrikai esőerdő rész.

A történelmi **modellvasút kiállítás** az egyik legnagyobb Európában. A Magyarország, Ausztria és Németország vasútjait szemléltető óriásmodell az eredeti állomásépületek, vasúti pályák, mozdonyok, szerelvények korhű mása.

A több mint száz éve épült **pálmaház egzotikus** növényeket, lepkeházat tartalmaz. Sziklakert, akvárium, kerti tó és madárpark övezi.

A **kastélyparkot** Milne angol kerttervező tervei alapján alakították ki az 1880-as években. Néhány éve az eredeti terveknek megfelelően **rekonstruálták**. Felújították a tavat, a szökőkutakat, a Festetics László által készített Oroszlános kutat, újra létrehozták a hercegnői kamarakertet.

Balatoni Múzeum

A Balatoni Múzeum a Balaton környékén a legrégebbi múzeum, és az egyetlen, ami a Balatont mutatja be. Aranyhíd – Fejezetek a Balaton történetéből című állandó kiállításával és különböző időszaki kiállításaival várja a látogatókat. A múzeum kiállításai: a Balaton növény- és állatvilága, balatoni halak akváriuma (őshonos és be telepített halakkal), a Balaton kialakulása, *geológija*, a Balaton és az ember, várak a Balaton körül, sport a Balatonon; balatoni turizmus, fürdő kultúra, halászat, hajózás, kőtár és végül a Halápy János-emlékszoba, melynek 22 Halápy-festményét a művész özvegye ajándékozta (1989) a múzeumnak.

Georgikon Majortörténeti Kiállítóhely

A Georgikon volt Európa elsőként alapított önálló agrár-felsőoktatási intézménye. A tanintézet számára a Georgikon major biztosította a gyakorlati oktatás és kísérleti gazdálkodás feltételeit. (A Georgikon major a Magyar Mezőgazdasági Múzeum része.) A gazdasági épületekben ma agrártörténeti tárgyakkal berendezett kiállítások és gyűjtemények láthatók. Nevezetességei közé tartozik az ország legrégebb traktora, és egy szintén működőképes százéves gözeke. A múzeum kertjében élménygazdaságot alakítottak ki, amelyben baromfiudvar, gazdasági növényeket bemutató egységek, játszó- és pihenőhelyek várják a látogatókat. A megtekinthető kiállítások: A keszthelyi agrárszakoktatás története; Majorok kiépítése, cselédek élete; A növénytermesztés eszközei és gépei; Szőlőtermesztés és borászat; A gabona tisztítása, tárolása és mérése; Kovácsműhely, bognárműhely, kádárműhely; Állattenyésztési kiállítások.

Szendrey Júlia-emlékház

Az Újmajorban – amit Szendrey-telep városrésznek is nevezünk – található Szendrey Júlia szülőháza. Szendrey Júlia apja, Szendrey Ignác a Festetics-uradalom alkalmazásában állt mint *tisztartó*. Az épületben emlékházat alakítottak ki. Szendrey Juliát író, költő, műfordító volt, de leginkább Petőfi Sándor műsájaként, feleségeként ismerjük Őt az Andersen-mesék első magyar fordítója. Az emlékházat a Pannon Egyetem működteti.

Belvárosi Múzeumok

A Belvárosi Múzeumok különböző helyszíneken – a Bakacs és a Kossuth utca Sétáló utcai szakaszán található – több kiállítóhelyet foglal magába. Többek között a Népviseletes Babamúzeumot a Csigaparlamenttel és a Történelmi Panoptikummal, a Vidor Játékmúzeumot, vagy éppen a Nostalgiamúzeumot. Mindegyik Turi Török Tibor magángyűjteménye. A legelőször megnyitott kiállítás, a Babamúzeum épülete korábban magtár volt. A történelmi Magyarország területének népviseletét mutatja be babákkal, de a 3. emeleten láthatunk épületmaketteket is, falusi házakat, gazdasági épületeket, templomokat, székelykapukat, de baltóni hajómodelleket is, mint pl. a Phoenix gályáét.

Rádió és Televízió Múzeum

A Rádió és Televízió Múzeumban régi rádiókat, televíziókat, gramofonokat, lemezjátszókat, zeneszerekrényeket, magnókat tekinthetünk meg. A múzeum a Kossuth és Georgikon utcák sarkán található, korabeli magtárépületben. Nádler József helyi vállalkozó alapította. A kiállítás megtekintése alatt nosztalgiazene hallgatható.

Marcipán Múzeum

Egy kastély környéki családi cukrászdához kapcsolódik a Marcipán Múzeum. 20 *vitrin*ben kb. 100 marcipán díszmunka tekinthető meg. A marcipánból készített művek helyben készültek, főként a cégtulajdonos, Simonfai Jenő, és felesége, Ágnes művei. A legnépszerűbb a kastély marcipán makettje.

Kályhák Háza

A kastély közvetlen közelében található a Kályhák Háza, melyet Szalay Imre fazekas, cserépkályha- és kemenceépítő népi iparművész hozott létre. A kiállítás folyamatosan bővül. Különböző tájegységek kályháinak, kemencéinek makettjei és kerámiakiállítás, afféle élménytár is látható. A fazekasműhelyben megtekinthető a kályhacsempe-készítés munkafolyamata. A látogatók ki is próbálhatják.

Cadillac Múzeum

A Garda Kft. által létrehozott tárlat a Cadillac márka fejlődést mutatja be az 1920-as évektől a '90-es évekig: járművek, érdekes információk és történetek a márkával kapcsolatban.

A Cadillac Múzeum

Surber Zeneautomata és Fonográf Múzeuma

A múzeumban régi mechanikus zenegépek, zenélő dobozok, gépzongorák, zenélő órák és kintornák vannak kiállítva, meg is hallgathatók. A múzeum magángyűjtemény, Hansjörg Surber hozta létre. Szabadtéri részen is hallhatók hangszerek, pl. egy holland utcai orgona muzsikája.

Múzeum ZOO

A Múzeum Zoo öt világrész lepkei- és rovarait mutatja be, valamint egzotikus hüllőkiállítás is látható.

Sport

„Tiszta élet, mértékletesség, az élvezetekről való teljes lemondás, józanság, szívós kitartás, áldozatkészség, a testi és szellemi energiák teljes összpontosítása elengedhetetlen előfeltétele minden nagy sporteredménynek.”

(Csik Ferenc: *Az erősek kenyere* c. előadás a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus szakosztályi ülésén)

Vizes sportok

A Balaton nemcsak Keszthely életében, történetében meghatározó, hanem a város sporttörténetében is, hiszen városunk első sportegyesülete a vizes sportágak köré szerveződött. 1879-ben dr. Csanády Gusztáv gazdasági tanintézeti tanár (később igazgató) alapította meg ezt a sportegyesületet, a **Keszthelyi Csónakázó Egyesületet**, amely 13 év múlva egyesült a **Korcsolyázó Egyesülettel**, 1930-tól **Keszthelyi Yacht Klub** néven működik (közben egy ideig más neveken). Céljuk a csónakázás, korcsolyázás népszerűsítése, a Balaton-kultusz fejlesztése volt. Evezős és korcsolyaversenyeket szerveztek, később természetjárással, úszással, jégkoronggal, tenisszel, vitorlázással, vízipólóval is foglalkoztak, számtalan versenyt rendeztek.

Városunk első neves sportolójaként **dr. Ejury Lajost** (1870–1965) tarthatjuk számon. Az 1890-es években megnyerte a Balatonfüred–Tihany, majd a Balatonfüred–Siófok közötti úszóversenyt. Ő volt a Magyar Úszó Egyesület első siófoki versenyének győztese, a Balaton-átúszás első bajnoka (1897). Eredményesen vívott is. Bár több helyen dolgozott, a Balaton szerelmeseként a nyarat mindig a tó partján töltötte. Nyugdíjba vonulása óta folyamatosan Keszthelyen élt, és gyógyszerészként dolgozott. Idős korában is rendszeresen úszott, vitorlázott, korcsolyázott.

Az 1920-as évek világcúcstartója volt **Sipos Márton** (1900–1926). Felsőfokú tanulmányait végezte városunkban, a Gazdasági Akadémián. Húsz éves korában kezdte az úszósportot. Egy év múlva már a 100 méteres mellúszó országos bajnokságon aranyérmes lett. A következő évben újra magyar bajnok lett, majd új világrekordot is felállított a Császár uszodában, és osztrák bajnokságot is nyert. A rá következő évben a Műegyetem klubjának versenyzőjeként szerezte újabb magyar bajnoki címét. 1924-ben Egerbe költözött, s kijutott a párizsi olimpiára, ahol 100 méteres mellúszó versenyszámot nem indítottak, ezért 200 méteres távon indult, de a döntőbe nem került be. 1925-ben a Magyar Testgyakorlók Körének tagjaként országos bajnokságon második lett. A 100 méteres mellúszásban mind idejével (világrekordja 1 perc 16,2 mp), mind technikájával messze megelőzte korát. Az I. világháború utáni magyar úszósportban éveken keresztül világviszonylatban is kiváló versenyző, mellúszásban 100 méteres távon a világ legjobb és Keszthely egyik legsikeresebb sportolója volt.

A város leghíresebb, eddig legnagyobb eredményt elérő sportolója **dr. Csik Ferenc** (1913–1945) orvos. Kaposváron született, gyermekkorában költözött családjával Keszthelyre (1923). Itt tanult meg úszni, és a Keszthelyi Törekvés úzója lett (1930–1931). Jégvitorlázott, jégkorongozott,

síelt, vitorlázott és teniszezett is. Orvostanhallgatóként a BEAC színeiben versenyzett. 1933-ban nyerte első magyar bajnoki címét 100 m-es gyorsúszásban, amit később ötször védett meg. Országos bajnokságot nyert 200 m-es mellúszásban; 200 m-es gyorsúszásban, valamint 100 m-es mellúszásban ezt az eredményt kétszer is elérte. Váltók tagjaként összesen nyolc bajnoki aranyérmet kapott. 100 és 200 m-es gyorsúszásban négy országos csúcsot úszott. Tíz alkalommal szerepelt csúcsjavító váltókban. 1934-ben kétszer is elnyerte a párizsi Grand Prix-t, a magdeburgi Európa-bajnokságon is két aranyérmet szerzett. 1935-ben 100 m-es gyorsúszásban Európa csúcstartó és többszörös főiskolai világbajnok volt. Legnagyobb sikerét a berlini olimpián aratta 1936-ban, amikor 100 m-es gyorsúszásban 57,6 másodperces idővel olimpiai bajnok lett, és a 4x200 m-es gyorsváltó tagjaként bronzérmet is szerzett. Az olimpiáról hazatért sportolót Keszthely városa hatalmas ünneplésben részesítette, ezüst babérkoszorúval jutalmazták. Később edzőként tevékenykedett, a magyar úszóválogatott kapitánya volt. Egyik kezdeményezője Magyarországon a pillangóúszásnak. Egy darabig szerkesztette a *Képes Sport* c. hetilapot. Sopronban, bombázáskor érte a halál. Keszthelyen, a város által adományozott díszsírhelyen temették el. A Magyar Úszószövetség Csik Ferenc Vándordíját alapította a 100 m-es gyorsúszás mindenkori győztese részére. Nevét tornaterem, sétány, sportegyesület és uszoda is viseli Keszthelyen, tiszteletére emléktáblát avattak. 2007-ben a Fejér György Városi Könyvtárban megalakult a Csik Ferenc Olimpiai Baráti Kör Egyesület.

2010-ben jelentős lépés történt Keszthelyen az úszósportért, megépült a **Csik Ferenc Tanuszoda**, ami iskolaidőn kívül uszodaként is funkcionál. Ebben az évben bocsátották útjára a Csik Ferenc úszóversenyt, a következő évben pedig a Tanévzáró úszóversenyt, melyet 2012-ben az I. Tanévnitó Amatőr Úszóverseny követett. A Tanuszoda átadásakor a Keszthelyi Kiscápa úszóiskola megkezdte az úszásoktatást, majd 2011-ben **Keszthelyi Kiscápák SE** néven létrejött az úszó sportegyesület. Azóta a Kiscápák számos hazai és nemzetközi versenyen megmérettették magukat. Edzőik: Szántó Kata és Csala Tamás. Versenyzőik sorra arany, ezüst és bronz helyezésekkel térnek haza. Több csúcsot is felállítottak. Többen bekerültek a korosztályos válogatottba. Legeredményesebbek: Hetyei Nóra és Nett Vivien, Tóth Luca, Princz Petra, Varga Balázs, Szemán Viktória, Dávid Dóra, Németh Emília. Hetyei Nóra és Nett Vivien magyar bajnoki címmel is büszkélkedhetnek. 2015-ben a Kiscápák elnyerték a Keszthely Város Legjobb Csapata címet.

Keszthelyen született a rezi **Illés Fanni**, többszörös magyar bajnok, paralimpikon úszó. A 2008-as pekingi paralimpián 8. helyet szerzett 100 m mell-, 9. helyet 400 m gyorsúszásban, 2012-ben Londonban 8. lett 100 m mellen, 9. 400 m gyorson, 2016-ban Rio de Janeiroban 5. helyezett 100 mellen, 9. 100 m háton és 400 m-es gyorson is, 100 m gyorson pedig a 10. 2019-ben 100 m mellen világbajnok, ezzel megszerezte a kvótát a Tokióba.

Az első tókerülő **vitorlásversenyt**, a **Kékszalagot** 1934-ben rendezte a Balatoni Yacht Club a Balatonon. A rendezőbizottságnak a Keszthelyi Yacht Club akkori elnöke (Svastits Géza) is tagja volt. A keszthelyiek 4. helyezést, Dér Rezső és Lányi János, a KYC versenyzői kategória 1. helyet ért el. A Kékszalag útvonala: Balatonfüred–Balatonkenese–Siófok–Keszthely–Balatonfüred, a partok érintése nélkül. A versenyt eleinte két évenként tartották, majd a II. világháború miatt szüneteltették 1942–1947-ig, 2001 óta pedig évenként megrendezik. Időközben nemzetközivé vált. Kez-

detben időkorlátot nem szabtak, ma már előírás, hogy 48 órán belül kell teljesíteni a kb. 160 kilométernyi távot. 1955-től 57 éven keresztül tartotta első helyezését a Nemere II. nevű vitorlás, míg nem 2012-ben rekorddöntéssel a Fifty-Fifty nevű, különleges, kétár-bocos katamarán győzött, amely 2013-ban a Keszthelyi Yacht Kikötőt választotta állomáshelyéül. 2014-ben újabb rekorddal, mindössze 7:13:57-tel nyert.

A Túravitórlás Sportklub 1978 óta rendezi meg évenként a TVSK Kupát. Ez a nagyhajós vitorlásverseny 2002 óta kötődik a pünkösdi időponthoz. A **Pünkösdi Regatta** hazánk második legrangosabb versenye. A 3 napos versenyen 3 futamot rendeznek, ebből 2 a Balaton Kupa része, a második versenynapon a versenyzők Keszthely város Nagydíjáért is küzdenek. A versenytáv az 1. napon Balatonföldvár–Keszthely, a 2. napon Keszthely–Szigliget–Zala torkolat–Keszthely, a 3. napon Keszthely–Fonyód–Ábrahámhegy. A versenynek Keszthely a központja.

A keszthelyi vitorlázók a II. világháború után különböző sportegyesületeknél versenyeztek, 1986-tól újra Keszthelyi Yacht Club néven működnek. Nevesebb versenyző **Reischtetter József**. Első osztályú minősítést szerzett, háromszor nyert magyar bajnokságot és megkapta a Magyar Népköztársaság Kiváló Sportolója címet. Első keszthelyiként indulhatott külföldi versenyeken 6721-es rajtszámmal. Hajót is épített. Klubkapitányként 1958-ig dolgozott. A keszthelyi vitorlázók közül említést érdemel még Gyetvai Ferenc (Ejury Lajos Balaton-átúszó unokája), Regős Attila, Kalmár Gábor, Szalóczy Gábor, Eszes Béla, Forintos Gábor és Miklós, a későbbiekben Gárdos Tamás, Kirimi Zoltán, Csótár Ágnes, Apjok Zsuzsa, Mórocz Ágnes, Takács András és Péter teljesítménye.

Bácsics Krisztina az első magyar női vitorlázó olimpikon. Első versenyét 10 esztendősen nyerte Optimist kategóriában. 3 év múlva a „Négy megye – négy bajnokság” elnevezésű vitorlásversenyen Optimist 2. kategóriában győzött. 1992-ben a világbajnokságon párosban nyert, majd Barcelonában az olimpián Europa Yolle kategóriában 19. helyezést ért el. 1994-ben magyar bajnok, négy év múlva 3. lett a magyar bajnokságban, ekkor fejezte be a versenyzést.

A **Bácsics Katalin** és **Németh Enikő** páros kétszer is magyar bajnok, az 1996-os, atlantai olimpián 470-es hajóosztályban 18. helyezést ért el. **Eszes Tamás** Atlantában Laser hajóosztályban 31., Sydneyben 2000-ben a 18. helyen végzett. **Mórocz Ágnes** többszörös magyar bajnok, számos EB-n és VB-n versenyzett, olimpiai kerettag is volt.

25 év után, 2019-ben újra magyar bajnok lett egy keszthelyi sportoló, az akkor 15 éves **Tóth Attila**, Optimist hajóosztályban.

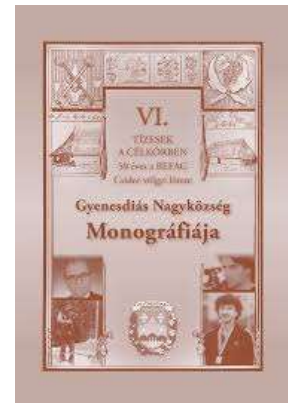
Lövészet

Kiemelkedő eredmények születnek lövészet sportágban is. Lényeges fordulat a keszthelyi lövészsportban a Keszthelyi Állami Erdőgazdaság lövészklubjának megalapításával történt. A klub ötletadója, megszervezője, első elnöke, később titkára, és a fiatalok edzője **Keczeli József** (1930–2008) volt. A klub 1990-ig a Magyar Honvédelmi Sport Szövetség keretén belül működött. A lőteret Gyenesdiáson, a Csider-völgyben hozták létre (1963). A kispuskás lövészet mellett bevezették a futóvadlövészetet. Később skeetpályát (koronglövő) építettek ki. A lőtérén számos országos és nemzetközi versenyt bo-

nyolc évtizedes pályafutásuk során rendezték meg először a Helikon Kupát, 1971-ben a Balaton Kupát. A pályán többször edzőtáborozott a magyar válogatott.

A klub fennállásának első 50 évében a versenyzők nevéhez több országos, és Európa-csúcs, számtalan arany, ezüst- és bronzérmes EB és OB helyezések, világbajnokságokon egyéni és csapat ezüst, egyéni bronz, 3 egyéni aranyérem fűződik. Néhány név az eredményes versenyzők közül: Cziráki György, Kovács Kálmán, Strausz Miklós, Németh II. László, Kovács Ferenc, Nagy József, Sényi József, Keczei Zoltán, Ángyán József, Kelemen Attila, Kozma László, Rainiss Gábor, Csanaki Rita, Keczei Bianka, Szilágyi Nikoletta, Kocsis Roland, Kocsis Norbert, Barkó Tibor, Hadnagy Viktória, Világos Diana, Borsos Bence, Homola Kristóf, Kaszás Zoltán, Belák András, Mácsek Áron Bence, Major Veronika. A lövészklub egyik versenyzőjét, Füle Szilvesztert olimpiai kerettagnak választották, de mégsem utazhatott ki a müncheni olimpiára (1972). Olimpikonjuk először 2000-ben lett, **Ángyán József**, aki Sidneyben 12. helyezést ért el. A lövészklub történetéről, a versenyek eredményeiről Góth Imre Árpád által szerkesztett, írt *Gyenesdiás Nagyközség Monográfiája VI. Tízesek a célkörben. 50 éves a BEFAG Csider-völgyi lőtere* c. kötetből tájékozódhatunk.

Néhány fontosabb, „mérőföldkő”-helyezés az eredmények közül: **Kovács Kálmán** az 1980-as 30+30 lövésben országos felnőtt bajnok lett, megelőzve a világbajnokot, s személyével először nyert keszthelyi versenyző felnőtt országos bajnokságot. Egy év múlva nemzetközi verseny aranyérmese lett, akárcsak Németh II. László. Szintén 1981-ben Kovács Kálmán és **Keczei Zoltán** beke­rült a felnőtt magyar csapatba az argentinai világbajnokságra, ahol Magyarország ezüstérmes lett. Az 1982-es venezuelai világbajnokságon is mindketten a magyar csapat tagjai voltak, két verseny­számban is ezüstérmet szereztek. 1985-ben Eszéken Ángyán József ezüstérmes csapatban, Keczei pedig Európa-bajnok lett, egyéni csúccsal – a felnőtt magyar csapat először nyert EB-aranyat új világcsúccsal. Keczei Zoltán Zala megye első felnőtt Európa-bajnoki érmét szerezte meg, ő az első zalai világrekorder is a sportágban. Ángyán József 1989-ben csapatban világbajnok, egyéniben ezüstérmes lett. 1990-ben légfegyveres Európa-bajnokságon a Solti Attila, Ángyán József, Sike József alkotta csapat aranyérmet kapott, a 45. sportlövő világbajnokságon pedig ezüstöt és aranyat is. Az 1993-as EB-n Ángyán egyéni aranyérmes, az 1995-ösön Csanaki Rita egyéniben és csapatban is aranyérmes lett. Ángyán az 1999-es milánói világkupán megszerezte az olimpiai kvótát.

Keczei Zoltán (1963–) sportedzői képesítéssel rendelkezik, I. osztályú versenybíró. Állami vadászvizsgát is tett. Sorkatonaként mesterlövész, sportlövőedző a BEFAG Keszthelyi Erdész Lövészklubnál, majd főedző, elnökhelyettes, 2013-tól a Bakonyerdő Zrt. létesítményvezetője, hozzá tartozik a Gyenesdiási Sportlőtércentrum vezetése. Megalakította a futócéllövő-szakosztály mellett a pisztolyos szakosztályt, mely olimpiai versenyszámokban működik. A sportlövészetén kívül maroklőfegyveres és golyósfegyveres oktatóként is tevékenykedik. Létrehozta a gyenesdiási sportlőtér a 100 méteres lőteret, mely a vadászok oktatásának, vizsgáztatásának bázisa. Megkezdte a sörétes lőtér felújítását. Megépíttette a 25 méteres pisztolylőteret, mely a térség hiánypótlásaként pisztolylövészet edző- és versenyhelyszíne. Anyaegyesületét mint egyesületként tartják számon. Jelenleg az ország egyik legelismertebb sportlövő utánpótlás képzése folyik vezetésével. 2003-tól folyamatosan az államilag támogatott Héralésh Bajnok Program szakági vezetője, valamint fizikai és szakmai edzőtáborok folyamatos vezetője. A Magyar Olimpiai Bizottság mint kiemelt edzőt foglalkoztatja. 1975-től folyamatosan leigazolt sportolója a BEFAG Keszthelyi Erdész Lövészklubnak mint futócéllövő sportoló. 3 év múlva be­választot-

ták az utánpótlás válogatott keretbe, majd – miután a junior kort elérte – a felnőtt nemzeti válogatott tagja, több mint 25 évig. Versenyeredményei: több mint ötvenszeres országos bajnok egyéniben és csapatban, nemzetközi és kontinentális versenyeken I. helyezés, négy világbajnoki ezüstérem csapatban és egy 6. helyezés egyéniben (1981, 1982), Európa bajnok egyéniben és csapatban (csapatban világcsúcs, 1985), a magyar olimpiai válogatott keret tagjaként a zágrábi Európa-bajnokságon csapatban ezüst és bronzérem (2001).

Keczeli Bianka 2006-ban Zágrábban a junioroknál világbajnok lett, elnyerte a klub történetében az első egyéni világbajnoki aranyérmét, nem mellesleg egy ezüstérmét is szerzett – ekkor már többszörös magyar bajnok és országos csúcsjavító volt, és Európa-bajnoki címet is tudhatott magáénak. A 2007-es francia EB-n Európa-csúccsal ért el I. helyezést. 2008-ban Plzenben megvédte 2006-os világbajnoki címét, és másik versenyszámban is aranyéremmel tért haza.

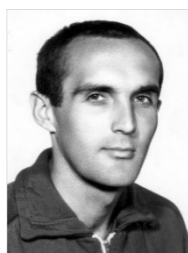

Tokióban újra olimpijonja lesz a klubnak, **Major Veronika** (1997–). Az egyetlen sportoló, akit több versenyszámban is – futócéllövészet, légpisztoly, sportpisztoly – a világ élmezőnyében foglal helyet. Többszörös országos, kontinens és kontinentális bajnok. Néhány helyezés sporteredményeiből: Első két világbajnoki aranyérmét futócéllövészetben Granadában, Spanyolországban szerezte 2014-ben, abban az évben két EB-t is nyert. 2017-ben légfegyveres EB-n mindhárom egyéni versenyszámban bajnoki címet kapott. 2019-ben, az Új-Delhiben megrendezett világkupán 25 m sportpisztoly számban világcsúccsal nyert aranyérmét, ezzel megszerezte a tokiói olimpiára a kvótát, majd 10 m légpisztolyban is világcsúcs közeli eredménnyel lett aranyérmes. A Nemzetközi Sportlövő Szövetség 2019-ben alapított Golden Target díját az első 12 sportoló között nyerte el: egyetlen magyar versenyzőként lett a világ legjobb női sportlövője, ezt 2019. évi 25 m-es sportpisztoly versenyszámban, nemzetközi versenyen elért teljesítményével érdemelte ki. Ugyancsak ez évben elért eredményeiért a Magyar Sportlövő Szövetség legjobb női sportlövőjének járó kitüntetését is átvehette.

Atlétika

Keszthelyen az atlétika sportág is nagymúltú: 1902-ben alapították meg a gazdasági intézet

atlétika klubját. Az 1950-es években több egyesületben is működött atlétika-szakosztály. Ekkoriban indult a pályafutása **Bakai József**nek (1942–), aki már keszthelyi gimnazistaként sorra szerezte az első helyeket. Innen a fővárosba került, tízpróbában többszörös magyar bajnok lett, EB-ken 10. és 11. helyezett volt. Kijutott az 1972-es olimpiára is, de műanyag rúdja annyira felmelegedett, hogy szinte használhatatlan lett, s feladta a küzdelmet, végül a 20. helyen végzett. Ezután a versenyzést befejezte, edzőként tevékenykedett. A magyar női at-

létikában az ő versenyzői voltak a legsikeresebbek. Az 1980-as években a Magyar Atlétikai Szövetség vezetőedzőjének, szövetségi kapitányának nevezték ki.

1959-ben rendezték meg először az atlétikai Balaton Bajnokságot. A balatonfűzfői versenyen-keszthelyi győzelem született, Thoman Márta 400 m-en nyert. Az 1960–80-as években a keszthelyi atléták közül kiemelkedett Klie Csaba, Ágh Pál, Jakus Péter, Vörös Béla, Kerner Menyhért, Cziffra Zoltán, a fiatalabbak közül Jakab Gyula, Szabó István, Gergely Béla, Zöld László, Csikós József, Topp Erika.

Cziffra Zoltán (1942–) középiskolás koráig élt Keszthelyen, majd a család Zalaegerszegre költözött. Nagy sikereit a Budapesti Honvéd színeiben érte el. 1968-ban kiutazhatott a mexikói olimpiára, Mexikóvárosba, ahol hármasugrásban versenyzett. Az olimpikonok már a selejtezőben világcúcsot állítottak fel, amit a döntőben négyszer is megdöntöttek. Cziffra 15,04 m-es eredményével nem jutott a döntőbe. Többszörös magyar bajnok volt hármas- és távolugrásban, 1969-ben két EB-ezüstöt is nyert.

1979-ben a Keszthelyi Haladás SC-nél atlétikai szakiskolát alapítottak a tehetséges fiatalok felkarolására, a Haladás megszűnése után 1992-ben dr. Kardos József létrehozta a Keszthely Város Diáksport Egyesületet, aminek elnöke is lett. Atlétáik közül néhányan világversenyen is szerepelhettek: Kovács Ferenc, Demeter Klaudia, később Józsvai Tamás, Babocsay Sára. **Demeter Klaudia** többszörös magyar bajnok, de Európa-bajnok és világbajnok fitnessben lett.

Kiss Szilárd, a lepkegyűjtő atléta Keszthelyen járt középiskolába, a Nagyváthyból a Szombathelyi Tanárképző Főiskolára jelentkezett, így került Németh Pál Dobó SE-jébe. Többszörös magyar bajnok, 2000-ben kijutott Sidneybe, az olimpiára, ahol súlylökésben versenyzett – a világranglistán a 48. helyen állt, az olimpián a 25. lett. Ezután átigazolt a Haladás VSE-be. 2002-ben országos csúcsot javított. A Dobó SE egyébként több évtizedig nyaranta Keszthelyen edzőtáborozott.

Szeglet Zsolt keszthelyi születésű, zalaszántói, majd ajkai atléta is kijutott Sidney-be. Többszörös magyar bajnok, 1999-ben a sevillai világbajnokságon 8. helyen végzett 4x100 m-en. Az olimpián 400 m-en 39., 4x400 m-en 26. lett.

Bedő Beáta és csapata 2008 óta szervezi a **Keszthelyi Kilométerek** elnevezésű futóversenyt. Ez egy évenként megrendezett utcai futóverseny, eleinte félmaraton, maraton és váltó futószámokban. Ma már fogyatékkal élők és gyermekek is versenyeznek. Közösségteremtő, hagyománnyá váló sportesemény, a sportos, egészséges életmódra biztat.

Keszthelyen a **triathlon** sportot is gyakorolják. Néhány eredmény: 2009-ben a keszthelyi **Böröcz László** részt vett az Ironman 70.3 triatlon Világkupa-futamon Ausztriában. A nehéz terepen egyet-

len zalaiként teljesítette a távot, egyéni csúccsal korosztályában 10. helyezett lett. 2011-ben Kiskörén a középtávú triatlon országos bajnokságon győzött.

2013-ban a nagyatádi eXtreMAN elnevezésű ironman versenyt, a 3,8 km úszásból, 180 km kerékpározásból és 42 km futásból álló triatlont, **Zömbik László** már hetedszerre teljesítette, 50–55 évesek kategóriában – nem először – ezüstérmet szerzett.

Lovaglás

Már a Georgikonban volt lovaglóiskola. Festetics (I.) György rendezett lovasversenyeket is Alsópáhokon. Festetics (II.) Tasziló versenyistállót hozott létre Fenékpusztán 1870-ben. Lovai hamarosan sorra nyerték a világvérsenyeket. A századfordulón **Patience** nevű lova a Kincsem után a legeredményesebb versenylónak számított. A Festetics-lovak egészen 1941-ig a világ élvonalában voltak, ekkor Festetics (III.) György halála miatt a család eladta a ménest.

1934-től az 1936-os berlini olimpiára a városban edzette Moys Elemér a Maxim I. nevű lovat, bemutatót is tartott. A berlini olimpián keszthelyi kötődésű lovas is indult. **Barcza Elemér** (1904–1987) főhadnagy (későbbi honvéd őrnagy), díjugrató egyéni és csapatversenyben állt rajthoz. Egyéniben Kópé nevű lova háromszor ellenállt, ezért kénytelenül feladta a versenyt, emiatt a csapat is visszalépett a további szerepléstől. Barcza később részt vett az olimpiai lovas csapatok felkészítésében.

1937-ben a gazdasági akadémián lovas szakosztály alakult. A II. világháború miatt kimaradt néhány év a versenyzésben. Az 1950-es években megyei bajnokságokon vettek részt a keszthelyiek, volt, amelyiket Keszthelyen tartották. Nevesebb versenyzők ekkor Szabó Gyula és Ejury Orsolya.

1964-ben a Haladás Sportkör vette át az agrárfőiskola lovasait. Az 1960-as években területi és agrárfőiskolai versenyeken vettek részt a keszthelyiek. Eredményesebb versenyzők: Büki Lajos, Magyar Ágnes, Ejury Orsolya, Finta Géza, Zámbo Miklós. 1976-ban Sebestyén József és **Finta Géza** ausztriai nemzetközi versenyen indultak, két első és két második helyet szereztek. Finta még az 1980-as években is a legjobb lovasnak számított. 18 éves korától 28 éven keresztül volt válogatott kerettag militaryban, ezután csak díjlovagló versenyeken vett részt. Lótenyésztéssel is foglalkozott, majd a saját lován versenyzett. Edzőként is dolgozik. Gyenesdiáson megalakította saját egyesületét.

Az 1990-es években kezdtek lovastáborot szervezni gyermekeknek a Georgikon Lovasiskolában. A fiatalokból is több jeles lovas lett, mint Hardy Gabriella, Bucher Dalma, Nowinszky Petra.

Vívás

1891-ben, és az utána következő években több vívótanfolyamot is meghirdettek Keszthelyen. 1894-ben a Gazdasági Tanintézet hallgatói vívókört alakítottak. A helyi és regionális versenyek a II. világháború után is rendszeresen követték egymást. A helyiek edzője Szabó János volt. Az 1960-as évek legeredményesebbje Windisch Katalin és Marton István. 1971-ben megszűnt a vívószerosztály.

Marton István (1944–) 18 éves koráig élt a városban, előbb a Keszthelyi MÁV SE, majd 1962-

től az Újpesti Dózsa SC versenyzője, törvívásban többszörös magyar bajnok. 1972-ben csapatban részt vett a müncheni olimpián, a magyar csapat a 4. helyet szerezte meg.

1975-ben újraindult a vívásoktatás Keszthelyen, majd hamarosan Hévízre kerültek az edzések.

1977-ben **Borosné Eitner Kinga** edzővel a Petőfi SC-ben kezdődött újra a vívás Keszthelyen. Borosné Eitner Kinga az 1996-os és a 2000-es olimpia női párbajtőr-válogatott szakágvezetője volt. A Balaton Vívóklub edzője. Tapolcán is tartott edzéseket, ottani versenyzői, a többszörös csapat-világbajnok Szalay Gyöngyi olimpiai bronzérmes lett, akárcsak Rédlí András; a junior Hanczvikkel Márk és File Mátyás is kijutott világbajnokságra. **File Mátyás** bár tapolcai, Keszthelyen tanult a gimnáziumban, majd az egyetemen, junior vb-n csapatban, világkupán egyéniben ért el első helyezést. Boczkó Gábor kétszeres olimpikon lett. Borosné Eitner Kingának köszönhetően több világverseny, köztük Európa-bajnokságok, felnőtt világbajnokság, Mesterek Tornája is megrendezésre került Keszthelyen, a Csokonai ÁMK-ban. Része van abban, hogy létrejött egy vívócentrum a Kossuth Lajos utcában.

Boczkó Gábor (1977–) párbajtőröző középiskola tanulmányait végezte Keszthelyen, a VSZK-ban. Később a Budapest Honvéd versenyzője. Középiskolásan indult junior vb-n, 1994-ben, ahol aranyérmes lett, akárcsak 2 év múlva. Többszörös Európa-bajnok egyéniben és csapatban is, ugyancsak többszörös magyar bajnok. Kijutott az athéni olimpiára 2004-ben, csapatban ezüstérmet, egyéniben 18. helyezést ért el. 2008-ban Pekingben csapatban 5., egyéniben 4. helyezett volt. A 2013-as világbajnokságon aranyérmet nyert.

Asztalitenisz

Az asztalitenisz sport körülbelül 1930 táján került be a keszthelyi sportágak közé. A II. világháború után kis kitéréssel a Spartacusban lehetett játszani. 1995-ben megszűnt a keszthelyi szakosztály. A keszthelyi asztaliteniszezők közül **Emecz Emil** teljesítményét lehet kiemelni, aki később versenybírói képesítést szerzett, nemzetközi versenyeken is bírászkodott. Hévízen edző lett, de még közel 80 évesen is részt vesz veterán versenyeken.

A sportágban említést érdemel még Nyíró József, aki ma a hévízi szakosztályt vezeti.

Zborai Gyula (1962–) a keszthelyi Balaton Vívóklub mozgássérült szakosztályának asztaliteniszezőjeként jutott ki először paralimpiára. Nagykanizsán él, egy autóbaleset következtében sérült meg, két évvel később már parasportolóként versenyzett. 2004-ben az athéni paralimpián egyéniben a 4. helyen végzett, 2008-ban Pekingben csapatban 5., 2012-ben Londonban olimpiai bajnok, 2016-ban Rioban egyéniben a 9, csapatban 5. helyezett. Zborai már korábban is volt a Hévíz SE versenyzője, az athéni játékok után újra visszaigazolt, majd 2019-től a Kanizsa Sörgyár SE-t erősíti.

Kézilabda

A férfi kézilabdacsapat 1958-ban alakult Keszthelyen, egy év múlva már női csapatot is szerveztek. A korszak nevesebb játékosai: Horváth Gábor, Máté Csaba, Moór Gyula, utóbbi bekerült a

válogatottba. Mindkét csapat hamarosan bejutott az NB II-be, rövid ideig az NB I-be is. Nőknél meghatározó játékos volt **Lelkesné Tomann Rozália** (1950–), akinek köszönhető az NB I-be feljutás, és aki Keszthelyről szintén NB I-es csapatba igazolt át. 18 éves koráig élt Keszthelyen, játszott a városban és Hévízen is, később a Spartacusban, majd a Ferencvárosban. 1970–1980 között a magyar válogatottban 172 mérkőzésen lépett pályára, amellyel három világbajnoki (1971, 1975, 1978) és egy olimpiai (1976) bronzérmét szerzett. 1978-ban KEK-győztes volt az FTC-vel. Két olimpián is szerepelt, 1976-ban Montrealon bronzérmes, 1980-ban Moszkvában 4. helyen végzett a magyar csapat. A 20. század 10. leg-sikeresebb magyar kézilabdázójának választották.

A Georgikon Diáksportegyesülettel történt nagyobb változás a keszthelyi kézilabdaéletben. Az 1990-es évek elején megszűnt a városi kézilabdacsapat, az agráregyetem segítségével újrászerveződött egy férfi csapat, néhány év múlva megyei bajnokságot nyert, bekerült az NB II-be, majd 2001-ben feljutott a NB I/B-be. A csapat 2009-ig többször is játszott az NB I/B-s bajnokságban, de bent maradni nem sikerült. A kézilabda-szakosztályon belül működik serdülő, ifjúsági, felnőtt és senior csapat is. A senior csapat 2004-ben országos bajnok lett. 1995-ben Pécsi Zsolt női csapatot hozott létre.

A GDSE-nek strandkézilabda-csapat is van, a felnőtt csapat az országos bajnokságban is szerepelt. Cseh-Németh Márton és Kovarszki János a magyar válogatottal Ifjúsági Strandkézilabda Európa Bajnokságot nyertek.

Labdarúgás

A labdarúgó sport is a gazdasági akadémiához fűződik, 1902-ben alakult atlétika klubban labdarúgással is foglalkoztak. Később más csapatok is alakultak.

A 20. század második felében labdarúgásban egy időben NB I-ben játszott a csapat, több évig a megye második vonalában küzdött, majd kiesett, de hamarosan visszaküzdötte magát. Keszthelyi labdarúgók, akik a magyar válogatottban is játszhattak: Nagy III. János, Arany László, Sebők József, Disztl Péter, Kriston Attila, Horváth Attila, Vlaszák Géza. A legeredményesebb keszthelyi játékos **Nagy III. János**, aki tizenhatszor szerepelt a nemzeti válogatottban az 1970-es években. Az NB I-es Videoton labdarúgója lett. Több keszthelyi játékos is NB I-be igazolt, az FTC-be Fonnyadt, Topor, Arany, Kriston, az Újpestbe Vlaszák Géza.

Dr. Mezey György az 1960-as, Szócs János és Gellei Imre az 1980-as években edzősködött Keszthelyen, mindhárman a magyar válogatott szövetségi kapitányai is voltak.

Dr. Mezey György 1965–1971 között edzette a keszthelyi MTK-t. 1970–1973 között a Testnevelési Főiskola Kutatóintézete Módszertani Osztályának labdarúgószakág vezetője volt. 1973–1977 között a TF Sportjátékok Tanszékének főiskolai adjunktusa, később a magyar válogatottnál edző, majd vezetőedző, 1983-tól 1986-ig szövetségi kapitány, 1988-ban újra, néhány mérkőzés erejéig. Több csapat edzője, címzetes egyetemi docens, majd 1994-ben az NB I Liga elnöke, 2008-ban a felcsúti Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia vezetője lett.

Gellei Imre a VSZK testnevelő tanára is volt, mellette a focicsapat edzői teendőit is ellátta. Edzősége alatt a Keszthelyi Haladás 1980-ban először nyerte meg a bajnokságot, és jutott a második vonalba. Ekkor főállású edző lett. Csapat 3 év alatt a 106 bajnoki meccs közül 187 góllal 50-

-en győzött. 1983-ban távozott első osztályba, majd miután a 1987-ben kiesett a csapat az NB II-ből, visszahívták a Keszthelyi Haladáshoz, és egy év alatt visszajuttatta a csapatot. Több csapatnál is edzősködött ezután. Közben 2000-ben felkérték az utánpótlás és az olimpiai válogatott szövetségi edzőjének, 2001-től 2003-ig a szövetségi kapitányi tiszteletet töltötte be.

Szőcs János 1985–1987 között edzette a keszthelyi csapatot, a magyar válogatottat még 1975-ben vezette megbízott szövetségi kapitányként.

Küzdősportok

1929-ben alakult meg Keszthelyen az első **ökölvívó-szakosztály**, legeredményesebb versenyző **Kottán Zoltán**, hazai versenyeken többször ért el első helyezést. Tagja lett a magyar válogatottnak. 1975-ben a yokohamai világbajnokságon könnyűsúlyban bronzérmeket nyert.

A **Keszthelyi Kyokushin Karate Klub** 1981-ben jött létre az akkor az agráregyetemre járó **Kindl György** szervezésében, aki ma már 3 danos mester.

Az **aikidó** edzéseket Keszthelyen **Dormán Károly** és **Lukács Zoltán** kezdte 1983-ban. Jelenleg Lukács Zoltán és Balogh István 3 danos edzők oktatják az aikidót.

Bertalan Ákos 1994-ben szervezte meg az ország harmadik Shaolin Kung-Fu iskolájaként a **Pelso Kung Fu SE**-t Hévízen, majd Alsópáhokon és Keszthelyen is. A Kickbox és a Kung-Fu szakágakban is versenyeznek sportolói, számos magyar és Európa-bajnoki cím mellett 10 világbajnoki címet is nyertek. Bertalan Ákos a Szombathelyi Tanárképző Főiskola tanáráról tanulta a Chang dung sheng shaolin kung fu-t. Többszörös magyar bajnok. 2000-ben a gevelsbergi kung-fu világbajnokságon résztvevő 8 magyar sportoló 2-2 arany, ezüst és bronz érme közül az egyik aranyat ő szerezte 86 kg-ban. 2013-ban megkapta a Magyar Kung Fu Szakszövetségtől az év legjobb bírójának címet.

A Pelso Kung Fu SE versenyzői többszörös magyar bajnokok, köztük **Lenner Tamás** háromszoros junior világbajnok (2007), felnőtt világkupa-győztes (2013), **Szakál Diána** felnőtt világbajnok (2009), háromszoros junior világbajnok (2007), Magyar Világkupa I. helyezett (2016), **Döbrönte Máté** felnőtt Austrian Classics Világkupa 1. helyezett kick-boxból, **Horváth Erik** a Shaolin Európa Bajnokság aranyérmese, **Kertész Dominik** junior és serdülő világbajnok (2007, 2009).

Az **Ong Bak Muay Thai Box SE** létrehozója csaknem húsz éve **Kucsera Márton**, aki Keszthelyen és Zalaegerszegen is tart edzéseket. A klub versenyzői közt magyar bajnokok is vannak.

Csótár András a keszthelyi **Shotokan Sportegyesület** karatékája, 2004 óta elnöke. Irányításával 2008-ban az ország egyik legjobb karateklubja lettek. A sportegyesület szakosztályai: shotokan karate, ju jitsu. Edzőjük Csósz-Tóth Norbert.

A **Budo Karate Of Hungary** szövetséget 2015-ben alapította meg **Bányai László** és **Csósz Tóth Norbert**. A Budo Karate of Hungary több irányzatot, stílust is magában foglal, egy gyűjtőszövetség.

Ma már nemzetközivé nőtte ki magát, több országban van jelen. Céljuk, hogy összefogja a kisebb szervezeteket, és részt vesznek a versenyek szervezésében is. Jelenleg a Budo Karate of Hungary egyesület minden nap, felváltva tart tradicionális shotokan, valamint ju jitsu edzéseket az Asbóth Sándor iskola tornacsarnokában. Banyai László

1992-ben kezdett el karatézni Keszthelyen. A már 5 danos shotokan karate instruktorként Czerszegtomajon vezeti a Shotokan Karate Sportegyesületet. 2016-ban Csósz Tóth Norbert megkapta a 8. dan fokozatot. 2008-ban eddigi munkájuk elismeréseként megrendezhették a Tradicionális Shotokan Karate Szövetség Magyar Bajnokságát.

A kezdetben karatézó **Partics Roland Hunor** 2015 óta versenyez judóban zalaegerszegi színeken, 2017-ben indította el **ZR Team Keszthely** néven brazil jiu-jitsut oktató klubját. Egyéni eredményei: háromszoros Grappling győztes felnőtt és Master korcsoportban, magyar bajnok, nemzetközi bajnok és EB ezüstérmes (IBJJF). Három éven keresztül a Helikon Rádióban vezette az „Út-a-dó” című műsort (2010–2013). Nevéhez fűződik Zala megye legnagyobb harcművészeti találkozója, a Budo Zala (2011). Balatonszentgyörgyön működteti a Zen Shotokan Karate Egyesületet (2007).

Sakk

Keszthely első sakk-köre is akadémián jött létre 1908-ban, később több is követte. 1951-ben Veszprém megyei egyfordulós sakkcsapatbajnokságot szerveztek, az I. osztály A csoportjában Keszthely győzött. 1952-ben megalakították a keszthelyi ipari szövetkezetek a Spartacus sportkört, labdarúgó- és sakkszakosztályokkal (később más szakosztályokkal bővültek). Járási és megyei bajnokságokban indultak. A sportkör elnöke – azóta is – **Szalai István**. 1991-ben a keszthelyi sakkozók – 39 év után – az OB II Nyugati-csoportjában versenyezhettek. A Budapest Sportcsarnokban szervezett nemzetközi sakkversenyen **Jakus Katalin** a torna legjobb női sakkozója lett, megelőzte az olimpiai bajnok Mádl Ildikót, és Sziva Erikát, az előző év magyar bajnokát is. Az előző évben Keszthelyen megrendezett nemzetközi férfi versenyen FIDE mesteri címet kapott.

Az 1991–1992-es bajnokságra igazolták Pintérné Kovács Márta nemzetközi mestert, Szittár Antal, Babits András, dr. Demény Antal, Lázár György, dr. Magyar Gyula, Antal József mesterjelöltet, a korosztályos válogatottsággal rendelkező Bodnár Attila I. osztályú játékost. 1993-ban **Pintérné Kovács Márta** bejutott az országos bajnokság legjobb tizenkét női sakkozója közé – a Spartacus sakkszakosztályának történetében először sikerült ezt elérnie. Végül a negyedik helyen végzett. Később többszörös magyar bajnok, olimpiai 5. helyezett lett. Az utánpótlásnevelést ő és Kosztolánczi Gyula FIDE mester végezték.

1994 őszén a Keszthelyi Spartacus sakkszakosztálya három év NB II után az NB I B-ben szerepelt. 2003-ban távozott Kosztolánczi, leigazolt Ézsöl Miklós FIDE-mester Győrből, Berta Krisztián mesterjelölt Budapestről, valamint **Fáncsy Imre** nemzetközi mester Gödöllőről, akinek értékszáma 2406 élő-pont, ilyen magas kvalitású játékos még nem szerepelt az együttesben. Igazolásával ő lett az első táblás játékos. A hatodik táblára Sárvárról Babits Andrást hívták haza. 2004-ben lehetőség nyílt a legmagasabb osztályban, az NB I-ben való szereplésre, de az anyagi háttér hiánya miatt visszaléptek, megváltak több kiváló versenyzőtől is. Két csapatukkal ennek ellenére is helytállnak.

Kiemelkedő eredményt ért el egyik versenyzőjük, **Horváth Ádám** (1981–). 1990-től volt igazolt sakkozója a keszthelyi Spartacusnak. Pintérné Kovács Márta edzette, azéven országos bajnok lett korcsoportjában. Még 10 évesen, az Egry József Általános Iskola 4. osztályos tanulójaként, de már a tapolcai Honvéd SE sakkozójaként tüntették ki a Magyar Köztársaság jó sportolója, jó tanulója címmel, ekkor edzője Istvándi Lajos volt. Egy év múlva már bekerült a felnőtt OB I-es csapatba. Egyéb helyezései mellett számtalan I. helyet szerzett: Európa-bajnok

(1993), 9 fordulós svájci rendszerű versenyen a 16 éves ifjúsági sakkozók tornáján veretlenül első (1995), U16 korosztályos magyar bajnokság (1996), 20 év alattiak Európa-bajnoksága (2000), 8 fős nemzetközi verseny (2001), 18–20 évesek korcsoportjában Európa-bajnokság (2002), Soazza Chess Open (2011), Canberra (2012), Vandoeuvre (2013). 2015-ben először lett bajnok a zalakarosi nyílt férfi bajnokságon, a Zalaegerszegi Csuti SK versenyzője ekkor. A nemzetközi nagymester fokozatot 2002-ben szerezte meg. Több megosztott első helye is volt itthon és külföldön is (2004-ben kétszer, 2005-ben és 2009-ben).

Nyaranta városunkban kerül megrendezése csaknem 30 éve a Keszthelyi Nemzetközi Sakkverseny, mely Szalai István, a sportkör elnöke szervezőmunkáját dicséri.

Tenisz

1898-ban építették az első tenispályákat Keszthelyen, a Balaton-parton. 1903-ban négy pályán játszottak a Csónakázó és Korcsolyázó Egylet tagjai, a következő évben a gazdászok is teniszeztek az Atlétikai Clubban. A Törekvésben is lehetett teniszezni. A városi sportkör négy tenispályája az 1950-es évekre tönkrement. A városi tanács engedélyezte dr. Forintos László volt szolgabírónak új pályák építését. 1981-ben az egyesület először foglalkoztatott főállású edzőt: Singer Józsefet.

Jelenleg két teniszkлуб is működik, a Sun Tenisz Club és a Helikon Tenisz Club. Több rangos helyi, hazai és nemzetközi teniszversenyt rendeztek, mint például Magyarország Nemzetközi Senior Bajnokságát, Keszthely Város Teniszbajnokságát. A hajnalig tartó teniszversenyt a Helikon Tenisz Club 2019-ben már 22. alkalommal szervezte meg.

Többek között a város kiemelkedő teniszjátékosa **dr. Iglódiné dr. Eggenhoffer Bernadett**, aki magyar bajnok, 35+ kategóriában állt már a világranglista 18. helyén is.

Röplabda

A röplabda fiatal sport hazánkban, a II. világháború után terjedt el. A keszthelyi csapat sokáig az NB II-ben szerepelt, majd 1996-ban Suba Zoltán edzővel – aki játszott is a csapatban – a férfi csapat bejutott az NB I-be, 2003-ig bent maradtak, anyagi támogatás híján búcsúztak. Suba ezután Gyenesdiáson szervezett férfi csapatot.

Kosárlabda

A keszthelyi kosárlabdacsapat az NB II-ben játszott. 1998 nyarán hét pályán került megrendezésre az I. Keszthelyi Utcai Kosárlabda Találkozó. Keszthelyen addig még sosem rendeztek hasonlót. Öt kategóriában írták ki a versenyt, amit Tóth András szervezett. A 4. utcai kosárlabda-verseny még Keszthelyen, az 5. évi (2002) már Gyenesdiáson zajlott. 2009 óta már nincs kosárlabdasportha a városnak.

Kerékpározás

2017-ben a 38. Tour de Hongrie, az akkor 92 éves, hazai, de nemzetközi részvétellel zajló kerékpá-

ros körverseny –751 km-en hosszal – végigjárva hazánk tájait, érintette Keszthelyt is. A Tour de Hongrie a legnagyobb magyar kerékpárverseny, nagy médiafigyelemmel zajlik.

Az eddig ismertettekén kívül autó-motor, birkózás, jégkorong, repülés sportokat is lehetett űzni a városban, mára már megszűntek.

Keszthelyi sportgála

A keszthelyi sportolók kiemelkedő teljesítményét a város vezetése is elismeri. Az utóbbi időkben évente megrendezi a sportgálát, ahol a sportban jeleskedő és a sportért sokat tevők erőfeszítéseit, eredményeit jutalmazza. Átadják a Keszthely város sportjáért, valamint a Jó tanuló, jó sportoló kitüntető címet, kitüntetésben részesül Keszthely város legjobb edzője, legjobb utánpótlás edzője, legjobb felnőtt női/férfi sportolója, legjobb ifjúsági leány/fiú sportolója, legjobb szenior sportolója, legjobb csapata, legjobb testnevelő tanára is.

2003-ban avatták fel a tizenkét 20. századi keszthelyi olimpikont megőrkítő emléktáblát a Csik Ferenc sétányon. Az emléktáblát dr. Iglódi Endre és családja, valamint Pécsi Gyula és neje állíttatta.

Tudomány

„Ha valaki nem hisz abban, hogy az a probléma, amin dolgozik, megoldható, akkor a legsikeresebb körülmények sem vezethetnek eredményre.”

(Szilárd Leó)

Keszthely **feltaláló**val is büszkélkedhet. Voltak apróbb találmányai például a zenei fejezetben már említett **Forgách Bélán**nak (1851–1940) is: zongorával összekapcsolt kottaíró-gépet talált fel (1884), betű- és számkódos zárat, zsebre tehető esernyőt, stb.

Schwarz Dávid (1850–1897) fakereskedő fafeldolgozó gépeken újításokat hozott létre. Autodidakta módon tanulta meg a *fizika*, *mechanika*, *aerodinamika* ismert törvényeit. Fő célja a merevvázás léghajó gyakorlati kivitelezése volt, s megkezdte a kormányozható léghajóval kapcsolatos kísérleteit. Felismerte, hogy az alumínium a legalkalmasabb anyag a léghajó elkészítéséhez. Két éves megfeszített munka után készült el a szivar alakú légi közlekedési eszköz terve. Munkáját a bécsi hadügyminisztériumnak ajánlotta fel, akik megvalósíthatónak találták a tervet, de az elkészítését anyagilag nem támogatták. Az Osztrák–Magyar-Monarchiával szemben Oroszország érdeklődött a tervek iránt. Pétervárott szerződést kötött, amit két év múlva felbontottak, mert kísérletei kudarcba fulladtak. Karl Berg rajnai alumíniumgyáros karolta fel, elérte, hogy a továbbiakban Poroszország számára készítsen léghajókat. 1895-től dolgozott Berlinben, üzemeit eladva, egész vagyonát feláldozta célja elérése érdekében. Az 1896-ban megtartott első próbapépítés eredménytelen volt, a rossz minőségű hidrogén miatt nem volt megfelelő a hajtóerő. Hamarosan megfelelő minőségű töltőgázt szállítottak, azonban az újabb felszállási kísérletet már nem érthette meg. Özvegye a léghajó terveit eladta Ferdinand Zeppelinnek, aki Schwarz Dávid elképzeléseit figyelembe véve alkotta meg a róla elnevezett léghajótípust. A feltaláló jelentőségét a hazai szakmai közvélemény is csak évtizedekkel halála után ismerte fel. 1931-ben, Schwarz zseniális találmányának felhasználásával, az Ausztriából indult és a csepeli repülőtérré tartó „Graf Zeppelin” Keszthely felett is átrepült.

Keszthelyhez több **természettudós** munkássága is kötődik.

Kitaibel Pál (1757–1817) élete fő céljának Magyarország természetrajzi felkutatását tekintette. Beutazta a Balaton környékét is, Keszthelyen és környékén két alkalommal járt. A vidék közettani, domborzati vízrajzi viszonyait, földjeit, erdeit, valamint azok hasznosítását jegyezte le. Kapcsolatban állt Fesetics (I.) Györggyel, aki az ő véleményét is kikérte a Georgikon tantervi programjához. Szorgalmazta a gazdasági iskola mellett működő *botanikus* kert létrehozását, több alkalommal is küldött Keszthelyre különféle magvakat, és a kastélypark számára ritka növényeket. A hazai *balneológia* úttörőjének is tekinthető. Nevéhez fűződik, hogy ő írt először a Balaton vizének vegyi tulajdonságairól. Gyűjtőútjairól naplót írt, amelyben elsőként rögzítette a látott és begyűjtött növény-és állatfajokat, a talaj összetételét és a kőzetek minőségét. Legjelentősebb eredményeit a botanikában érte el, 275 növényfajt és faj alatti egységet írt le, állatfajokat (pl. a földikutyát) fedezett fel, a hazai növényvilág jellemző fajainak kb. felét ő fedezte fel. Több mint 50 növény viseli a nevét. A keszthelyi Helikon

parkban bronz mellszobrot avattak tiszteletére. Nevét a *Kitaibelia* c. botanikai-természetvédelmi folyóirat is őrzi, melyet 1996-ban alapítottak.

Festetics Imre (1764–1847) Festetics (I.) György testvére. Keszthelyen nevelkedett. Az itteni családi könyvtár gazdag volt állattenyésztési témájú könyvekben. A Festetics-birtokokon lovakról és juhokról már 1807-től törzskönyveket vezettek, melyekben örökléstani megfigyeléseket is lejegyeztek. Valószínűleg ekkor terelődött figyelme a legtöbb gyapjút adó juhajték tenyésztése felé. Később Kőszegen, vagy egyéb birtokain élt. A Schedius Lajos körül 1802-ben alakult természettudományos körhöz tartozott. Tervezte, hogy mezőgazdasági társaságot alapít Pesten. Kapcsolatban állt morvaországi juhtenyésztőkkel is. Gróf Franz Salmmal – aki számtalan *reformot* vezetett be birtokán – levelezett mezőgazdasági, állattenyésztési, irodalmi kérdésekről. 1818-ban részt vett Kőszegpatyon egy tenyészállatkiállításon, melyre a Brünmben élő, tudományos lapszerkesztő Christian André is felfigyelt. Festetics Imre ekkoriban többször *publikált* annak lapjában (*Oekonomische Neuigkeiten*). Egyik cikkében, mely 1819-ben jelent meg, állattenyésztési tapasztalati alapján négy pontban fogalmazta meg az általános *genetikai* törvényszerűségeket. Felismerte a módszeres kutatás fontosságát. Mindezt négy évvel R. Knight angol kutató, és 46 évvel G. Mendel előtt.

Wierzbicki Péter (1794–1847) 1820–26 között tartózkodott Keszthelyen. A Georgikonban tanított. **Szenczy Imrével** és **Hutter Mihállyal** együtt Keszthely és környéke növényeit vizsgálta és gyűjtötte, munkásságával hozzájárult a Balaton környéke akkor még kevésbé ismert *flórájának* megismeréséhez, kiváló képet adott a növényvilágnak az elmúlt kétszáz év alatt végbement változásairól, a Keszthely környéki lápi flóra csaknem teljes pusztulásáról. Az 1820. évi keszthelyi flórajegyzékéhez 30, általa készített akvarell is tartozik. Eredményei nyomtatásban nem jelentek meg. Adatait Borbás Vince dolgozta fel, 1900-ban megjelent *Balaton flóra* művében.

Borbás Vince (1844–1905) botanikus közel kétezer új növényalakot írt le és nevezett meg, melyek nagy része ma is érvényes. A Balaton első *ökológiai* kutatójaként tartjuk számon. A Balaton flórájának kutatása közben dolgozta ki a magyar növényvilág keletkezésének elméletét, melyet később Ősmátra-elméletnek neveztek el. A Bakony és a Balaton flórájával több mint 30 tanulmányában foglalkozott. Felbecsülhetetlen értékű, 150 000 lapnyi *herbáriumot* állított össze, ennek maradványai ma a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárában találhatóak. 1871-ben Hencz Antal addig ismeretlen balatoni vízi növényeket küldött be a Természettudományi Közlönynek, a beküldött minták alapján Borbás különböző hínárféleségeket határozott meg, melyek a Keszthelyi-öböl *regressziós* jelenségének első bizonyítékai voltak. 1891-ben a Balaton Bizottság kiküldte a balatoni hínár helyszíni tanulmányozására. Felismerte tavunkban a *vegetatív* szaporodás elsődlegességét. Ötven növényfaj, a *Borbásia* (1938–49) és a *Borbásia Nova* (1940–44) című folyóiratok, valamint a Magyar Botanikusok Borbás Társasága névadója.

Lóczy Lajos (1849–1920) geológus, földrajztudós indítványára határozta el a Magyar Földrajzi Társaság a Balaton tudományos kutatását, s megalakult a Balaton-Bizottság, melynek elnöki tisztét töltötte be. 1891-ben kezdte meg a Balaton és környékének földtani kutatását. Megszervezte a kutatást, összehangolta a *geológiai*, *meteorológiai*, *biológiai*, *etnográfiai* szakemberek munkáját. A Balaton medencéjének geológiai kialakulásával, közzetani összetételével, történetével, a tó környékének néprajzi-szociológiai jelenségeinek vizs-

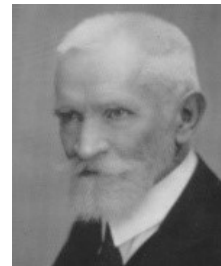

gálatával foglalkozott. Számos fényképfelvételt készített, többek között a keszthelyi plébánia-templomról, a Balaton Szállóról és parkjáról, a Szent György-hegy bazaltoszlopairól. Az általa szerkesztett Balaton-monográfia és a hozzá kapcsolódó földtani térkép napjainkban is alapját képezi az e területen folytatott tudományos kutatásoknak. Minden alkalmat megragadott arra, hogy a Balatont külfölddel minél jobban megismertesse.

Lovassy Sándor (1855–1946) biológus, *ornitológus* Keszthelyre, a Gazdasági Tanintézetbe hívták tanárnak. Később igazgatója lett. Megszervezte és felállította a Természetrajzi Tanszék gyűjteményeit, botanikus kertet létesített és a klímaállomást is vezette, ahol meteorológiai megfigyeléseket végzett. Feldolgozta az intézet rovargyűjteményét. Megbízást kapott a Magyar Ornitológiai Központtól a balatoni madárvilág figyelőszolgálatának kiépítésével. Felelős szerkesztője volt a *Keszthelyi Hírlap*nak. Kezdeményezésére 1898-ban megalakult a Balatoni Múzeum Egyesület, melynek első elnöke volt. 20 évig vezette a Balatoni Múzeumot, elérte, hogy 1928-ban felépítették a múzeum épületét. Trópusi tündérrózsák telepítésével kísérletezett a Hévízi-tavon, ennek eredményeképpen napjainkban is a tó ékessége az indiai származású tündérrózsza.

Cholnoky Jenő (1870–1950) Balaton-kutató rendszeresen vizsgálta a Keszthelyen és Kenesén felállított önműködő vízállásjelzőgépek rajzait. Kimutatta, hogy a Balatonnak 12 órás ingalengése van, s ezen kívül a Kenese és Tihany közt levő medencében, ill. a Tihany és Keszthely közti medencében figyelhető meg ingás, valamint a keszthelyi-öbölben egy erős keresztíngás, mely az öböl eliszaposodása és elhínarasodása miatt gyengül. Bebizonyította, hogy a kilengést a szél okozza. Vizsgálta a Balaton természeti földrajzi jelenségeinek keletkezését és fejlődését. Többször felhívta a figyelmet a keszthelyi-öböl eliszaposodásának veszélyére. Felismerte a Kis-Balaton szerepét az öböl védelmében, azt, hogy az eliszaposodást a Zala folyó gátak közé szorítása okozza. Szerzte az országban több ezer népszerű földrajzi előadást tartott, többek között Keszthelyen az Uránia Filmszínházban. Ő vetített először színes diaképeket hazánkban, amelyeket maga állított elő fekete-fehér *diapozitívok* átfestésével.

Bulla Béla (1906–1972) földrajztudós *geomorfológiai* tanulmányokat folytatott a Felvidéken, Dalmáciában és Isztriában. Kutatói ösztöndíjjal a Dunántúlon, az Alföldön és a felvidéken, majd a Magyar Földrajzi Tarsaság támogatásával az Érchegységben végzett felszínalaktani tanulmányokat. Megteremtette Magyarországon a modern negyedkor-kutatást, a *klimatikus morfológiai* irányzatot. Részletesen foglalkozott a Balaton kialakulásával, korával, a Balaton-vidék *morfológiájával*.

Keve András (1909–1984) *zoológus*, ornitológus a Balaton és a Duna madárvilágával, a magyarországi madárvilág *mikroszisztematikájával*, egyes madárfajok terjeszkedésével foglalkozott. Az úgynevezett vízimadár-*szinkronmegfigyelések* első hazai megszervezője volt. Madártani kutatásokat és leírásokat végzett Keszthely és környékén, többek között a kastélyparkban is, a Kis-Balatonnál és a Balaton környékén. Összeállította a hazai madarak névjegyzékét. Jelentős szerepet vállalt a magyar természet- és madárvédelmi jogszabályok előkészítésében. Több száz tudományos és ismeretterjesztő munka fűződik nevéhez.

A Pannon Egyetem Georgikon karán számos tudós kutató, egyetemi tanár tevékenykedett, tevékenykedik városunkban, mint **Prof. dr. Horváth József, dr. Kovács József, dr. Szabó István, dr. Szabó Ferenc**, és még sokan mások. Nem egyet közülük Keszthely város díszpolgárává választotta.

A város közösségi élete és díszpolgárai

„Ott, ahol kevés a kiváló egyén, ott üres a közösség.”
(Egry József: *Gondolatok a művészetről, művészekről, a természetről és a Balatonról*)

A város nem létezik polgárai nélkül. A város fejlődésére és a kultúrájára nem csak jelentős történelmi személyei, művészei vannak hatással.

A városért tenni akarók számos egyesületben tevékenykednek, többek között a Keszthelyi Városvédő Egyesület, Keszthelyi Környezetvédő Egyesület, Helikon Liget Egyesület, Kiskeszthelyért Egyesület, Zámor Térségéért Egyesület, Keszthely Kertvárosért Egyesület, Keszthely Térség Vállalkozók Klubja Egyesület, Nők a Balatonért Egyesület keszthelyi csoportja, Balatoni Borbarát Hölgyek Egyesülete, Da Bibere Zalai Borlovagrend, Balaton-felvidéki „Da Bibere” Borút Egyesület, Premontrai Öregdiákok Egyesülete, Vajda Öregdiákok Egyesülete, Nagycsaládosok Keszthelyi Egyesülete, Fehér Holló Természetvédelmi Egyesület keretein belül.

Ezenkívül fontos szerepe van a szakmájukban, egyéb tevékenységükben kiválóan teljesítőknél is. Munkásságukat az utóbbi korokban a díszpolgári cím adományozásával ismerik el.

Keszthely legelső díszpolgára **Kossuth Lajos**, aki bár nem kapcsolódott a városhoz, tiszteletből hazafiségéért, a magyar nemzet önállóságáért folytatott tevékenységéért kapta a címet. **Festetics (II.) Tasziló** herceg a Helikoni Ünnepek centenáriumi ünnepélyének évében lett díszpolgára a városnak. **Kleblsberg Kunó kultuszminiszter** is díszpolgárrá választották a zalai és keszthelyi tanügy előmozdításáért és fejlesztéséért. A keszthelyi iskola új épületének felépítése az általa vezetett tárca jelentős anyagi támogatásával valósulhatott meg.

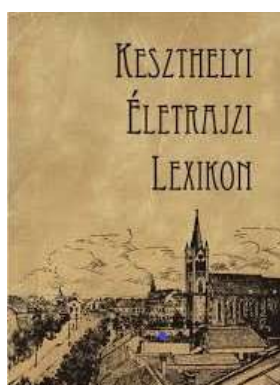
1975 óta, időnként egy vagy néhány év kihagyásával adományozzák a díszpolgári címet. Díszpolgári címmel tüntették ki **Ilja Illarinovics Sevcsenkot**, a város szovjet parancsnokát, aki a II. világháború alatt megmentette a kastély könyvtárát a pusztulástól. Megkapta a kitüntetést többek között **dr. Belák Sándor** agrármérnök, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő; **Mikus Gyula** festő- és szobrászművész; **dr. Bakonyi Károly** szőlőnemesítő; **dr. Bartos Lajos** orvos; **dr. Kölös Gábor** agrármérnök, egyetemi tanár, népzeneész; **dr. Sági Károly** régész, történész, múzeumigazgató; **dr. Festetics György** közgazdász, bankár; **dr. Reischl Marcel** ügyvéd, memoáriró; **dr. Szabolcs András** közgazdász, az Újkori Helikoni Ünnepek életre hívója; **Bereczky Kálmán** népviseletkészítő; **dr. Réthelyi Jenő** orvos, helytörténeti kutató, a Kőrösi Csoma Sándor Klub és több helyi egyesület alapítója; **dr. Kovács József** agrármérnök, egyetemi tanár, sertésenyésztő; **dr. Szabó Sándor** idegenforgalmi szakember, helytörténeti kutató; **Puskás István** vendéglátóipari szakember, a Vendéglátóipari Szakközépiskola létrehozója; **Csengey Dénes** író, országgyűlési képviselő; **dr. Sáringer Gyula** agrármérnök, egyetemi tanár, akadémikus, országgyűlési képviselő; **dr. Csik Ferenc** orvos, olimpikon; **dr. Petánovics Katalin** néprajzkutató; **Prof. dr. Horváth József** agrármérnök, akadémikus; **dr. Habsburg Ottó** a magyarságért végzett tevékenységéért; **Habsburg-Lotharingiai Mária Kinga** karitatív tevékenységéért; **dr. Cséby Géza** író, költő, szakíró, művelődésiház-igazgató, tiszteletbeli konzul.

2004 óta évenként megrendezésre kerül a **Város Napja** június első hétvégéjén, mely gazdag programkínálattal várja a város lakosságát és a testvérvárosi küldötteket. Ekkor, az ünnepi testü

leti ülés keretében adják át a Keszthely Város Díszpolgára, a Keszthely Városért, valamint a Keszthely Város Szolgálatáért kitüntetések, illetve a Keszthely Város Turizmusáért, Keszthely Város Egészségügyéért, Keszthely Város Szociális Ellátásáért díjakat. A Pro Cultura Keszthely díjat januárban, a Magyar kultúra napján adományozzák.

2004-ben hozták létre **Keszthely Város Tiszteletbeli Magisztrátusát**. A Magisztrátus tagjai Keszthelyről elszármazott, részben külföldön élő szakemberek, akik tapasztalataikkal, ötleteikkel segítik a város vezetésének munkáját: **Cseh Zsigmond** nyugalmazott ENSZ-főtanácsadó (+2013), **Gellei Imre** labdarúgó vezetőedző, **dr. Festetics György** nyugalmazott bankár, **dr. Király Zsolt** szív-és érsebész, **Kukorelly György** zongoraművész, **Kukorelly Pál** nyugalmazott közgazdász, **dr. Marton István**, a Magyar Agrártudományi Egyesület főtitkára, **dr. Merényi Judit**, az Óbudai Társaskör igazgatója (2016-ban lemondott), **Papp Péter** egészségügyi szakközgazdász, **dr. Réthelyi Miklós** egykori nemzeti erőforrás miniszter, **dr. Szutrély Péter** orvos, egészségügyi közgazdász, **dr. Török Gábor**, a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Karának nyugalmazott tudományos dékán-helyettese, **dr. Török Lajos**, a Budapesti Olimpiai Központ nyugalmazott vezetője. A Magisztrátus a város napja előtti napon meghallgatja a fejlesztési elképzeléseket, s véleményezi azokat.

A város nevezetes történelmi, művészeti, tudós és más jeles személyeiről a 2010. és a 2016. évi Város Napjára megjelent *Keszthelyi életrajzi lexikonból*, illetve a *Ki kicsoda Keszthelyen? 2016* című kötetből tájékozódhatunk:

„Valaki vagy valaminek az értékét felfedezni annyi, mint örök életben részesülni.”
(Egry József: *Gondolatok...*)

Felhasznált irodalom

Nyomtatott források:

- Antalfy Gyula: A reformkor Balatonja. Bp.: Panoráma, 1984.
- A Balaton könyve. Szerk. Szauer Rózsa. Csopak : Nők a Balatonért Egyesület, 2013.
- Bíró József: Hajók a Balatonon. Tihany : Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1971.
- Bodrossy Leó: A Balaton regénye. Bp. : Minerva, 2002.
- Bontz József: Keszthely város monográfiája. Keszthely : Farkas János Könyvnyomdája, 1896.
- Bright, Richard M. D.: Richard Bright utazásai a Dunántúlon. Veszprém : Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1970.
- Cséby Géza: Három Helikon. In: Helikoni ünnepek. Keszthely : Helikoni Rendező Bizottság, 2012. p. 9–14.
- Csik Katalin: A test és lélek harmóniájában. Bp.: Csik Katalin, 2003.
- Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül. Veszprém : Vitis Aureus, 2006.
- Eötvös Károly: A balatoni utazás vége. Bp. : Révai Testvérek, 1909.
- Eszes László: Feledésbe ment utcanevek Keszthelyen. Keszthely : VTVB Művelődési Osztály, Keszthely, 1985.
- Festetics kastély Keszthely. Szerk. Czoma László. Keszthely : Helikon Kastélymúzeum, Keszthely, 2009.
- Golden Target díjas Major Vera. In: Balatoni Krónika, 6. évf. 1. sz. 2020. január 17. 11. p.
- Góth Imre Árpád: 135 év Keszthely vízi sportjáért. Keszthely : Keszthelyi Yacht Klub, 2014.
- Góth Imre Árpád: Gyenesdiás Nagyközség Monográfiája. VI. Tízesek a célkörben. Gyenesdiás : Gyenesdiás Nagyközség Önkormányzata és Bakonyerdő Zrt., 2013.
- Gyanó Szivia: Keszthely környéki hímes tojások. Zalaegerszeg : Zala Megye Népművészetéért Alapítvány, 2010.
- Heinrich-Tamáská Orsolya–Müller Róbert–Straub Péter: A fenékpusztai római erőd évszázadai. Zalaegerszeg : Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2012.
- Hogyan utaztunk hajdanában. In: Keszthely és Vidéke, IV. évf. 36. sz. 1992. szeptember 11. 3. p.
- Hrabovszky Dávid: Néhány levelek Balatonról, és mellyékéről. Keszthely : Balatoni Múzeum, 1998.
- Iglódi Endre–Kis János: XX. századi keszthelyi olimpikonok és kiemelkedő sportemberek. Keszthely : Szerző, 2004.
- Keszthely város emléktáblái és köztéri alkotásai. Szerk. Pappné Beke Judit. Foto: Pelcz István. Keszthely: Fejér György Városi Könyvtár Könyvtárpártoló Alapítványa, 2006
- Keszthelyi életrajzi lexikon. Főszerk. Pappné Beke Judit, Szerk. Kocsandiné Eisenkorb Györgyi, Márkus Rita. Keszthely: Keszthely Város Önkormányzata, 2010.
- Keszthely város sporttörténete. Szerk. Iglódi Endre–Góth Imre Árpád. Kézirat.
- Ki kicsoda Keszthelyen? 2016. Szerk. Kocsandiné Eisenkorb Györgyi–Márkus Rita. Keszthely : Keszthely Város Önkormányzata, 2016.
- A Kis-Balaton és a Keszthelyi-hegység. Szerk. Boda László. Szombathely : B.K.L. Kiadó, 2001.
- Koppány Tibor–Péczely Piroska–Sági Károly: Keszthely : Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1962.
- Klempa Károly: A keszthelyi Festetics-féle zeneiskola. Győr : Baross Ny., 1938.
- Kurucz György: Keszthely grófja. Bp. : Corvina, 2013.
- Látnivalók Zala megyében. Főszerk. Lackner László. Írta Halász Imre, Müller Róbert. Miskolc : Well Press Kiadó, 1999.
- Magyar Néprajzi Lexikon. Főszerk. Ortutay Gyula. Bp. : Akadémiai Kiadó, 1977–1982.
- A magyar nép művészete. Szerk. Malonyay Dezső. Bp. : Helikon Kiadó, 1984–1987. 3., 4. köt.

Müller Róbert: Keszthely. Keszthely : Keszthely Város Önkormányzata ; Castellum Press Könyv- és Lapkiadó Kft., 1995.

Müller Róbert: Keszthely és a Kis-Balaton. Sopron : Escort Tourist Bt., 2006.

Müller Róbert: Keszthely tegnapelőtt...tegnap...és ma. Keszthely : Nyugat-Balaton Téréségmarketing Közhasznú Társaság, 2005.

Müller Róbert: Keszthely város története. Keszthely : Keszthely Város Önkormányzata, 2019.

Müller Róbert–Szabó István: Keszthely története I. Keszthely : Keszthely Város Önkormányzata, 2000.

Sági Károly: Fenépuszta története. Balatonfüred : Veszprém Megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatala, 1960.

Sági Károly: Régi balatoni útleírók IV. Michael Eissl. Keszthelyi Hírlap, 2. évf. 4. (17.) sz. 1990. február 16. 5. p.

Sági Károly: Városcímerünk nyomában. A daru, az oroszlán és a korona. In: Keszthelyi Hírlap, I. évf. 3. sz. 1989. március, 5. p.

Sági János: A Balaton írásban és képen. Keszthely : Keszthelyi Hírlap, 1902.

Szabó István: Keszthely növényvilága. Keszthely : Keszthelyi Környezetvédő Egyesület, 2013.

Szabó István: Keszthely zöld kincsei. Rajz: Péczeli Margit. Keszthely : Keszthelyi Környezetvédő Egyesület, 2011.

Szabó Sándor: Adalékok Polgárváros - Kiskeszthely történetéhez. Keszthely : Kiskeszthelyért Egyesület, 2002.

Szántó Imre: Keszthely úrbéri viszonyai a Festeticsék földesurasága idején. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae Acta Historica Tomus LXVIII. Szeged : József Attila Tudományegyetem, 1984.

Tar Ferenc: Keszthely története III. Keszthely: Keszthely Város Önkormányzata, 2000.

Vajkai Aurél: Balatonmellék. Bp. : Gondolat, 1964.

Végh Ferenc: Birodalmak határán – a Balaton partján. Bp. : Históriaantik Könyvesház Kiadó, 2007.

Végh Ferenc: A keszthelyi végvár építéstörténete. Pécs : Bornus, 2002.

Zala megye ezer éve. Főszerk. Vándor László. Szerk. Kostyál László. Zalaegerszeg : Zala Megye Önkormányzata ; Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, 2001.

Internetes források (2020. 01. 20–2020. 03. 11).:

<http://aikidokeszthely.hupont.hu/4/az-aikido-keszthelyen>

https://archivum.zalamedia.hu/khely/kh_20161213/

<http://balaton-felvideki.hu/hu/kis-balaton>

<http://bikemag.hu/magazin/hirek/kedden-rajtol-a-tour-de-hongrie-fontos-informaciok>

<http://egyetemunk.com/iden-is-sargultak-a-keszthelyi-vegzosok/>

<http://elbiferrum.blogspot.com/2012/05/keszthelyi-kastelypark.html>

<http://helikonkastely.hu/hu/festetics-kastely/>

<http://helikonkorus.blogspot.com/>

<http://hunsail.hu/>

https://www.keszthely.hu/latnivalok/tortenelmi-helyek/szent_lorinc-kapolna_maradvanyai

<http://keszthelyidalunnep.hu/>

<http://keszthelyispartacus.hu/index2.php>

http://korke.ayacalab.com/korke2/Nyertes_palyazatok_3/Keszthely_Zold_Kincsei_63

<http://kormanySPORT.hu/sportloveszet-golden-target-dijas-major-veronika/>

<http://kungfukeszthely.hu/>

<http://kyk.hu/esemenynaptar/punkosdi-regatta-2019/>

<http://multbanezo.blogspot.com/2013/07/a-keszthelyi-ferences-templom-es-vegvar.html>

<http://nyelvemlekek.oszk.hu/adatlap/festeticskodex>

http://nyelvemlekek.oszk.hu/adatlap/keszthelyi_kodex

<http://olimpia.hu/fe-boczko-gabor>

<http://real-phd.mtak.hu/293/1/Szitka.pdf>

<http://shotokan.particsroland.hu/>

<http://sportportre.com/index.php/sportagag/egyenisportok/285-major-veronika-celom-a-kvota-szerzes-a-2020-as-tokioi-olimpiara>

<http://sportportre.com/index.php/sportagag/egyenisportok/643-major-veronika-keszthelyrol-a-tokioi-olimpiara>

<http://szentmartontemplomkeszthely.tci.hu/>

http://tarhaz.avkf.hu/sites/default/files/vizkereszt_napja_avkf_honlap1.pdf

<http://ujkor.hu/content/festetics-gyorgy-es-georgikon-alapitasa>

<http://www.balatonihajok.hu/>

<http://www.cadillacmuzeum.hu/>

<http://www.csaladiskola.hu/index.php/hk-mainmenu-17/34-hk/20-fehervasarnap>

<http://www.csebygeza.hu/esszek/helikon.pdf>

<http://www.hparalimpia.hu/sportolo/zborai-gyula>

https://www.keszthely.hu/ftp/Foepitesz/TAK/324-2017_hatarozat_melleklet_TAK.pdf

<http://www.keszthelytarsulas.hu/main.asp?KatalogusID=1&Location=0&KatalogusID=4&Katalogus-ID2=4&Katalogus-ID3=0&HirID=99635%20>

<http://www.kezilabdakeszthely.hu/>

<http://www.kiscapak.hu/hu/>

<http://www.kiscapak.hu/hu/egyesuletunkrol>

<http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/10905>

<http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/10905>

<http://www.musikautomaten-ungarn.eu/hu/latogatoiinformaciok.html>

<http://www.nagykar.hu/kepnezo/1915/1.html>

<http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzat-keszthely.shtml>

http://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyenisportlovo-vk-major-veronika-vilagcsuccsal-olimpiai-kvotas-2685825

http://www.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/20020718/akinek_rengeteget_kell_ennie

<http://www.nemzetisport.hu/utanpotlassport/vivas-portre-borosne-eitner-kinga-mesteredzozorol-2645185>

<http://www.nevpont.hu/view/7244>

<http://www.njt.hu/njtonkorm.php?njtcp=eh0eg1ed0dr5eo4dt7ee8em9cj8by9cd6ca5cb0cd5cc6m>

<http://www.refolk.hu/zenekar-tortenete/>

<http://www.tveger.hu/tag/magyar-paralimpiai-bizottsag/page/2/>

<http://www.vajdaoregdiakok-keszthely.hu/orazane/index.htm>

<http://www.vizmuse.hu/2013/11/05/xxxiv-sipos-marton-nemzetkozi-uszoverseny/>

<http://www.zalanepmuveszet.hu/tagsagunk/Fazekas/simonedit.html>

<http://zenkarate.hu/tanitonk>

<https://24.hu/sport/2019/12/24/illes-fanni-uszas-parausz-as-parasport-paralimpia/>

[https://archivum.kanizsaujsag.hu/hirek/13974/ep_testben_\(sz\)ep_lelek](https://archivum.kanizsaujsag.hu/hirek/13974/ep_testben_(sz)ep_lelek)
<https://archivum.zalamedia.hu/khely/020620/ku.html>
https://archivum.zalamedia.hu/khely/kh_20161213/
<https://autotechnika.hu/cikkek/egyeb/10327/cadillac-a-vilag-mertekadoja>
<https://boon.hu/edeleny-hirei/hetvegi-szeminariumon-tanulhattak-a-technikat-a-karatekak-2249074/>
<https://cdn1.itworx.hu/cgi-bin/itworx/download.cgi?vid=148&uid=-1&dokid=225>
<https://hajozas.hu/esemenyek/vitorlazas-esemenyek/punkosdi-regatta-2019-keszthely/>
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_%C3%81d%C3%A1m_\(sakkoz%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_%C3%81d%C3%A1m_(sakkoz%C3%B3))
https://hu.wikipedia.org/wiki/III%C3%A9s_Fanni
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Keszthely>
https://hu.wikipedia.org/wiki/Tomann_Roz%C3%A1lia
<https://kanizsaujsag.hu/hir/201909/a-rajtvonalon-az-aszteliteniszekozok>
<https://kapocs-sport.hu/club/keszthelyi-kykokushin-karate-klub/>
<https://kekszalag.reblog.hu/>
<https://www.keszthely.hu/>
<https://likebalaton.hu/telepules/keszthely/programok/keszthelyi-karneval-75181/>
https://missiles.blog.hu/2016/04/15/a_balatoni_hadiflotta_a_torok_korban
<https://porthole.hu/cikk/12261-140-eves-a-keszthelyi-yacht-club>
<https://radiotvmuzeum.hu/hu/>
<https://szalay-szemeskalyha.hu/>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/1176-200-eves-a-helikoni-unnepsegek>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/1587-aki-enekel-ketszeresen-imadkozik>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/2621-eselyeskent-a-vizen-fiftyfifty>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/3343-keszthelyfest-2014>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/540-punkosdi-kiralynzas-a-varos-templomaiban>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6092-a-phoenix-emlekere>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6119-38-punkosdi-regatta>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6286-hajnalig-pattogott-a-labda>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6389-illes-fanni-vilagbajnok>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6441-magyar-bajnoki-cimet-hozott-a-15-eves-fiu>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6570-szent-marton-elott-tisztelegtek-keszthelyen>
<https://tvkeszthely.hu/hirek/6654-betlehem-a-templomban>
<https://varak.hu/latnivalo/index/258-Keszthely-Var/>
<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/s-4893A/sajka-489AB/>
https://www.borrend.hu/da_bibere_zalai_borlovagrend
<https://www.keszthely.hu>
<https://www.keszthelyiprogram.hu/keszthely-kornyeki-latnivalok/fenekpuszta-madargyuruzo-allomas/>
<https://www.kozterkep.hu/18178/kuthaz-a-halas-kisfiu>

https://www.kozterkep.hu/27024/Szent_Miklos_temetokapolna_kulso_falkepei_Keszthely.html

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/31/szocs_janos

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/35/mezey_gyorgy_dr

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/44/gellei_imre

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/36848>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/7883>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/8-danos-keszthelyi-karates>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/elhunyt-suba-zoltan>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/keszthely-ertekeinek-gyujtemeny>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/nemzetkozi-karateverseny-oktober-8-an>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/sportolokat-edzoket-tuntettek-ki-keszthelyen>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/verklisek-első-fesztivalja>

<https://www.monitormagazin.hu/video/ertektrend/ertektrendben-a-karate>

https://www.nyugat.hu/cikk/sargulas_keszthely_georgikon_egyetem_vegzosok

<https://www.origo.hu/sport/olimpia/2008/20080917-kialudt-a-paralimpiai-lang.html>

<https://www.programturizmus.hu/ajanlat-keszthelyi-borunnep.html>

<https://www.programturizmus.hu/ajanlat-punkosdi-regatta-keszthely.html>

<https://www.sonline.hu/kultura/hazai-kultura/muveszet-az-utolso-cseppig-avagy-hogy-aranyozunk-be-vizparti-nyaresteket-remekmuvekkal-1092456/>

<http://www.vajdaoregdiakok-keszthely.hu/orazane/index.htm>

<https://www.veol.hu/eletstilus/helyi-eletstilus/aki-ert-a-lovak-nyelven-finta-geza-dijugratoval-beszeltunk-2401974/>

<https://www.veol.hu/sport/az-ifju-parbajtorozo-file-matyas-remek-eredmennyel-tert-vissza-1531264/>

<https://www.zalamedia.hu/rovidhitek/unnepvaras-keszthelyen>

<https://www.zalamedia.hu/vezeto-hitek/egyszervolt/konferencia-a-szent-marton-templomokrol>

<https://www.zalamedia.hu/vezeto-hitek/hanghatas/verkli--letunt-mesevilag-ujratolteve>

<https://www.zaol.hu/cimlapon/keczeli-bianka-a-sztar-1464093/>

<https://www.zaol.hu/hitek/csillagok-es-a-balaton-zeneje-1790675/>

<https://www.zaol.hu/hitek/keszthely-visszacsatolasa-zala-megye-ezer-eve-xxv-1453205/>

<https://www.zaol.hu/hitek/szureti-felvonulas-keszthelyen-harmonikaszoval-1403841/>

<https://www.zaol.hu/keszthely/szent-marton-napja-keszthelyen-kozosseg-unnep-1738064/>

<https://www.zaol.hu/kultura/dupla-jubileumot-unnepel-a-napokban-a-keszthelyi-festetics-gyorgy-zeneiskola-3378198/>

<https://www.zaol.hu/sport/a-ferfi-bajnok-sakkozó-horvath-adam-altalaban-tulfesziti-a-hurt-de-most-bejott-neki-1705823/>

<https://www.zaol.hu/sport/bertalan-akos-az-ev-legjobb-biroja-1516132/>

<https://www.zaol.hu/sport/ermek-a-vb-rol-is-1463551/>

<https://www.zaol.hu/sport/keczeli-bianka-vilagbajnoki-cime-1494547/>

<https://www.zaol.hu/sport/szentgroti-kezilabdás-napok-2263583/>

A képek lelőhelye

Keszthelyi életrajzi lexikon. Főszerk. Pappné Beke Judit, Szerk. Kocsondiné Eisenkorb Györgyi, Márkus Rita. Keszthely: Keszthely Város Önkormányzata, 2010.

https://archivum.zalamedia.hu/khely/kh_20161213/

<https://autotechnika.hu/cikkek/egyeb/10327/cadillac-a-vilag-mertekadoja>

<http://bikemag.hu/magazin/hirek/kedden-raitol-a-tour-de-hongrie-fontos-informaciok>

<https://csodalatosbalaton.hu/latnivalok/muemlekek-szobrok/egykori-ferences-rendhaz-foter-magyarok-nagyasszonya-templom-keszthely/>

<https://csodalatosbalaton.hu/latnivalok/muemlekek-szobrok/zsinagoga-keszthely-setaloutca-petho-goldmark-haz/>

<https://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=062769>

<http://egyetemunk.com/iden-is-sargultak-a-keszthelyi-vegzosok/>

<http://elbiferrum.blogspot.com/2012/05/keszthelyi-kastelypark.html>

<https://forum.index.hu/Article/showArticle?go=123071668&p=1&t=9038753>

<https://hajozas.hu/magazin/vitorlazas/kekszalag-kisokos-fontos-tudnivalokkal-ha-versenyzokent-indulnal/>

<http://helikonkastely.hu/hu/festetics-kastely/>

https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Lackfi_Istv%C3%A1n_n%C3%A1dor_s%C3%ADrk%C3%B6ve.JPG

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_%C3%81d%C3%A1m_\(sakkoz%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_%C3%81d%C3%A1m_(sakkoz%C3%B3))

<http://keptar.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=55091>

https://keszthely.utisugo.hu/?tPath=/print/latnivalok&article_print=yes&article_id=128359

<http://keszthelylebania.hu/multimedia/galleries/k%C3%A9pek-templomr%C3%B3l>

http://korke.ayaclub.com/korke2/Nyertes_palyazatok_3/Keszthely_Zold_Kincsei_63

<http://kovacsoltvas-kapu.eu/>

<https://likebalaton.hu/telepules/keszthely/szabadido-es-lativalo/lepke-es-hullokiallitas-1004/>

<https://m.utisugo.hu/latnivalok/georgikon-majormuzeum-keszthely-45222.html>

<https://martonlivia.com/hu/blog/első-legacióm,68>

<https://mek.oszk.hu/01600/01671/html/index.html>

https://missiles.blog.hu/2016/04/15/a_balaton_i_hadiflotta_a_torok_korban

<http://multbanezo.blogspot.com/2013/07/a-keszthelyi-ferences-templom-es-vegvar.html>

<http://nagyvofely.hu/keszthely/templomok>

<https://nepmuveszeti-alkotohaz.eoldal.hu/>

<https://nepmuveszeti-alkotohaz.eoldal.hu/>

<http://nyelvemlekek.oszk.hu/adatlap/festeticskodex>

http://nyelvemlekek.oszk.hu/adatlap/keszthelyi_kodex

<http://olimpia.hu/champdata/details/id/20691/>

<http://olimpia.hu/fe-boczko-gabor>

<https://primate.hu/a-festetics-kastely-tortenelmi-hagyatekaira-epulo-elektronikus-zenei-kertbe-tartunk/>

<http://sopronihorvath.net/hu/soproni-horvath-jozsef/eletrajz/>

<http://sportportre.com/index.php/sportagak/egyen-sportok/285-major-veronika-celom-a-kvota-szerzes-a-2020-as-tokioi-olimpiara>

<http://szentmartontemplomkeszthely.tci.hu/>

<https://tvkeszthely.hu/hirek/1011-a-nepmuveszet-mestere>

<https://tvkeszthely.hu/hirek/540-punkosdi-kiralynezas-a-varos-templomaiban>

<https://tvkeszthely.hu/hirek/6092-a-phoenix-emlekere>

<https://tvkeszthely.hu/hirek/6570-szent-marton-elott-tisztelegtek-keszthelyen>

<http://ujkor.hu/content/festetics-gyorgy-es-georgikon-alapitasa>

<https://varak.hu/latnivalo/index/258-Keszthely-Var/>

<https://welovebalaton.hu/toplista/unod-a-vitrint-8-innovativ-muzeum-a-balatonnal>

<https://west-balaton.hu/keszthely/keszthely-latnivalok/karmelita-bazilika>

<https://west-balaton.hu/keszthely/keszthely-muzeumok/babamuzeum-panoptikum-csigaparlament>

<https://west-balaton.hu/keszthely/keszthely-muzeumok/marcipan-muzeum>

<https://www.artmagazin.hu/archive/3441>

<https://www.balatontipp.hu/balaton-latnivalok/keszthely-balaton-muzeum-minden-amit-a-torol-tudni-kell/>

<https://www.balatontipp.hu/balaton-latnivalok/keszthely-balaton-muzeum-minden-amit-a-torol-tudni-kell/>

<https://www.balatontipp.hu/balaton-programok/keszthely-adventi-programok-jatekkal-koncertekkel-mikulással-a-foteren-2017-12-03-24/>

<https://www.balatontipp.hu/balaton-programok/keszthely-festetics-kastely-a-helikon-korus-karacsonyi-hangversenye-2017-12-18/>

<https://www.balatontipp.hu/balaton-programok/keszthely-hangversenyek-a-festetics-kastely-tukortermeben-2018-06-01-02/>

<http://www.csaladiskola.hu/index.php/hk-mainmenu-17/34-hk/20-fehervasarnap>

<http://www.csaladiudules.hu/hu/latnivalok/muemlekek/goldmark-haz-petho-haz-keszthely>

<http://www.csaladiudules.hu/hu/latnivalok/parkok-setanyok/helikon-park-keszthely>

<http://www.festeticskastely.hu/hirek/a-honap-viselete--->

<http://www.festeticskastely.hu/hirek/a-honap-viselete---divat-a-festetics-kastelyban06>

<http://www.festeticskastely.hu/hirek/a-honap-viselete-julius>

<https://www.hirbalaton.hu/madarakat-festettek-a-vasuti-megallora-keszthelyi-tv/>

<http://www.hparalimpia.hu/sportolo/zborai-gyula>

<http://www.hunsail.hu/Contents/Item/Display/3869>

<https://www.keszthely.hu/latnivalok/tortenelmi-helyek/szent-lorinc-kapolna-maradvanyai>

<https://www.keszthely.hu/muzeumok/kalyhak-haza>

<https://www.keszthelyiprogram.hu/keszthelyi-strand/varosi-strand-es-szigetfurdo-keszthely/>

<http://www.kisbalaton.hu/index.php/hu/kulonleges-madarvilag>

<https://www.kozterkep.hu/18178/kuthaz-a-halas-kisfiu>

<https://www.kozterkep.hu/kozosseg/profil/1209>

<https://www.kozterkep.hu/27024/Szent-Miklos-temetokapolna-kulso-falkepei-Keszthely.html>

<https://www.kozterkep.hu/6080/lackfi-istvan-nador-lovaszobra#vetito=25726>

<https://www.kozterkep.hu/6154/keszthelyi-olimpikonok-emlektablaja#vetito=26207>

<https://likebalaton.hu/telepules/keszthely/hireink/iden-is-a-balaton-borbarat-holgyek-szervezik-a-keszthelyi-karne-valt-76806/>

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/31/szocs_janos

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/35/mezey_gyorgy_dr

https://www.magyarfutball.hu/hu/szemelyek/adatlap/44/gellei_imre

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/21252>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/36848>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/7883>

<https://www.monitormagazin.hu/24-ora-hirei/nemzetkozi-karateverseny-oktober-8-an>

<http://www.muemlekem.hu/muemlek/show/10905>

<http://www.nagykar.hu/kepnezo/1915/1.html>

<http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzat-keszthely.shtml>

<http://www.nemzetisport.hu/utanpotlassport/vivas-portre-borosne-eitner-kinga-mesteredzorol-2645185>

<https://www.programturizmus.hu/ajanlat-keszthelyi-borunnep.html>

<http://www.refolk.hu/zenekar-tortenete/tp://www.refolk.hu/zenekar-tortenete/>

<https://www.veol.hu/eletstilus/helyi-eletstilus/aki-ert-a-lovak-nyelven-finta-geza-dijugratoval-beszeltunk-2401974/>

<http://www.vizmuse.hu/2013/11/05/xxxiv-sipos-marton-nemzetkozi-uszoverseny/>

<https://www.zalamedia.hu/rovidhitek/unnepvaras-keszthelyen>

<https://www.zalamedia.hu/vezeto-hitek/egyszervolt/konferencia-a-szent-marton-templomokrol>

<https://www.zaol.hu/kultura/dupla-jubileumot-unnepel-a-napokban-a-keszthelyi-festetics-gyorgy-zeneiskola-3378198/>

<https://www.zaol.hu/sport/szentgroti-kezilabdás-napok-2263583/>

Tartalomjegyzék

Bevezető	5
Keszthely település	7
A Balaton	8
Keszthely növényvilága	12
Keszthely története	15
Balaton hajózás	26
Népművészet, népszokások, hagyományok	29
Irodalom	38
Zene	41
Képzőművészet	45
Építészet: kápolnák, kolostor, templomok	49
Látnivalók: múzeumok, kiállítóhelyek	52
Sport	57
Tudomány	70
A város közösségi élete és díszpolgárai	74
Felhasznált irodalom	77
A képek lelőhelye	82

